

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

4

april 1984

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

april 1984

4

letnik LXXXIV izhaja od leta 1895

vsebina

Prof. Evgen Lovšin	Odgovor na razmišljanja o planinstvu, II. del	145
Miro Štebe	Hriba ne moreš nikoli premagati...	148
Janez Duhovnik	S smučmi po Šar planini	152
Lado Cvetko	Razgled z Markovca	158
Slavko Svetičič	Primorski alpinisti v gorski skupini Cordillere Real v Boliviji	161
Edo Torkar	Med pastirji v Prokletijah	165
Viktor Košir	Gandijev memorial	168
Urša Stritar	V Loufovem kraljevstvu	170
Nada Kostanjevic	Manj znana gora	172
Aleksander Čičerov	Na grad Ostrovrharjev nad Svibnim	174
Ivanka Korošec	Na Blegoš	175
	Društvene novice	177
	Iz planinske literature	185
	Varstvo narave	187
	Alpinistične novice	188
	Razgled po svetu	189
	Na kratko...	191

Naslovná stran:

Veliki vrh — Foto Aleš Doberlet

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marijan Krišelj, p. p. 44, 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak (alpinizem), ing. Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, dipl. oec. Božidar Lavrič, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Januz Pretnar, Franci Savenc (alpinizem), ing. Albert Sušnik (fotografija), ing. Pavle Šegula (tehnični urednik), Franc Vogelšek, dr. Tone Wraber (varstvo narave in okolje). Izdajateljski svet pri PZS: Božo Jordan (predsednik), Matjaž Černe, Viktor Pergar, Zoran Naprudnik, Stanko Klinar, Milan Členšek, Marijan Krišelj, Milan Naprudnik. Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvorakova 9, Ljubljana, p. p. 214 — Tekoči račun pri SDK 60101-678-47048, telefon (051) 312 553 — Planinski vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina je 1000 din, plačljiva tudi v dveh obrokih in sicer do 31. marca in do 30. septembra; za tujino 30 S. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pisnene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišoe izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Davča v snegu

Foto Albert Sušnik

ODGOVOR NA RAZMIŠLJANJA O PLANINSTVU, II. DEL

(Prof. Evgenu Lovšinu na rob ob njegovi 88-letnici, PV 1984/I)

PROF. EVGEN LOVŠIN

Pričujoči drugi del Odgovora vsebuje leta pred II. svetovno vojno in po njej, tja do današnjih dni. Tu so razmišljanja o kulturi, o zgodovini, o športu in planinstvu. Zaključek je v opombi o osebnih doživetjih.

Tretji del, ki bo sledil drugemu, pa bo vseboval dosežke planinske gmotne in duhovne kulture pred II. svetovno vojno in po njej ter današnje dni s pripombo o prihodnjem času.

RAZNOLIČNOST KULTURE

Pravijo, da obstaja nekaj sto definicij pojma — kultura. Naši leksikografi so napisali: Kultura je celota gmotnih in duhovnih vrednot, ki jih je ustvaril človek v svoji družbeno-zgodovinski praksi, da bi obvladal naravne sile, razvoj proizvodnje in reševanje družbenih nalog. Med duhovne vrednote spadajo: umetnost, slovstvo (književnost), številne znanstvene discipline (filozofija, sociologija, zgodovina, antropologija, ekonomika itd.). Domačemu jeziku gre odločilna vloga pri duhovnem razvoju.

Seveda pomeni pojem kulture še mnogo več. Pomeni gojitev, obdelovanje, izpopolnjevanje, negovanje, vzgojo, izobraževanje itd. Pomeni tudi planinstvo, šport, življenjski standard itd. »Kultura je proces, ki v svojem dogajanju vodi k boljšemu in lepšemu cilju. Tisto, kar je ustvarjeno z njeno pomočjo, pa ima svojo ceno in pomen.«¹

Kultura težko uspeva brez smotnega gospodarstva, brez ekonomskega ozadja, brez varnosti. Nerešeni socialni problemi ogrožajo njene dosežke. Kultura je odličen izraz humanističnih prizadevanj.

MNOŽIČNA KULTURA (Eseji o kulturi, str. 273. Miloš Ilić)

»Kadarkoli nam v kulturnih, zgodovinskih in sploh družbenih gibanjih kaj ni jasno, smo nagnjeni k temu, da se zatekamo po pomoč k zelo univerzalnemu obrazcu — duhu časa. Ta naj bi nas kakor čarovna palica razsvetlil, da bi doumeli vse tisto, česar ne razumemo.« »Množična kultura nima dosti smisla za romantično preteklost, pač pa živi v 'kultih' (slepo oboževanje, pretirano občudovanje ali vsaj spoštovanje).« Razložiti kategorijo »duha časa« ni lahka zadeva.

Pisec srednje generacije (roj. 1921) Edgar Morin spada med skupino komunistov v Franciji. Množična kultura se po Morinu omejuje samo na »industrijsko kulturo«, ki prevladuje na Zahodu. »Izmed kultov, ki sestavljajo strukturo množične kulture, je Morin naštel večje število tistih, ki so po svoje simptomatični: kult simpatije in happy enda, kult tako imenovanih 'olimpijcev' (t. j. privilegiranih posameznikov, ki se zdi, kakor da bi živeli na vrhu sodobnega Olimpa; mednje spadajo razne filmske zvezde, športni prvaki, principi, kralji, playboyi, raziskovalci in drugi njim podobni ljudje).«

KULTURA V ŠPORTU IN PLANINSTVU

Tudi pojem telesne kulture (izraz se uporablja tako v planinstvu, kakor v športu), vsebuje gmotne in duhovne vrednote, ki bistveno zadevajo razmišljanja o zgodovinskem pomenu športa in planinstva z bogato dediščino planinske literature. Že v prvih časih slovenskega planinskega pisanja se posamezni planinci — pisci zanimajo za vrednote svojega pisanja.

Pred dvajsetimi leti je Zvezni zavod za telesno kulturo v Beogradu sklical posvetovanje o teoretičnih osnovah naše telesne kulture, njenih deviacij (odklonov) v športu. Naši razgledi so objavili tri članke, mimo katerih ne moremo iti brez opombe in priznanja. To so: O problemih telesne kulture (9. 2. 1963), O družbeni vlogi telesne kulture (22. 6. 1963) in O prazniku našega planinstva (11. 5. 1963). Vsi trije članki zaslužijo ponatis ali vsaj obširnejše izvirke. Avtorji (Klinar, Polič, Uлага) razpravljajo med drugim o delu naše visoke kulturne javnosti, ki podcenjevalno gleda na ta najbolj množičen izsek ljudske kulture. Ne samo negativnih, veliko več pozitivnega najdemo v omenjenih treh zapisih. Planinstvo in šport prispevata k humanizaciji življenja delovnega človeka. Prispevata pa tudi k odpornosti za fizične in psihične napore, k hitrosti reagiranja, h koncentraciji mišljenja, k podaljšanju življenjske dobe, k zdravju, k dobri volji in občutju, da je življenje lahko tudi lepo. Med različnimi dejavnostmi v prostem času je telesna kultura pomemben faktor, ki povzroča pozitivno izkoriščanje prostega časa in s tem razvija človekovo celotno osebnost.

Prof. Drago Uлага je v spisu Šport suha veja na drevesu kulture? v Hramovih zapiskih leta 1934 zapisal definicijo pojma »šport«, ki sem jo jaz takrat v celoti sprejel in jo tudi danes odobravam: »Šport je razvedrilo, ki je združeno s telesno krepitvijo — je sam na sebi plemenit, v praksi pa se dogajajo izjeme kakor povesod.«

AUDIATUR ET ALTERA PARS (Naj se sliši tudi druga stran!)

Naslednja stara pesem pomeni zaslužkarja brez kulturnih idealov, ki živi samo od športa, ne od drugega poklica, in zanesenjaka — planinca, ki pri vzponih na goro ne vidi ne lepote ne zanimivosti v veliki naravi. Njemu je važno samo priti čim prej na vrh in se izkazati s čim krajše porabljenim časom v koči pri litru vina. Pesem je spesnil Ksenofanes Kolofonski iz starogrškega mesta Kolofona, prevedel pa jo je naš priznani prevajalec prof. Anton Sovre (Predsokratiki: Ljubljana 1946, str. 66).

¹ Eseji o kulturi, CZ Ljubljana, 1961 (572 strani, 25 avtorjev. Izbor kulturoloških esejev jugoslovanskih avtorjev, uvodna beseda in podatki o avtorjih dr. Jože Pogačnik. Prevod iz srbskohrvaških tekstov Vida in Božo Premrl.)

Najsi si z brzino nog na
igrišču priteče kdo zmago
na petoboj mu uspe
v Zeusovem gaju morda,
poleg pisajske vode,
v Olimpiji, najsi rvanje,
najsi postane prvak v boju
bolečem na pest,
zmaga v tekmi strahotni,
pankration svet jo nazivlje,
naj to da mu sloves večji
v meščanov očeh,
časten naj sedež dobi,
vsem viden, pri letnih agonih,

javno prehrano celo
občina plača mu naj,
najsi pokloni mu v dar nemara
kar celo posestvo,
najsi prinese vse to zmaga
njegovih mu konj:
vreden ni toliko, kolikor jaz!
Ker boljša od sile
moč in konj je pa le zmeraj
še moja modrost!
Kult le-ta je brez smisla,
prav res in prava krivica,
ceniti bicepsa moč bolj
kakor znanja zaklad.

V Naših razgledih je še naslednja opomba: »S temi besedami je bičal stari helenski mislec kult športnih herojev in razne nesmisle s tem v zvezi v svojem času (540 pr. n. š.). Kaj bi zapisal šele danes, ko so vse te stvari dospele do takšne 'kvalitativno' višje in nove stopnje, da postajajo zares kar najširše družbeno zaskrbljivele!«
Prof. Ulaga je pred petdesetimi leti nadaljeval v zgoraj omenjenem pismu: »Pogrešno je, ako se šport izživlja v rekordih in senzacijah. Rekord ne more biti smoter športa... Kulturna vrednost športa je v tem, da postane ljudska dobrina, da ga gojijo vsi stanovi, da predstavlja važen higijensko vzgojni faktor.«

O SODOBNI ZGODOVINSKI ZAVESTI

Nekateri menijo, da postaja človekovo zgodovinsko izkustvo zaradi hitrega razvoja znanosti in gospodarstva drugotnega pomena. Zato se danes sprašujejo o pomenu in vlogi zgodovine v razumevanju sveta. Podobno vprašuje urednik Planinskega vestnika tov. Krišelj, ko pravi: »Živimo v času, ko se je v človeku porodilo nekakšno drugačno čustvo do narave. Kako gledate na današnje stanje in kaj pričakujete na področju planinske literature v bodoče?« »Naši razgledi pišejo 23. 9. 1983, da gre predvsem za vprašanja o našem sodobnem odnosu do preteklega zgodovinskega izkustva. O tem smo Slovenci bolj malo razpravljali ali pa smo o vlogi zgodovinske zavesti in vlogi zgodovine redkeje prihajali do konkretnih sklepov. Poudarjali smo predvsem njen narodnoubudiljski, narodnoosvobodiljski značaj.«

Prvo občutje v nas, ki smo že dalj časa na svetu, ki smo se ukvarjali s tem ali onim obdobjem, ki smo brali zgodovinska dela, romane z osnovno zgodovinsko stvarnostjo, občudovali grško in rimsko tovrstno literaturo in umetnost itd., je bila vznemirjenost. Kaj naj se pozabijo obdobja, ko so se slovenski ljudje borili proti Germanom, Turkom, graščakom itd.? Naš človek si je priboril svobodo — ali naj vse to prečrtamo, zbrisamo, pozabimo?! Kakšna prazna praznina bi se polastila našega življenja! Ostala bi nam samo želja po kruhu in igrah, »panem et circenses«, geslo množic v starem Rimu v dobi propadanja njegovega imperija. Samo Simčič je v Naših razgledih napisal naslednje misli: »Kultura današnjega dne temelji na znanstvenem spoznavanju, ki je zavzelo višje mesto kot umetnost in religija. Za to spoznanje je značilno dokazovanje resničnosti na temelju čutnega zaznavanja, ki je začetna stopnja spoznavnega postopka... Človek je sposoben do podrobnosti dojemati zunanji svet, je pa manj sposoben zavedati se lastnega duha... Nemogoče si je predstaviti zdrav človeški razvoj, če se iz zgodovine ne naučimo, kaj smo zavrgli.«

»Na poti, ki jo ubira sedanjost, ne moremo več pričakovati napredka. Če hočemo znova zaživeti z resničnostjo človekovega spoznavnega postopka ali z zavestjo z lastnim duhom, moramo seči po *inspiracijo v zgodovinsko preteklost*.«

»Zgodovina je samo spomin; kar pa je v tem spominjanju, moramo tudi razmisliti, dokler ne doumemo v vsej zgodovini dejavnega človeškega duha.«

ALI SE RES NE MOREMO IZ ZGODOVINE NIČ POSEBNEGA NAUČITI

V uredniškem članku Naših razgledov 18. 11. 1983 z naslovom Sodobna zgodovinska zavest, beremo, da se je ob hitrem razvoju znanosti, tehnologije in gospodarstva svet tako radikalno spremenil, da postaja daljše človekovo zgodovinsko izkustvo drugotnega pomena. Temeljni problemi sodobnega sveta so: gospodarska rast ter velika gospodarska in socialna nasprotovanja, nagla rast prebivalstva in podiranje naravnih ravnotežij, blokovskega zaostrovanja. Iz zgodovine se ne moremo nič posebnega naučiti. V tem smislu prevladujejo tudi pri nas v širši javnosti in politiki na korist preračunani ideološki premisleki.

Na vprašanje ali se lahko kaj naučimo iz zgodovine, nam s primerom iz II. svetovne vojne odgovarja akademik Bogo Grafenauer v Naših razgledih 7. 10. 1983 z naslovom Zgodovinsko mišljenje in naš čas, naslednje: »Naj navedem le nekaj primerov pomena zgodovinskega mišljenja (historizma) za razumevanje sprememb v našem času. Veliki francoski zgodovinar Marc Block (jeseni 1944 so ga Nemci ustrelili zaradi sodelovanja v odporiškem gibanju) je v svojih spominih na začetku II. svetovne vojne prepričljivo dokazal, da je bila Francija 1940 tako hitro poražena v veliki meri zaradi popolnega pomanjkanja zgodovinskega čuta za spremembe 'prostora' spričo novih tehničnih sprememb in zaverovanosti v zastareli način strategije iz časa francoske zmage leta 1918; to je povezoval glede zgodovinskega mišljenja — z nezgodovinskim poukom zgodovine I. svetovne vojne na francoskih visokih vojaških šolah.«

OPOMBA:

Ker bo ves tretji del tega spisa namenjen duhovni in materialni kulturi planinstva, posebno pa zgodovinski navzočnosti človeka na visokih in srednjih gorah v domovini in tujini, naj na tem mestu omenim svojo več desetletij trajajočo telesno dejavnost pri ljubljanskem društvu Sokol-Tabor. Nemirna narava mi je prirojena in temu se ne morem upreti. Mnogokrat se spominim svoje matere, ki mi je pripovedovala, kako je hodila s prijateljicami peš in bosa, s čevlji na rami, na božjo pot iz belokranjske Vinice na Sušak (znano božjo pot s pogledom na morje). Naslednji dan pa nazaj. To je kakih 150 km! Oče je bil dober lovec. Ni bilo steze, njemu neznane v vsej viniški občini. V Ljubljani sem osem gimnazijskih let telovadil pri naraščajnikih, pozneje pa pri članih. Med temi je bil tudi dober telovadelec, ki se je menda pisal Kovačič. Če to je ta varoval, si lahko poizkusil tudi »salto mortale« iz veletoca na drogu. Kovačič je bil socialist, edini v telovadnici, imeli smo ga radi in ga gledali kot poseben primer. Sicer je vladal v telovadnici napreden, svobodomiseln nazor. Leta 1912 sem tekmoval na vsesokolskem zletu v Pragi. V nižjem oddelku je tekmovalo tristošestdeset vrst, nad dva tisoč telovadcev, Čehov, Poljakov, Slovencev idr. Jaz sem dosegel šesto mesto. Stane Vidmar pa je bil prvak nad vsemi oddelki. Tekmoval sem še v Ljubljani na vsesokolskem zletu leta 1914 in bil v Beogradu na sicer nedokončani tekmi za slovensko prvenstvo — prvi. Sokolska telovadba ni vsebovala samo orodja (bradlja, drog, konj, krog), temveč tudi splošne stroke (tek, skoki v višino, skoki s palico, parter). Leta 1924 sem bil v sokolski tekmovalni vrsti na Pariški VIII. olimpiadi za rezervo.

(Dalje)

HRIBA NE MOREŠ NIKOLI PREMAGATI ...

(Miro Štebe se pogovarja z Bojanom Pollakom)

»Plezam za svoj užitek, ob tem pa se ne morem odreči nalogam do družbe. Njenih interesov ne morem vedno podrediti svojim. Družbe, v kateri živim, ne morem zane-marjati!« To mi je pred časom zatrdil znani kamniški alpinist Bojan Pollak. Res bi lahko rekli, da se Bojč, kot ga kličejo prijatelji, drži tega načela. Tovariši ga poznajo po prizadevnosti, marljivosti in natančnosti. Opravlja celo vrsto funkcij v Kamniku, na planinskem društvu, Planinski zvezi, v službi, povrh vsega pa že vrsto let sodi med naše vrhunske alpiniste, tako da ga je komisija za alpinizem lani predlagala kot svojega edinega kandidata, ki je izpolnil zahtevne kriterije za zaslužnega športnika Jugoslavije. Bojč za svoje delo in alpinistične dosežke to priznanje res zasluži.

Rodil se je pred 40 leti v Volčjem Potoku pri Kamniku. Niti štiri leta mu še ni bilo, ko sta ga oče in mati že popeljala na Kamniško sedlo. Kasneje je še kot otrok pogosto zašel v hribe nad Kamnikom. Narava, še zlasti gorska, ga je kmalu prevzela. Zgodaj se je priključil planincem, zelo delaven pa je bil tudi pri tabornikih — tri leta je bil celo načelnik Bistriških gamsov. V tistih časih je dosegel lepe uspehe tudi kot član kamniškega judo kluba. Med mladinci je v Sloveniji zasedel celo drugo mesto, v jugoslovanskem merilu pa je delil četrto do šesto mesto.

Po srednji šoli ga je pot zanesla daleč od domačih hribov. V Zagreb je šel študirat ladjedelništvo, potem pa je nekaj časa delal v ladjedelnici v Pulju. Prav med študijem v Zagrebu se je Bojan vključil v alpinistične vrste.

»S prijatelji sem po radiu slišal, da Akademsko planinsko društvo Velebit pripravlja plezalno šolo. Pritegnilo nas je in prijavili smo se. Skupne ture in vaje smo imeli na Slemenu, Kleku, Okiču, Oštercu pa tudi v Slovenijo smo zahajali. Ko smo imeli tabor v Vratih, nas je obiskal celo Joža Čop. Obiskali smo tudi Visoke Ture — Grossglocknerjevo skupino v Avstriji.«

Bojan meni, da gresta ladjedelništvo in alpinizem kar dobro skupaj. Nasprotja se privlačijo! Vendar ni dolgo ostal na morju. V začetku 70. let se je vrnil v Kamnik, kjer je dobil službo najprej v Svitu, nato pa v Titanu. Zdaj je tam projektant za prostorsko planiranje in študij dela. Že leta 1972 je postal predsednik Planinskega društva Kamnik. To funkcijo je opravljal tri leta, zatem pa je bil tri leta načelnik kamniških alpinistov. V tem času je postal gorski reševalec, alpinistični inštruktor, gorski vodnik, zavzeto pa je tudi plezal. V kratkem je ponovil večino pomembnejših smeri v naših stenah, v Kamniških Alpah pa je splezal tudi vrsto prvenstvenih smeri, ki jih zdaj praktično vse prištevajo med najbolj priljubljene, že skoraj klasične ture v Kamniških Alpah. Omenimo naj le smer Treh svedrovcev v Štruci, Kukovčevo v jugovzhodni Planjavi ter Lahovo, Perčičov stober, Geršak-Grčarjevo in Hunikino v Vežici. Sploh je nekaj časa veljalo, da je Vežica Bojčeva stena. V njej so bile razen Akademске dolgo časa vse druge smeri Bojčeve. Vendar je Bojan plezal tudi v drugih stenah in gorstvih. Izkazal se je pri vzponih v Julijcih, Franciji, Italiji, Avstriji, pozna stene na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini — v Hercegovino je v zadnjih letih vodil več manjših društvenih odprav, kar petkrat pa je bil tudi v Himalaji. Leta 1974 se je udeležil odprave na Kangbačen, leto kasneje na Makalu, leta 1979 pa na Everest. Dvakrat je bil tudi inštruktor v šoli za nepalske gorske vodnike v Manangu v Nepal. Do 15. 11. 1983 je imel Bojč za seboj že 933 vzponov, od tega 79 prvenstvenih in 36 prvih zimskih ponovitev. Res lepa bera, ki bi ji marsikdo lahko zavidal. Bojč pa je ostal skromen. Ko sem ga vprašal, na katerega iz množice vzponov je najbolj ponosen, me je presenetil, ko je brez razmišljanja rekel, da na vzpon po Spodnjem stebru Brane, ki ga je plezal na začetku svoje plezalne kariere, junija leta 1966.

»Plezal sem sam. Prišel sem praktično že čez steno, ko se mi je tik pod vrhom pri nekem previsu ustavilo. Nisem vedel, ali bom prišel čez ta previs ali ne. Lahko bi poskusil in mogoče bi šlo. Kasneje sem s tistim mestom večkrat z lahkoto opravil, takrat pa sem obrnil, čeprav me je neizmerno vleкло, da bi vendarle poskusil. Zvestno sem se odločil, da ne bom po nepotrebnem tvegäl. Ta zmaga nad samim seboj mi pomeni izredno veliko. Hriba ne moreš nikoli premagati. Nanj lahko prideš ali ne, hrib ostane isti. Tistega dne, ko sem obrnil v Spodnjem stebru, sta se v Štajerski Rinki ubila dva Kamničana. Noben vrh ni vreden človekovega življenja. Za vsako smer je potrebno spoštovanje. Bolje je sebe malo podcenjevati, kot pa narobe! Vendar pa moraš pri alpinizmu zaupati vase.«

Kaj je zate alpinizem?

»O tem je bilo že veliko strokovnih in 'strokovnih', objektivnih in 'objektivnih' razprav, polemik, razmišljanj. Kaj je alpinizem, ne vem. Samo slutim. Zame je alpinizem vse — plezanje samo, pa tudi planinstvo, življenje v naravi, skupek stvari, odnosov, doživetij, občutkov, ki se porajajo, ostajajo ali izginjajo v tej dejavnosti. Vse stvari se med seboj prepletajo in med seboj učinkujejo, in to kot proces, ne kot statična vrednota. Moj razvoj, razvoj moje dejavnosti, vpliva na to, kaj je zame alpinizem.«

Vrsto let si član komisije za alpinizem. Kot načelnik podkomisije za kvalitetni alpinizem in tvorec kategorizacije alpinistov si nedvomno vplival na razvoj slovenskega in jugoslovanskega alpinizma, na podobo našega alpinista.

»Da sem se začel ukvarjati s kategorizacijo me je vzpodbudil Stane Belak-Šrauf. O tem sem se pogovarjal s Cirilom Debeljakom-Cicom, pa tudi s člani kamniškega alpinističnega odseka. Takrat je šlo za to, da najdemo način, kako prikazati alpinistične dosežke na način, ki bi ga razumeli in vrednotili tudi tisti, ki alpinizma ne poznajo. Nekdo je moral prijeti za delo. Bilo ga je res veliko — pogovorov, razprav, pisanja. Lahko pokažem kup papirja o tej problematiki. Zloženi listi, ki sem jih popisal za kategorizacijo, merijo v višino tričetr metra.«

Bojan Pollak, Bivak pod Skulo, 25. 9. 1970

Foto Mimi Pollak

Na poti pod Kogel (Pollak, Andrej Dolinšek, Dušan Leb, Janez Volkar), 16. 12. 1972

Kategorizacija je omogočila boljše vrednotenje alpinizma v naši družbi. Z njo so se alpinisti na telesno kulturnih skupnostih v boju za finančna sredstva enakovredno postavili ob bok drugim športnikom.

»S kategorizacijo smo namen v glavnem dosegli. Dobili smo določena finančna sredstva, športni dodatek, določeno družbeno priznanje. Vendar pa je imela kategorizacija tudi vrsto drugih posledic. Najprej, imela je močan vzgojni, oziroma usmerjevalni vpliv. Dosegli smo, da so naši alpinisti začeli v večji meri gojiti zimski alpinizem, da so se izkazali pri plezanju dobrih lednih in kombiniranih smeri, usmerili smo jih k plezanju daljših smeri. Seveda pa je imela kategorizacija tudi slabosti in pomanjkljivosti. Tako različne, bogate, raznovrstne in svobodne dejavnosti kot je alpinizem, ni mogoče preprosto spravili v predalčke, okvire in točke. Zato prihaja do situacij, v katerih nam kategorizacija pokaže eno, mi pa imamo o tem istem dosežku povsem drugačno mnenje. Bistveno je vprašanje kriterijev vrednotenja, ki so pri kategorizaciji zapisani, v nas samih pa močno odvisni od osebnih interesov, razpoloženja in podobno. Problem je vrednotenje dosežkov na odpravah in samih odprav. Med alpinisti, ki so za leto 1983 dosegli mednarodni razred, so bili vsi razen enega na odpravah. Odprave so jim prinesle največ točk. Njihovih zaslug ne gre podcenjevati, saj gre za zares velike dosežke. Tri odprave so v svetu potrdile vrednost našega alpinizma. Na svetovnih prvenstvih ali olimpiadah v drugih športih vsi člani zmagovalne ekipe dobijo medalje ali priznanja. To je prav. Vendar pa bi bilo treba pri alpinistih natančneje ovrednotiti prispevek vsakega posameznika pri uspehu odprave. Druga negativna posledica kategorizacije je plezarenje za točke. Med mlajšimi alpinisti se pojavlja težnja po tekmovalstvu, po razvrščanju Kdo je prvi, drugi, tretji... Pri alpinizmu na splošno ne gre za tekmovalstvo med alpinisti. Tekmujemo v principu sami s sabo. Zdaj pa se pojavlja tudi izrazita težnja po tekmovalstvu z drugimi. Že res, da ambicija mora biti, tekmovalstvo mora biti, vendar tega ne sme biti preveč. Kdor bolesto tekmuje zaradi samega sebe, je bolan, kdor zaradi drugih — pa neumen. Poleg tega je še veliko reči nedorečenih, nedefiniranih, in ko se hočejo nekateri primerjati z drugimi, te nedorečenosti izkoriščajo. Tako bi na primer potrebovali natančnejšo definicijo tega, kaj je dosežek, če se že primerjajo med seboj. Slabe strani kategorizacije bi bilo treba zmanjšati na minimum.«

Prav zdaj potekajo razprave in priprave za novo kategorizacijo.

»Z razvojem alpinizma in plezanja so se pokazale nove potrebe. Kategorizacijo je treba prilagoditi novim razmeram, novim tokovom, treba pa jo je tudi izboljšati. Bogdan Biščak je delo dobro zastavil. Dobro analitično razmišlja. Jaz pa nameravam delo pri kategorizaciji opustiti. Sem malce staromoden, ni mi do prevelike športifikacije alpinizma. Gore so mi precej več kot pa le sredstvo za dosego cilja. Ne bi želel zavirati razvoja alpinizma. Mladim je treba dati priložnost. Zdaj je vrsta na njih.«

Kako gledaš na sodobne razvojne tokove v našem alpinizmu?

»Alpinisti pravzaprav ne vemo točno, kaj bi radi. Ne vemo, ali bi imeli radi plezalce, ljudi, ki bi izvrstno plezali, dosegali izredne športne uspehe, hkrati pa bi alpinizem zreducirali zgolj na raven športa. Ali pa želimo alpiniste, pri katerih športni namen ne igra takšne vloge, do izraza pa pridejo tudi estetske, kulturne, družabne in druge vrline. Če po naključju kdo ve, kaj bi rad, se verjetno ne zaveda vseh posledic cilja, ki si ga je bil zastavil. Vse več mladih se navdušuje za plezalstvo, specializacijo, usmerja se zgolj v plezanje. Na področju odpravarstva se uveljavlja alpski stil, pri plezanju v skalah pa prosto plezanje — s čim manj tehničnimi sredstvi čim več doseči. Te zvrsti zahtevajo dobro pripravo, treniranost, znanje. Pri tem pa ne bi smeli pozabiti na človeka. Kot sem že rekel, noben hrib ni vreden človeškega življenja. Res je, da vedno tvegamo, usodo izzivamo tudi v vsakdanjem življenju, vendar mora izziv imeti mero. Človek je inteligentno bitje. Tveganje, izziv, zmanjša z znanjem, izkušnjami, tehniko. Od vsakega posameznika je odvisno, kakšno mero tveganja bo izbral. Da bi bilo tveganje pri prostem plezanju čim manjše, mora človek izredno veliko trenirati. Vso svojo dejavnost mora podrediti plezanju, vse bolj se mora specializirati, praktično mora postati plezalni stroj. Čim bolj dosega vrh specializacije, bolj se sam oži. Ob tem plezalci pozabljajo, da plezalstvo ne more biti samo sebi namen, da ni samozadostno. Treba je storiti še kaj več. Brez dela ni jela. Delo ni samo plezanje. Tudi sestanki so delo. Treba je storiti kaj tudi za druge, tudi za druge športe. Vključiti se je treba v športna dogajanja, delati v odborih, komisijah, plezalni šoli, planinski šoli — vzgoji, v alpinističnih odsekih, planinskih društvih, samoupravnih interesnih skupnostih, občini in tako dalje, seveda vse to poleg redne zaposlitve ali šole!!«

Kako ocenjuješ položaj alpinizma v naši družbi in kakšno mesto ima naš alpinizem v svetu?

»Zadovoljen sem z obsegom podpore alpinizmu pri nas. Menim, da alpinizem pravzaprav dobi dosti podpore, saj alpinizem družbi ne daje vsega tistega kar dajejo drugi športi, čeprav ji na drug način daje še mnogo več. Če želimo večjo podporo, moramo tudi več storiti, družbi dati več, se bolj prilagoditi zahtevam tržišča. Do zdaj so bili alpinisti kot nedosegljivi junaki, ki jih je obdajala avreola nedotakljivosti. Če bi hoteli več, bi morali dati občinstvu več, pokazati bi morali vse dobre in slabe strani alpinizma in alpinistov.

Kar zadeva mesto našega alpinizma v svetu, menim, da za kvalitetno primerjavo premalo poznamo dogajanja v svetu. Premalo vemo o alpinistih drugih držav. Ne vem, če smo pri prostem plezanju prišli tako daleč kot so v tujini, na primer v Angliji in v Ameriki. Pri odpravah verjetno lahko stopimo ob bok drugim narodom. Treba pa je reči, da zunaj precej več poskušajo, preden uspejo. Pri nas mora vse uspeti, vsaka odprava v tujino mora biti uspešna. Lahko pa rečem, da imamo tudi izredno veliko odprav glede na število alpinistov, pa tudi da imamo izredno število uspešnih odprav v primerjavi z odpravami drugih narodov.«

Uprava Planinskega vestnika ima na voljo več kompletnih letnikov Planinskega vestnika iz povojnih let, pa tudi nekaj posameznih števil.

Tisti, ki žele izpopolniti morebitne manjkajoče letnike in posamezne številke, lahko po znižani ceni naroče željeno pri Upravi Planinskega vestnika, Dvorčakova 9, Ljubljana, do 30. aprila letos. Letnik velja 60 dinarjev, posamezna številka pa 5 dinarjev. Planinska društva, osnovne šole, klubi in drugi, izkoristite to priložnost in izpopolnite svoje knjižne police v planinskih kočah, čitalnicah, knjižnicah s Planinskimi vestniki.

S SMUČMI PO ŠAR PLANINI

JANEZ DUHOVNIK

Pozdrav »Zdravo, dečki!« in mahanje z roko, se mi je zdelo še najboljše za tako priložnost. Utegnil sem se še ozreti, ko sem videl, kako ostalih pet še brezskrbno ogleduje okolico, ko ne vedo, kaj jih čaka za kamnito, na suho zloženo ogrado sredi ravnice, nekaj deset metrov pred menoj.

Izza zidu je bilo videti le titovke in črne cevi brzostrelk, naperjene v nas.

Ko sem prišel bliže, so graničarji najbrž spoznali, da jim nismo nevarni, vstali so in me z orožjem v rokah obstopili. Ogledoval sem si njihove zagorele obraze in se spraševal, kaj bodo z nami. Ko smo bili vsi zbrani med njimi, sem spoznal, da so nas prav zgledno obkolili. Vódniku so se pri spraševanju pridružili tudi tisti, ki jim je bilo gazeenje po snegu zaradi nas najbolj odveč. Najbolj jih je zanimalo, kako to, da se nismo gor grede javili v njihovi karavi. Ker jim nismo mogli dopovedati, da gor grede sploh nismo šli tu, so nazadnje odločili, naj snamemo smuči in gremo v gosjem redu med njimi navzdol. Eni so šli pred nami, drugi za nami, nekateri pa levo in desno po celem, predirajočem se snegu ob globoko utrti gazi. Smilili so se mi, in vprašal sem, zakaj nimajo smuči. Odgovora nisem dobil, pogled pa mi je povedal, da shajajo bolj brez njih. Uthnil sem in začel premišljevat, kaj bi bilo, če bi se malo prej, ko so razburjeni in upehani imeli v rokah napete brzostrelke, samo enemu izmed njih sprožilo orožje...

Marjan je kmalu po tistem, ko je prebral v Avčinovi knjigi Kjer tišina šepeta odlomek S smučmi od Ljubotena do Koraba, naročil pri Partizanski knjigi specialke za sekcijo Kačanik in Debar. Z Andrejem sta jih preučevala in me čedalje pogosteje hodila dražiti z namenom, da gremo še mi na to pot. Ko se je drugi Andrej, Primo, ki je bil v Makedoniji pri vojaki, domov grede oglasil v Tetovu pri Mirku Marinkoviču, planincu in gorskem reševalcu, mu je le-ta povedal marsikaj koristnega o tej poti. Končno smo se odločili. Pridružil se nam je še Rudi, zadnji teden pred odhodom pa še Ksavo.

Sprva nas je najbolj skrbelo, če bo na Šari še kaj snega, saj smo ga v Sloveniji to zimo merili skoraj v milimetrih. Dimitar, Makedonec, rojen v Ohridu, pa nas je plašil z volkovi in podivjanimi šarplaninci. Mirko nas je po telefonu glede snega hitro potolažil, saj je o njem govoril samo v metrih. Glede volkov pa je povedal, da upa vsakega zadaviti z golimi rokami, čeprav ima že pet križev, šarplanincev pa da pozimi na Šari ni. Zato ga za medveda, o katerem smo brali pri Avčinu, še vprašati nismo upali, saj bi nas nazadnje lahko imel za »raubšice«, ne pa za turne smučarje.

Ko smo se v petek, 25. marca popoldne, zbirali na ljubljanski železniški postaji, je lilo kot iz škafa, vremenska napoved pa ni obetala izboljšanja. Toda ker je bilo natanko štirinštirideset let po tistem S smučmi od Ljubotena do Koraba, smo bili skoraj vsi prepričani, da bo tudi nas na Šari pričakalo lepo vreme. S smučmi in nabasanimi nahrbtniki smo zapolnili hodnik v enem izmed srednjih vagonov nabitega vlaka in tako prekinili promenado, ki se je vlekla z enega na drug konec vlaka. Videti je bilo, da se tudi tem, ki so se sprehajali, zdimo vsaj tako zanimivi kot se zde zanimivi sami sebi. Namesto prve ali zadnje polovice vlaka so radi ogledovali nas in našo kramo. V Zagrebu smo se preselili v spalnik. Že med vožnjo do tja sem prepričeval tiste, ki so imeli nahrbtnike za pet kilogramov težje od mojega, da imajo s seboj preveč hrane. Zato smo se ob pivu lotili uravnilovke.

Redkokdaj je po vsej Jugoslaviji vreme enako. Tisti petek pa je lilo izpod neba, kadar koli smo odprli okno, da bi videli, če se že kažejo zvezde.

Z dveurno zamudo smo 26. marca zjutraj prispeli v Skopje. Napovedovalka je pravkar najavila odhod vlaka v Tetovo. Tako nismo utegnili izkoristiti moderno urejenih podhodov in smo se kar čez tire spravili do perona, na katerem je stala naša motorka. Nismo bili edini smučarji, tudi z našega ekspresa jih je prišlo nekaj.

V Tetovu nas je že na peronu čakal Mirko, čeprav je deževalo. Takoj smo ga spoznali, nas pa ni mogel zgrešiti. Nerodno mu je bilo zaradi vremena in počutili smo se prav nesrečne, ko nam je razlagal, da smo prišli ravno, ko se je vreme podrla. Nazadnje smo ga mi tolažili in mu dopovedovali, da tudi pri nas včasih dežuje. Prepričeval nas je še, naj gremo namesto pod Ljuboten kar na Popkovo Šapko, v Teteksov hotel in da naj počakamo tam, dokler se vreme ne popravi. Povabil nas je v svojo pisarno na elektro podjetju in nam nazadnje podrobno razložil, kako pridemo do Ljubotenske

koče. Ko smo ga prosili, da bi za nas uredil tudi dovoljenja za gibanje v obmejnem pasu nad Mavrovim, je zatrdil, da s tem ne bo težav, da pa jih tako ne bomo potrebovali, ker bomo v petih dneh prišli komaj do Popove Šapke. Preskrbel nam je še taksista s kombijem, katerih je sicer po cestah kar mrgolelo, in poslovlili smo se. Taksist je bil Albanec. Bil je že v Ljubljani, kamor je nekomu peljal opremo za slaščičarno. Zapeljal nas je po glavni cesti proti Prizrenu, nato pa po stranski cesti do vasi Staro selo. Kmalu nad vasjo so začela kolesa drseti na ilovnati poti. Treba se je bilo poslovliti od avtomobila. Še vedno je rosilo, včasih pa se je vmes pošteno ulilo. Sneg smo sprva srečevali le po osojnih grapah, ki jih je prečkala cesta, nato pa ga je bilo kmalu do kolen. Gozd, ki je bil spodaj mlad in gost, je postajal vse redkejši, v njem pa so rasle predvsem debele bukve. V megli smo stopili na rob nagnjene jase, sledili redkim stopinjam, ki smo jih opazili na zaplatah snega in kmalu trčili v plot pred Ljubotensko kočo (1650 m).

Stopili smo v prostorno vožo. Na desni, za vrati v jedilnico, smo opazili nekaj gostov, skozi vrata na levi pa nas je iz kuhinje prišel pozdravit oskrbnik. Ko smo mu povedali, da ga pozdravlja Mirko, so mu oči zažarele in hitro smo si postali domači. Kočo oskrbuje skupaj s sestrino vse leto! Mokre cunje smo razložili po stoli in se spravili nad čaj, ki nam ga je Nikola komaj sproti prinašal na mizo. Druge pljače, razen žganja, ni imel, ker je bilo to zimo več obiskovalcev, kot so računali, s konjem pa zaradi snega še niso mogli prinesiti novih zalog. Ko smo se za silo posušili, smo začeli pogledovati za vremenom. Megle so se včasih malo raztrgale, kaj prida pa ni kazalo. Ko je Marjan okoli štirih popoldne stopil, pred bajto, se je bil hitro vrnil. Povedal je, da gre na vrh Ljubotena in da gremo lahko s njim. Ker je bilo to v skladu s programom pred štiriinštiridesetimi leti, smo ubogljivo pograbili smuči, pse in baterije, in izginili, še preden je Nikola pogruntal, kaj počnemo. Travnat svet pred bajto je bil skoraj kopen, le redki, ozki jeziki snega so segali do koče. Nismo šli sami, tudi oskrbnikov pes je tekkel pred nami in nam kazal pot. Vrh Ljubotena so ovijale megle, ki so dale slutiti, da je veter zgoraj vsaj tako močan, kot tu. Z juga je vleklo tako, da smo morali pošteno paziti, da nam ni iztrgalo iz rok smuči. Na jugovzhodnem grebenu je bil veter še hujši. Površina snega je postajala čedalje bolj nenavadna. Videti je bilo, kot da je obložena z ledenimi smrekovimi storži, položnimi drug ob drugega. Nataknili smo smuči, na katere smo že poprej nalepili pse in v ključih lezli vkreber. Pod vršnim grebenom je postal svet bolj strm in smuči smo zasadili v sneg. Vse huje je vleklo, sonce je zašlo in na vrhu Ljubotena (2449 m) nas je ujel mrak. Na Kosovu in v Tetovski kotlini so zamežikale luči, ko smo se kobacali navzdol k smučem. Če tega ne bi imeli v načrtu, bi človek pomislil, da to, kar počnemo, ni čisto po pravilih. Ko pa je na lepem posvetila še polna luna in ko je veter malo popustil, pa res ni bilo več vzroka za malodušje. Tako smo, kljub poledenemu snegu, uživali v spustu. Pod jugovzhodnim grebenom je vladalo zatišje. Sneg se je zmeščal in po snežnih jezikih smo se pripeljali prav do bajte. Ko smo se spravili spat, smo se z Nikolo domenili, da nas zbudi ob štirih zjutraj.

27. marca je ves dan snežilo. Planinci iz Skopja so odšli v dolino. Okoli bajte je namedlo za dve pedi snega. Videti ni bilo mogoče niti do roba gozda. Dopoldne smo nestrno menicali, hodili gledat, če se že jasni, se tolažili, da je Šara le na robu območja slabega vremena, v usodo pa smo se vdali šele, ko je Nikola izjavil, da je beli tetovec v velikih posodi, ki ga je vse dopoldne mešal pred našimi očmi, že kuhan. Ko je Kati prinesla iz kuhinje še sveže pečen bel kruh, smo bili vsi zato, da v bajti še enkrat prespimo.

28. marca smo vstali ob šestih. Kazalo je, da bo sever pregnal oblake. Ob osmih je res posijalo sonce, le okrog vrhov so se še podile megle, ki pa so še pred našim odhodom izginile. Nikola nam je svetoval, naj gremo čim višje pod Ljubotonom tako, da se bomo izognili grapi, ki pada z njegovega vrha in je levi breg spodaj prepaden. Na smuči smo že pri bajti nalepili pse, si jih nataknil na noge, se poslovlili od prijaznih oskrbnikov in odšli navzgor proti severozahodu. Med zameti smo iskali zložitnih prehodov navzgor. Ko smo s pašnikov zavili na širna prodišča pod južno steno Ljubotena, je pot postala bolj zavozlana, saj smo se morali izogibati skalnim robovom, s katerih je veter spihal nov sneg, stari pa je že skopnel. Motovili smo se med kamenjem in nizkimi brinovimi grmiči. Zanašalo nas je dol, bolj kot bi bilo treba, in znašli smo se ravno na robu grape, pred katero nas je svaril Nikola. Ni bila ravno taka, kot jo je bil opisal, zato smo lahko poiskali spust vanjo malo nižje od mesta, kjer smo prišli na njen rob. Na drugem bregu je bilo že od daleč videti same klože in smo zato hodili precej narazen. Na srečo se je izkazalo, da je snega malo, pa še ta je ležal na golemrodu. Ko smo zlezli iz grape, se je ogrelo. Stali smo nekaj sto metrov pod glavnim grebenom Šare, pred nami pa je bilo široko valovito pobočje, ki mu ni bilo videti konca. Iz beline novega, večinoma trdo zapihanega snega so gledale krpe »storžastega«, na katerega smo naleteli že na Ljubotenu. Na obzorju nad nami je iznad sneženih pobočij molel greben Kule. Če se ne bi že takoj, ko smo naredili prve korake nad Starim selom z vso kramo na ramenih, molče sporazumeli, da gremo predvsem s smučmi po najkrajši možni poti preko Šare, bi nas tu gotovo zaneslo. Vabil nas je greben Kule, teža na hrbtih

pa nas je vlekla na levo. Žal nismo imeli tako izvrstno organiziranih pomočnikov kot naši predhodniki leta 1939, ki so prvi dan izvedli pravi tek čez polovico grebena Šar planine. Na ramenih smo nosili vse, kar smo vzeli s seboj za predvidoma osem dni dolgo potepanje. Zato smo že doma načrtovali bivač nekeje na grebenu med Ljubotonom in Popovo Šapko. Na vrhove bi se vzpenjali le, če bi bilo to nujno zaradi prehodov, sicer pa predvsem zato, da bi se čimveč in čimdlje vozili navzdol. Tako smo jo ubrali navzgor proti jugozahodu, kjer smo videli anteno repetitorja na vrhu Piribega. Videti je bila bliže, kot je bila v resnici. Prečili smo stranske hrbte glavnega grebena, z vsakega smo zagledali še po nekaj novih med nami in Piribegom. Ura je bila ena popoldne, ko smo počivali na ravnici vrh grebena. Z Andrejem Vovkom se nama je zdelo škoda psov in ugotovila sva, da bova po storžih najbolje hodila samo s srenjači. Nemarno sva se uštelala, saj so naju pred vrhom Piribega vsi prehiteli, ko sva iskala ledene podlage, kjer naj bi te sorte derez prijemale. Z vrha Piribega smo imeli kaj videti! Dobrih sto metrov pod nami je stala zgornja postaja vlečnice! Debelo smo gledali in se čudili, kaj to pomeni, saj nismo imeli pojma o tem, da sega kosovski smučarski center Brezovica prav pod vrh Piribega (2522 m). Po pravici povedano smo bili malo razočarani. Ko smo se vse dopoldne vzpenjali po vzhodnih pobočjih, smo se počutili osamljeni sredi divjine. Kako mora biti zapuščena šele severna stran! Sedaj pa žičnice, pa še na kosovski, nerazviti strani. Še sreča, da so bile gladke poljane prazne in zapuščene. Videti je bilo, da tu še nihče ne smuča.

Pripravili smo se za spust, ker smo morali v dvesto metrov nižje sedlo. Sneg je bil spet leden in grobo hrapav. Posebnega užitka ni bilo. Na sedlu smo spet vpregli pse in se dvignili proti koti 2510. Ko smo jo obšli, smo imeli pred seboj strmo pobočje, nad njim pa skalnat greben, za katerega smo sklepali, da je Jezerska Čuka. Povsod sami ledeni storži ali pa gladka kloža. Ura je bila šele štiri, pod nami je vabila valovita ravnica. S smučmi smo skušali prečiti ledeno strmino, na kateri so srenjači odlično prijemali. Ker je kazalo, da bo treba za robom natakiniti dereze, smo se odločili za spust z grebena. Sonce je bilo že nizko in jugovzhodna pobočja so bila poledenela. Predvidno smo vozili v dolgih poševnih smukih preko enakomerne strmine, nekaterim so celo uspevali zavoji. Sneg je počasi popuščal, žal pa se je začel tudi predirati. V zavetju skalnega skoka smo se odločili za bivač. Višinom je kazal 2200 m. Ob petih smo začeli kopati v sneg tri luknje. Na veliko smo kuhali različne vrste pijač in ugotavljali, da niti nismo tako daleč od Šapke, saj smo jo videli že za prvim grebenom. Le Andrej Primo ni rekel nobene, da pa je mislil drugače, je povedal na glas šele na robu nad dolino Bistrice naslednjega dne dopoldne. Do devetih smo bili vsi siti in odžejani pospravljeni po luknjah. Zunaj je svetila polna luna in obetalo se je lepo vreme.

Zjutraj, 29. marca, ni bilo posebnega mraza. Vstali smo s soncem. Spet je bilo treba vso robo po že znanem redu zložiti ali privezati na nahrbtnik. Če je komu kaj »hodilo« odveč, se je lahko tolažil z mislijo, da bo jutri šlo bolje, saj bo to nakladanje treba čez dan po malem ponavljati. Že takoj nad bivačom smo se začeli vzpenjati na stranski greben. Ko smo ga dosegli na široki rami, smo na drugi strani spet zagledali našo Šapko. Na pobočju se je vila cesta, le to se nam je zdelo čudno, da ni bilo nikjer videti nobene vasi, ki so v dolini Tetovske in Vejičke reke na gosto posejane. Tolažili smo se s tem, da so naše specialke že stare in da tudi v Makedoniji ljudstvo zadnje čase raje živi v mestih kot v zakotnih vaseh po hribih...

Kmalu se je izkazalo, da je bil duh eno dolino naprej pred telesom. V resnici je bila namreč Jezerska Čuka šele vrh tik nad nami, Šapka pa greben Kučibabe, na katerem je bila zgrajena nova gozdna cesta, ki smo jo zamenjali za cesto iz Tetova na Šapko. Navdušeno smo hiteli v ključih navzgor. Na grebenu smo bili malo razočarani. Vrh je bil daleč na jugu, vmes pa skalnat greben. Smučji so morale na nahrbtnik, cepin in dereze pa so nam prišle kar prav. Na lepem smo se znašli še v megli. Skale na grebenu so bile prekrita z debelim srežem umazano zelene barve. Veter je postajal vse močnejši, z grebenov so vihrale velike snežne zastave. Na vrhu Jezerske Čuke, ki smo jo še vedno imeli za Bistro, smo kljub hudemu vetru natakili smučji in se spustili v sedlo pod naslednjim vrhom. Ta je v resnici bila Bistra (2640 m), za nas pa že Crni vrh. V hudem vetru in mrazu smo nanjo spet zlezli z derezami. Ogledovali smo pot naprej. Zdelo se nam je, da je dolina pod nami dolina Vejičke reke. Torej moramo dol z grebena, smo se odločili. Levo pod vrhom se razteza gladko, ne prestromo pobočje, ki se izteka v stransko grapo doline. V smuku poševno smo zapeljali nanj. Žal je bil sneg spet ves prekrit s kosi srena in bilo je, kot da bi se vozil po kockasti cesti s kolesom brez plaščev. Bolj smo se spuščali, bolj je pobočje postajalo strmo. Na lepem smo se znašli nad več kot meter visoko stopnjo, ki je segala čez celo pobočje, skoraj kilometer daleč. Krasen primer napoke! Zapeljali smo čez stopnjo in proti levi na ramo. Tu je mraz popustil in po gladkem srencu nas je kar nosilo. Ni nas preveč skrbelo, kam se peljemo, samo da je šlo navzdol. Le kadar smo počivali, smo gledali gor in dol in ugibali, kdaj bomo zagledali vasi. Levi breg je bil vedno bolj strm in

grapa čedalje ožja. Nazadnje smo morali na njen desni breg. Snega, ki se je zapeljal s pobočij, ni bilo videti nikjer.

Na travnatem robu smo se zbrali pri počitku. Tu je Andrej Primc vzel v roko karto in oznanil na glas, kar smo potihem vsi slutili: Tale dolina je Bistrica. Po višineru smo bili 1300 m visoko. Prav toliko nad nami pa je veter medtem razgal mgle, snežne zastave so se začele umirjati in postajalo je prijetno toplo. Sedaj smo šele videli, kako prav bi nam prišli Avčinovi Arnavi, ki so poznali vsako ped Šare. Tolažili smo se s tem, da so kljub temu v mesečini zgrešili pot v Vešala in namesto tja sestopili v Brodec.

S počivališča smo morali nazaj v grapo. Ta se je malo razširila, v njej je bilo polno velikih sneženih grud, po katerih se ni dalo ne hoditi ne smučati. Za ovinkom smo zagledali nekaj posebnega. Plazovina se je tik pred zaključkom grape povzpela v vsaj petnajst metrov visok strm stožec! Kolikor smo mogli hitro, smo jo pobrisali po polici tik nad dnom doline iz grape. Zagledali smo razdrto streho bačila, šarplaninskega pastirskega stanu. Stoji na prisojni strani, kjer je bilo že kopno. Bredli smo po črni ob stanju in si ogledovali. Streha iz zarjavele pločevine je bila že slaba, vse skupaj pa je bilo videti zanemarjeno in zapuščeno. Že Nikola nam je pod Ljubotenom pravil, da so ovčje črede danes več kot zdesetkane, čeprav še vedno raste trava tudi po najvišjih vrhovih Šare. Izpod plazovine je tekel bister potok. Tik pod bačilom smo odkrili most čezenj in na snegu spet nataknil smuči. Spuščali smo se po mestoma precej strmim redkem gozdu, tu pa tam smo naleteli na sledove poti, včasih je snega zmanjkalo in treba je bilo naprej peš. Po tistem, ko smo naleteli na gozdno cesto, ki je prihajala v dolino nekje z desnega brega, je bilo snega čedalje manj. Od tu naprej se je spuščal po desnem bregu le kolovoz. Prečkal je Bistrico, ki je medtem že precej narasla. Čez nekaj časa smo prišli do vodovodnega zajetja. Od tu naprej je bila pot vsa razkopana, ker so po njej kopali jarek za vodovod. Gozd je postajal vse redkejši. Naleteli smo na drvarja, ki je sekal vse od kraja in pripravljajl drva. Povedal nam je, da je do vasi Otušiste ni več daleč in da iz sosednje vasi Tearce vozi avtobus v Tetovo. Kmalu zatem se je dolina Bistrice nenadoma razširila in pod seboj smo zagledali strehe velike vasi, nad njimi pa minaret. Bistrica je tik nad vasjo zajezena in po vkopanem betonskem koritu teče v vas potok čiste vode. Vrtove ob hišah obdajajo kamniti zidovi, ki so jih pred kratkim nadzidali z betonskimi bloki. Vhodi na dvorišča so zaprti z velikimi vrati. Naproti nam je pripeljal traktor, za njim pa sta nas srečala fanta v kavbojkah, ki mojega glasnega pozdrava: »Dober dan!«, očitno nista razumela. Mamka, ki smo jo srečali kmalu nato, pa teh težav ni imela! Sredi vasi smo prišli do trgovine, pred njo pa je stal skoraj nov Ford Transit. Že smo se videli v njem, kako nas pelje na Popovo Šapko. Obkrožili so nas vaščani, katerih večina je imela na glavah bele čepice, in nas spraševali, od kod prihajamo. Ko smo jim dopovedovali in kazali na Bistro, katere vrh se je belil nad gozdnatimi obronki nad vasjo, so samo zmajevali z glavami in nas čudno gledali. Temu primerno je taksist nastavil ceno. Ker v resnici še nismo bili čisto čez les, do ceste pa ni bilo daleč, nismo dosti premišljevali. Tako smo se do Tetova pripeljali z avtobusom. Zmračilo se je. Hitro smo nakupili nekaj drobnjarij po trgovinah in našli drugega taksista, ki je za ne dosti krajšo pot zahteval manj kot dve tretjini prejšnje vsote. Tudi ta je stokal, kakšne komedije ima z bencinom, tako da smo nazadnje bili prepričani, da nas pelje na Šapko samo iz čiste dobrosrčnosti. Ko smo zapeljali iz mesta, je bilo že temno. Gledali smo desno, na levi breg Tetovske reke, kjer so po vaseh mežikale luči visoko v bregu. Mesečina je oblivala vrhove Kobilice in Črna vrha, ki nam za danes nista bila usojena. Za žalostne misli ni bilo časa, saj smo bili hitro iz gozda in že so se pred nami pokazale luči hotelov na Šapki. Držali smo se Mirkovega nasveta in veleli taksistu, naj ustavi nad hotelom Teteks. Pozdravil nas je pasji lajoč. Nekaj mrcin se je pripodilo bliže in pripravili smo palice za obrambo. Teh so se očitno bale. Zlepa nismo našli vhoda v hotel in z vso kramo smo prikorakali skozi skladišče pijače po strmih stopnicah naravnost v kuhinjo. Kuhar nas je še bolj debelo gledal kot Albanci v Otušistu. Hotel je bil prazen. Spal so nas dali v sobe s pogradi in tušem. Kakšno razkošje! Kuhar je poskrbel za večerjo, nazadnje pa je prišel na vrsto še star kačkavalj in dober kruh. Zraven smo pili gosto kratošijo. S kuharjem in natakarmem smo se zmenili za zajtrk ob petih jutraj, potem pa nas je zmanjkalo.

30. marca smo ob petih po dobrem zajtrku odšli iz hotela. Kmalu smo spet imeli okoli sebe trop šarplanincev, ki pa so nam le sledili, sicer se pa niso menili za nas. Do spodnje postaje stare vlečnice smo šli peš, nato pa s smučmi. Držali smo se plitvega žleba ob desnem robu smučišč. Tokrat smo bili previdnejši in nismo za vsakim vogalom mislili, da smo že okoli novega grebena. Spustili smo se celo malo navzdol do bačila Vakaf. Le Andreja sta se trmasto držala grebena in si nabrala kakšno uro in pol zamude, ko sta obirala vrhove med Ceripašinim in Titovim vrhom. Do planine teče pot proti jugozahodu, nato pa se za skalnatim robom obrne skoraj na zahod. Plitva dolina z zaobljenimi vrhovi na levem bregu se zložno dviga do široke rame, kjer se odpre

pogled proti jugu. Pred nami sta Borislajac (2662 m), najvišji vrh Rudoka planine, in Vraca planina (2582 m). Desno pod njima slutimo širne planjave. Titov vrh smo zagledali šele, ko smo prečili južna pobočja Karabunara (2700 m). Sonce je žgalo in kratošija je čedalje težje prehajala v koristno obliko energije. Na gladkem pobočju ni bilo niti ene sledi smučarjev. Najprej smo se povzpeli na sedlo južno od vrha, od tam pa po grebenu do okroglega stolpa, ki stoji prav na vrhu. Strmina je precejšnja, toda srečec je bil ravno pravi in s psi na smučeh smo prišli na vrh, z nami pa tudi ves pasji trop, ki nam je sledil že od hotelov. Svet, ki smo ga včeraj zgrešili, je ležal pred nami. V trenutku nam je bilo vse jasno. Privoščili smo si počitek in uživali v razgledu. Pred odhodom smo si trdno pripasali nahrbtnike, saj je bil pred nami spust po južnem pobočju Titovega vrha nato pa po jugovzhodnem boku M. Titovega vrha v krnico nad koto 2506 m. Šarplaninci so ostali na vrhu, mi pa smo po nebeškem srečcu oddrveli navzdol. Skoraj smo pozabili, da imamo na hrbtih težke nahrbtnike. Ko smo spet stali na ravnem, je višinomerk kazal 2200 m. Treba je bilo navzgor na sedlo v stranskem grebenu, ki je padal navzdol proti Bogovinskemu jezeru. Vročina še ni popustila. Na robu smo pod seboj zagledali jezero, desno nad nami Džim-Beg, še naprej pred nami pa hrib z značilnim, vodoravnim vršnim grebenom: Čubričevo (2533 m). Sneli smo pse in se najprej spustili pod strmo steno na sedlo nad Belim jezerom, od tam pa v kotel pod sedlom med Čubričevim in Rudoko planino. Tu smo naleteli na potok jezernice in si pripravili novo pijačo. Že tretjič ta dan smo si spet nalepili pse na smuči in se povzpeli 200 m višje, na rob široke planjave. Na levi jo omejujejo grebeni Rudoke planine, na desni pa se izgublja v nedogled. Daleč na jugu smo zagledali Korab. Videti je bilo, da se bomo do njegovega vznožja kar pripeljali! Bilo je že pozno popoldne in srečec je že malo pomrznil. Smuči so odlično drsele in v blagih poševnih smukih ter dolgih zavojih smo se spuščali navzdol. Držali smo se leve strani, čeprav nas je privlačil desni rob planjave. Dolina za njim je izginjala v mraku, ko smo pod seboj zagledali drobno temno liso. To je bila karavla na ravnici Šutman. Naredili smo še nekaj zavojev, nato pa smo se spustili naravnost proti njej. Vrata so bila razbita, od oken so ostali samo betonski okvirji, v enem prostoru je iz napihanega snega gledal polomljen železen štedilnik, v drugem, večjem prostoru pa je bilo snega ob zunanji steni skoraj do stropa. Ura je bila že šest, do karavle Džaf Kadis, kjer so leta 1939 prenočili, pa je bilo še kakih osem kilometrov z vmesnim vzponom. Ker je takrat niso preveč hvalili, smo se lahko odločili, da ostanemo kar na Šutmanu. V večjem prostoru smo v kupu snega narezali bloke, s katerimi smo zazidali okno in vrata, tla pa smo poravnali. Zunaj je začelo pihati, v karavli pa je postalo od sveč in kuhalnikov prijetno toplo. Zlepa se nismo mogli odžejati. Medtem smo celo ujeli vremensko napoved iz Ljubljane, ki pa ni obetala nič dobrega. Čeprav tudi mrenasto nebo ni kazalo bolje, smo z upanjem, da bo vreme držalo, zaspali.

31. marca smo že pred zoro odšli naprej. Še vedno je pihal močan sever in nam pomagal pri vzponu na nizek rob. Tam nas je pozdravila zarja in spomnili smo se pregovora: jutranja zarja, večerni dež. Sneli smo pse in začeli iskati prehode v labirintu kotanj in dolinic, ki so se iztekale proti zahodu. Pred nami je stal Korab, oblit z rdečo svetlobo. Rudi in Ksavo sta hodila po izohipsi po zasneženih prodiščih pod stenami Vraca planine, nas štiri pa so z vabila gladka pobočja, nagnjena proti zahodu. Zato smo se morali povzpeti do tja, kamor sta onadva prišla po ravnem. Sever je pihal vse huje in s seboj je prinašal mrz. Pregnal pa je tudi mrene z neba in sonce je počasi začelo mehčati sneg. Začel se je najlepši spust v teh dneh. Pred nami so se razprostirale blage planjave, prekrte z gladko blazino ravno pravišnega srenca. Skoraj deset kilometrov zračne črte smo imeli do mesta, kjer bi spet morali vkreber. Zapodili smo s navzdol. Večina je pozabila na lepe hribovske manire in med bučanje viharja se je mešalo vpitje iz navdušenja in pravega otroškega veselja. Dolge in hitre smuke smo umirjali s vijuganjem in se čudili, kako da to zmoremo s težkimi nahrbtniki. Pod Džaf Kadisom je postalo topleje. Zavili smo proti zahodu in se po obtem robu spuščali proti Lukovemu polju. Veselja je bilo konec šele ob pritoku rečice Crni Kamen. Zdelo se nam je, da smo zašli prenizko, ob potoku smo šli navzgor do kraja, kjer smo potok lahko prestopili. Nato smo zlezli na zaobljen grič in se spustili do rečice Crni Kamen, ki se je tu cepila na dva pritoka. Treba je bilo čeznjo. Poskušali smo vse mogoče, Andrej Vovk je s smučmi na nogah bil že skoraj čez, nato pa smo se odločili, da bomo sledili vodi po levem bregu. Za prvim zavojem je bil čeznjo zgrajen ozek mostiček! Do sem je prišla tudi cesta, ki so jo verjetno napravili rudarji, ker sta bila oba bregova navrtana z rovi. Privoščili smo si malico, čeprav je bila ura komaj devet. Takrat smo na pobočju na severni strani opazili samotno žival. Bila je predaleč, da bi z gotovostjo lahko rekli, da je bil volk. Končno smo se zedinili, da bi bila lahko tudi lisica, ki pa je bila gotovo tako velika kot volk! Čakal nas je petstometrski vzpon na 1900 m visoko sleme brez imena na zemljevidu. Vzpenjali smo se kar po ozki, zasneženi cesti, ki je držala do bačila sredi pobočja. Na sleme smo prišli vzhodno od najvišjega

vrha. Pogled na drugo stran nam je odkril vso širjavo Koraba. Pregledali smo celo pot in natančno določili, kod bomo hodili gor. Že smo se videli na nasprotnem bregu, kako jo mahamo končnemu cilju nasproti. Ker je na slemenu močno pihalo, sonce pa skozi tanke, visoke oblake, ki so spet prevlekli nebo, ni imelo prave moči, smo se hitro spravili dol. Najbrž nam je pomagala intuicija, da smo po pobočju, ki je bilo z vrha in kasneje od spodaj tudi videti skoraj kopno, pripeljali s smučmi prav v dolino. Po njej se vijugal bister potoček, prečkali smo ga kar s smučmi na nogah, nato pa smo po ravnem dnu doline odsmučali proti izteku žleba, po katerem smo se nameravali povzpeti proti Korabu. Tedaj sem pred seboj zagledal vojake, ki so si iskali zaklone za kupi kamenja...

* * *

Pribredli smo do roba gozda, kjer je stalo še nekaj vojakov in civilist z lopato. Videti je bil kot grobar, izkazalo pa se je, da je z lopato čistil rešetke pri bližnjem jezu. Kmalu smo zagledali karavlo. Tam so nam ukazali, naj odložimo prtljago ob zidu, prinesli so nam čaj in stole in stoli in dovolili, da smo začeli kuhati na naših kuhalnikih. Rečeno nam je bilo, da bo dožurni poklical po telefonu v Mavrovo in povprašal majorja, kaj naj naredi z nami. Obmejno dovoljenje nam je urejal že tudi Dimitar iz Ljubljane in ker smo imeli s seboj tudi potrdilo Planinske zveze, nas ni preveč skrbelo, kaj bo odločil major.

Mrene na nebu so postajale vse gostejše in istočasno z majorjevo odločitvijo, da moramo po obmejno dovoljenje na milico v Mavrovo, je začelo tudi rosi. Tako ni bilo težko izbirati. Pozdravili smo se z našimi gostitelji in jim zaželeli srečo, nato pa odkrevsali po dolini 18 km daleč do ceste Debar—Mavrovo. Med potjo smo imeli priložnost srečati prave šarplanince, ki so varovali trop ovac. Še pastir jih je komaj prepričal, da so nas pustili pri miru! Treba je bilo še malo vkreber do prve avtobusne postaje, kjer nas je pobral avtobus in nas peljal do Gostivara. Tam smo presedli na vlak in ujeli brzovlak v Skopju. Doblili smo celo prazne spalnike. Drugi dan, 1. aprila, smo zvečer doma slišali, da je v Makedoniji ves dan deževalo.

* * *

Od prvega zimskega prečenja Šar planine na smučeh je letos minilo štirinštirideset let. Razen smučarskih centrov v Brezovici in na Popovi Šapki je Šar planina pozimi še vedno divja in zapuščena. Turisti se drže žičnic in steptanih prog, nekaj korakov stran pa čakajo čudovita zaobljena pobočja na tiste, ki jim ni odveč trud pri vzpenjanju v breg. Čakajo na tiste, ki jih mikajo samotne smučine in čar tišine, ki šepeta...

Opomba: Dva dela grebena Šar planine, od Ljubotena do Bistre in od Popove Šapke do Stirovice Reke smo od 26. do 31. marca presmučali Andrej Primc, Rudi Rajar, Marjan Stanek, Ksavo Šemrov, Andrej Vovk in Janez Duhovnik. Vso opravo, opremo in hrano za oba dela poti smo imeli vso pot s seboj. Tistim, ki se bodo lotili te poti, svetujemo, da vzamejo dereze in cepine samo na prvi del poti. Za manj izurjene v družbi je koristna tudi vrh. Polovico hrane je smotrno poslati na Popovo Šapko. Za orientacijo je mogoče uporabiti vojaške specialke v merilu 1:100 000. Koristen je višinomer, kompas pa nujno potreben. Na vsej poti se je treba zavedati velikih razdalj in tega, da so na karti označeni samo najpomembnejši vrhovi, vmes pa je še cela vrsta drugih, ki pa niso dosti nižji. Večina vrhov je pozimi neoznačenih. Nas so ti premnogi vrhovi premotili tako, da smo prežgodaj zavili z grebena. Prvi del je zahtevnejši od drugega, ker so vrhovi bolj strmi. V dobrih razmerah je smučarje na tem delu še več kot na drugem. Prvi del poti teče več ali manj po grebenu, drugi del pa po svetu, ki je podoben Komni, le da je razsežnejši.

Vsi smo imeli turne vezi (Marker, Silvretta, Isar) ter samolepljive kože (Coll-tex). Čevlje za turno smučanje smo imeli štirje, eden običajne »pancerje«, eden pa »polpancerje« Alpina. Vsi smo imeli običajne Elanove alpske smuči različnih tipov. S seboj smo nosili spalne vreče in blazine iz armaflexa. Po dva sta imela kuhalnike in bivač vreče. Težav z opravo in opremo nismo imeli.

Že pred odhodom je treba dobiti obmejno dovoljenja, ki jih izdajajo na milici v Mavrovu. Če se da to urediti tudi po pošti, ne vemo.

Med našim obiskom nevarnosti plazov ni bilo, ker je bilo pred tem dolgo obdobje stanovitnega vremena brez večjih padavin. Plazovi so po našem mnenju mnogo bolj nevarni na prvem delu, treba pa je nanje paziti vso pot!

Če bi bilo treba, se lahko z glavnega grebena skoraj kjerkoli umaknemo v dolino, najbolje na tetovsko stran na prvem delu in na prizrensko stran na drugem delu. Med šolskimi počitnicami je koristno, če prenočišča na Ljubotenski koči in na Popovi Šapki rezerviramo, ker so takrat vse kože in hoteli navadno zasedeni.

RAZGLED Z MARKOVCA

LADO CVETKO

Bratje rad bi dal vsaj
malo vašemu spominu:
da bi v duši zadišalo
vam po rožmarinu
in po trti, breskvi, oljki...

Oton Župančič

Mesto Koper je dokaj oddaljeno od naših Alp, a vseeno je v našem mestu ob morju iz leta v leto več ljubiteljev planin. Že dvanajsto leto sta v Kopru kar dve planinski društvi: Obalno PD in PD Tomos, ki združujeta skupaj okoli 1500 članov, kar je približno 10 odstotkov mestnih prebivalcev. Aktivnost večine teh planincev je na sorazmerno visoki ravni, čeprav je do Julijskih Alp približno 200, do Kamniških pa okrog 150 kilometrov. Ta oddaljenost je postala za marsikoga naših planincev v zadnjem času precejšnja ovira za obisk gora — zaradi visokih cen prevozov. Zaradi tega že razmišljata vodstvi obeh društev, da bodo morali v bodoče občutno zmanjšati število organiziranih izletov in pohodov v gore.

Imamo pa v Kopru svoj Markov hrib, s katerega bomo poslej koprski planinci verjetno vse pogostejše občudovali vrhove gora v daljavi, ki nam dramijo čustva in spomine. Z vrha Markovca, 224 m, je edinstven razgled, tako rekoč brezmejen. V dneh s čistim ozračjem, največkrat je to v zimskih mesecih, ko piha burja, lahko s prostim očesom vidimo široo obzorje v obsegu približno 250 stopinj. Na robu tega obzorja pa so vse naokrog vidni bolj ali manj visoki gorski vrhovi. No in s tem razgledom bi rad v tem spisu seznanil bralstvo Planinskega vestnika.

Jugozahodno od mestnega jedra Kopra se dviga Markov hrib neposredno iz morja, le med njegovo pobočje in morje se je vrinila široka cesta, ki gre mimo Kopra naprej v istrska mesta na obali in se po njej vozi vedno več motoriziranih turistov iz vseh koncev Evrope. S tega neznatnega griča so možni edinstveni razgledi, kakršnih zagotovo ni nikjer drugje v Sloveniji, vsaj kar zadeva njegovo višino razgledišča.

V Planinskem vestniku je bil objavljen krajši članek o Markovcu že leta 1956. Avtor prispevka Rudo Goljak je že pred skoraj tremi desetletji opisal pot iz Kopra na Markov hrib. Opisoval je, kaj vse ob tej poti lahko občudujemo; v tistih časih je stalo še nekaj starih kmečkih domačij, okoli njih pa je raslo razno sadno drevje, prevladovala so smokve in češnje, bilo pa je tedaj še dosti oljk in vinske trte.

Po toliko letih tiste idilične poti skoraj ni več, ostal je le njen začetek ob vznožju Markovca in nekaj sto metrov poti pod vrhom. V zadnjih desetih letih je ob tej poti zraslo veliko stanovanjsko naselje »Markovec«. Ob tem naj zapišem še misel: kako hitro se dandanašnji spreminjajo razna krajevna območja naše male domovine; skozi stoletja nedotaknjene naravne vrednote in lepote pa, žal, izginjajo.

Z vrha Markovca se najprej zazremo v najbližje vrhove Čičarije; dvigajo se vzhodno od našega razgledišča in so oddaljeni od 20 do približno 70 kilometrov. Na skrajnem

Markovec s koprskega polniškega pomola

Foto L. Cvetko

Pogled z Markovca; lepo je videti Javornik nad Idrijo in pa Nanos

Foto L. Cvetko

jugovzhodnem obzorju se pne proti nebu vrh Učke, 1396 m, z razglednim in TV stolpom, njegova zahodna pobočja pa se neposredno spuščajo do samega morja pri Lovranu. S pogledom potem drsimo preko vseh trinajstih čičarijskih vrhov, ki so vsi višji od tisoč metrov. Ustavimo se šele na zadnjem od le-teh, to je na Slavniku, 1028 m. Veriga teh vrhov je naravna meja med našim največjim polotokom Istro in notranjostjo države. Ta visoka meja že od pamtiveka usodno ločuje to, po mišljenju mnogih, »revno deželo« od ostalega sveta (Istria povera?).

S ceste, ki prihaja iz Trsta in gre proti Reki in leži onstran vrhov Čičarije, bi si le stežka utrli primerne prometne prehode čez njihova siemena, da bi tako hitreje prišli do obalnih istrskih mest. Zato je logičen in seveda povsem naraven vstop v Istro prav v Kozini, to je ob severovzhodnem vznožju Slavnika, kjer se spušča zadnjih petindvajset let široka cesta navzdol do obal severnega Jadrana; prav tako pa še železnica za Pulj in v zadnjih letih tudi do Kopra.

Na Slavniku, istrskem Triglavu, kot ga je nekoč imenoval v Planinskem vestniku prof. Tine Orel, imamo koprski planinci že skoraj tri desetletja svoj planinski dom, imenovan po Henriku Tumi. Ta tisočmetrski vrh nam je najbližji od vseh, kar jih bo v opisu imenovanih, a tudi ta je po cesti oddaljen najmanj 30 kilometrov.

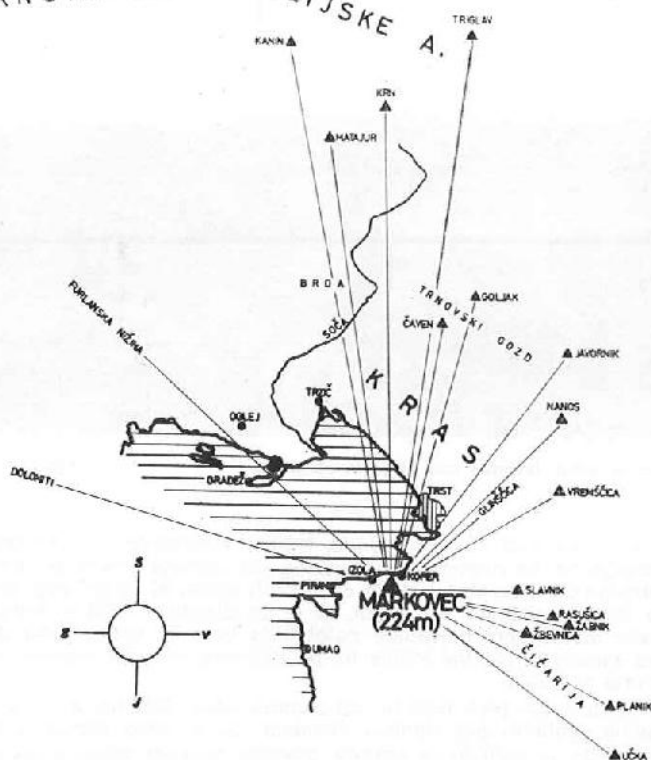
Za Slavnikom se le malce v levo od njega vidi kopasti vrh Vremščice, 1026 m; ta je v zadnjem pomladnem mesecu vselej posejana z narcisami, sinjemodrim malim sviščem ter sem in tja z divjimi potonikami. Nad širnimi pobočji Vremščice pa se pod nebesnim

Pogled proti vrhovom Čičarije, na levi strani posnela je Slavnik, na desni strani pa je najizrazitejši vrh Vremščice, 1014 m

Foto L. Cvetko

KARNSKE ALPE JULIJSKE A.

svodom spreletavajo neutrudno žgoleči škrjančki. Še nikjer doslej nisem imel priložnosti čuti toliko potja škrjančkov, kot prav na tem malo obiskanem vrhu. Še nekaj stopinj v levo, tja čez Glinščico, se vzpenja ponosni Nanos, 1281 m. Kdorkoli prvič gre nanj po tako imenovani krajši poti, bo kaj kmalu spoznal, da je ta notranjski tisočak na nekaj krajših odsekih skoraj prav tako plezalsko zahteven, kot kateri od bolj znanih slovenskih vrhov. Na njegovem vrhu, ob televizijskem stolpu, stoji Vojkova koča.

Naša razgledna »tura« nas vabi naprej proti severu, kjer se nam kaže mnogo nižjih in višjih vršacev. Sorazmerno globoko v dalji je viden vrh Javornika nad Idrijo. Za robom Tržaškega krasa in njegovim naravnim zaledjem se prične svet polagoma dvigati, naš pogled pa se »med potjo« ustavlja na Trstelju in še na številnih gričih, dokler se ne ustavi na dolgem hrbtu Trnovskega gozda. V njem s pomočjo zemljevida lahko spoznamo Čaven, 1190 m, Modrasovec, 1351 m in Kucelj, 1239 m. Takoj v levo za temi vrhovi pa smo že v Tolminskih gorah, vrhove teh gora pa, žal, skoraj ni moč z gotovostjo imenovati. Vse kar vidimo, zaznavamo namreč s prostim očesom; morda bi smel z gotovostjo imenovati le vrh Vogla, 1923 m, za katerim se veličastno dviga naš ponos — Triglav. Videz Triglava iz Kopra je dokaj nenavaden, saj je proti nam obrnjen z svojo južno steno. Zato je, zaradi sicer bolj znane severne silhuete, ta stran malce neobičajna ter ga zato marsikdo med koprskimi planinci težje prepozna.

Osrednji vrh našega razgleda — Triglav — če ga gledamo iz Kopra, je na kompasu točno na severu; v smeri severozahod pa se za širo modrino tržaškega zaliva širi veliko ladjedelniško mesto Tržič. Le malo zahodneje od Tržiča se izliva v morje naša hči planin, Soča, naravnost in daleč nad njenim ustjem pa se vzpenja južno pobočje Krna, 2245 m, ki jo pozimi gladko in na debelo zasnežen.

Za Krnom lahko oči počijejo na Goriških Brdih in kopastem Matajurju, 1643 m, zatem pa se ustavijo na pogorju Kanina. Na njegovem skrajnem severovzhodnem robu je videti morda celo vrhnji del Mangrta ali Jalovca? Izza Visokega Kanina, 2587 m, je morda mogoče videti Poliški Špič ali Montaž, 2754 m?

Zahodnim Julijskim vrhovom, ki jim je iz Markovca težje dati prava imena, slede Karnske Alpe, ki se navidez dvigajo iz tal Furlanske ravnine. Na njenem južnem obrobju, bliže morju, stoji staroslavna Oglejska katedrala. Z njenega visokega stolpa je že pred približno stopetdesetimi leti razkazoval škofu A. Martinu Slomšku naš prvi alpinist Valentin Stanič bližnje krajeve zanimivosti in verjetno tudi vse vidne gorske vrhove. Z Markovca je vidna Oglejska katedrala, ki stoji ob ravni cesti, ki gre do svetovno znanega kopališča v Gradežu.

Karnskim Alpam slede brez vsakega zaznavnega presledka še lepši in višji vrhovi Dolomitskih Alp. Te obvladujejo tako globino kot širino obzorja in se nam, zaradi izredne oddaljenosti, zahodneje od Benetk že povsem izgubijo. Ob tem naj še povem, da so dolomitski vrhovi zaradi ravninske krajine pred njimi, vidni od samega vznožja, kar daje še močnejši vtis, razumljivo, saj so nam taki razgledi v Kopru le poredko na voljo.

V tem opisu razgleda s koprskega Markovca sem imenoval le najbolj značilne in najbolj znane vrhove, čeprav je na tem našem širnem obzorju vidnih več različnih vrhov. In za konec še vabilo vsem bralcem, ki bi se želeli osebno prepričati o opisanem razgledu. Pridite čimprej na to najnižje razgledišče v Sloveniji, kjer boste priča razgledu, ki mu ni enakega daleč naokrog!

Vsakdo, ki je že kdaj bil v Kopru, ali pa se je mimo njega le vozil, morda že ve za naselji Semedela in Žusterna, ki stojita na severnem pobočju Markovca in ju lahko vidimo z glavne ceste. Torej, ko boste našli pot do teh dveh naselij, tudi poti do vrha Markovca ne bo težko najti.

PRIMORSKI ALPINISTI V GORSKI SKUPINI CORDILLERE REAL V BOLIVIJU

SLAVKO SVETIČIČ

Še dobro se spominjam pogovora z Milanom, ko sva ugotavljala, kako lepo bi bilo, če bi odpotovala v Ande in tam opravila kakšen velik in pomemben vzpon. Poskušala sva se priključiti drugim odpravam, pa so bili stroški previsoki. O cilju se še nisva pogovarjala, ker je pač težko dobiti ustrezno gradivo. Medtem sva v hribih srečala dva dobra znanca, alpinista, Žarka in Janka. Obrazložila sva jima, kakšne načrte imava. Za ta načrt sta se ogrela in se nama pridružila. Zmenili smo se, da bomo imeli prvi sestanek na Poreznu, odločili smo se tudi, da bi odpotovali v Bolivijo, v Cordillere Real. Zbrali smo denar in 3. junija 1983 odpotovali z Brnika preko Londona in Ria de Janeiro v glavno mesto Bolivije — La Paz.

Potek odprave:

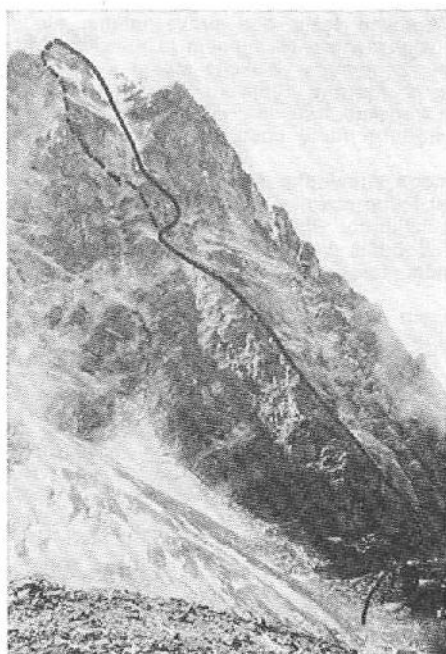
4. 6. smo se nastanili v hotelu ORURO v središču mesta.

5. 6. zjutraj smo se odpeljali preko Altiplana, planote nad La Pazom, tipične za Bolivijo (okrog 4000 n. m.), do smučarske kočice pod goro Chacaltaya. Povzpeli smo se na njen vrh, 5224 metrov.

Člani odprave na letališču na Brniku, od leve proti desni: Žarko Trušnovec (SAO), Milan Černilogar (AO Idrija), Slavko Svetičič (AO Idrija), Janko Humer (SAO).

Foto Slavko Svetičič

Tiquimani, 5590 m,
J stena
Avstrijska smer iz leta 1958

YU varianta, skupna ocena IV.,
V, III, 1000 m, 7 h, plezali vsi:
Janko Humar, Žarko Trušnovec,
Milan Černilogar in Slavko Svetičič

Foto Milan Černilogar

Illampu, 6367 m, SZ stena, Slovenska smer, 1100 m,
50—60°/IV, 18 h, plezali: Janko Humar, Žarko Truš-
novec in Slavko Svetičič

Foto Slavko Svetičič

Ta dan sta Žarko in Janko obiskala Club Andino Boliviano, da bi dobila podatke o Kraljevskih Cordillerah, kot jih imenujejo. Vrnila sta se slabe volje in razočarana. Pomagati smo si morali z nekaj skromnimi slikami, saj alpinisti v Clubu zelo slabo poznajo Cordillere Real. Naš prvi cilj je Illampu, 6367 m, in njegova SZ stena. Hrano smo kupovali v mestu, saj je zelo raznolika in poceni. Zataknilo se je pri plinskih bombicah, ker jih v Boliviji ni. Še sreča, da so prav takrat potovali po Boliviji tudi alpinisti radovljiške odprave, ki so nam odstopili nekaj plinskih bombic; le-te smo namenili pretežno za steno. Za kuhanje v taboru pa smo kupili gorilnike na kerozin. Dolarje smo zelo ugodno menjavali na črno, seveda na Avenidi Camaco, zelo znani ulici v La Pazu. Glavno izhodišče nam je bil La Paz. Tja smo se po vsaki turi tudi vračali.

8. junija smo z avtobusom odpotovali v 150 km oddaljeno vas Sopato, od tam pa še isti dan z džipom do vasi Ancona. Naslednji dan smo z mulami prenesli tovor preko doline Aguas Calientes pod Illampu. Kje je normalni pristop pod steno, nismo vedeli. Tako smo v dveh skupinah odšli na ogledno turo. Z Milanom sva našla pravi in tudi najlažji dostop pod steno. Žarko in Janko pa sta se povzpela na neznan vrh, visok 5400 m. Ko smo si steno dobro ogledali, smo se odločili za mogočni, še nepreplezani SZ steber. Sledilo je dva dni slabega vremena. Medtem pa se je Milana lotil močan zobobol. Vrnil se je v La Paz, kjer naj bi poiskal zobozdravnika.

14. junija smo brez Milana vstopili v steber že ob štirih zjutraj. V steni smo se spopadli z zelo trdim ledom naklonine do 60°, vse do vršnega grebena, kjer smo plezali v skali IV. stopnje do snežnega raza, po katerem smo po 18 urah velikih naporov prišli na vrh Illampuja. Bivakirali smo na samem vrhu brez bivač opreme, saj smo se pošteno uštelili na času. Strupeno in mrzlo noč smo si krajšali tako, da smo kopali snežno jamo. Tako smo noč brez večjih posledic tudi prestali. Naslednji dan smo sestopili po Jugoslovanskem grebenu v tabor. V La Pazu smo srečali Milana, tokrat že brez zobobola. Z Željkom Perkcom se je odpravljal na Condoriri, 5900 m. Potovala sta z džipom do jezera Tumi, od tam pa sta šla dve uri peš do jezera Condoriri, kjer sta se utaborila. Naslednji dan sta v enem zamahu prišla na vrh po južnem grebenu z naklonino do 50°. Po opravljeni turi sta se 21. junija vrnila v La Paz. Mi pa smo ta čas iskali podatke

o Tiquimaniju, 5595 m. V Clubu Andino Boliviano smo se povezali z gorskim vodnikom Martinezm; le-tega je Tine Mihelič v PV zelo hvalil. Mi pa smo z njim imeli velike težave, saj smo ugotovili, da zelo slabo pozna Cordillere, pa še napačne podatke nam je dal o Tiquimaniju.

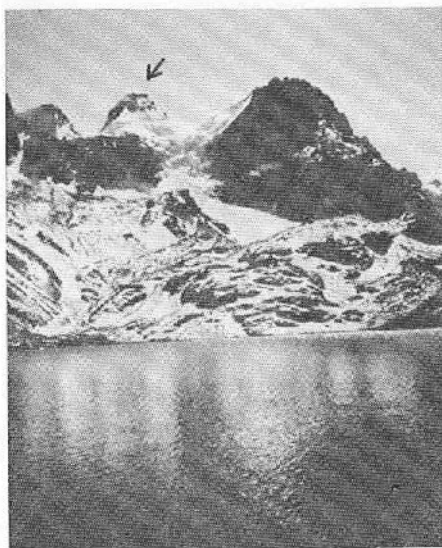
22. junija zjutraj nas je s kamionom odpeljal čez prelaz Zongi v osrčje Cordiller. Na mestu, kjer naj bi bil najboljši dostop pod steno, nas je odložil in nam vožnjo pošteno zaračunal, zaželel srečo in odšel. Uredili smo si tabor in še istega dne smo odšli pod steno. S seboj smo vzeli vso tehnično opremo. Po dobrih dveh urah smo že stali pod mogočno steno Tiquimanija. Ogledovali smo si jo in ugebali, kje naj bi potekala Češka smer. Za našo smer smo si izbrali osrednji J steber, ki na vrhu preide v strm leden žleb. Naslednji dan smo vstopili šele ob 12. uri. Polovico stebra smo preplezali kar nenavezaní, v drugi polovici smo se navezali in plezali v dobri skali levo od žleba. Po sedmih urah smo prišli na vrh Tiquimanija. Že v temi istega dne pa smo se spustili dva raztežaja ob vrvi na severno stran in bivakirali na udobni polici.

Naslednji dan smo ob spustu ugotovili, da smo našli kar dobro pot za sestop. Zvečer smo bili že v taboru. Ob povratku v La Paz pa smo ugotovili, da smo ponovili Avstrijsko smer iz leta 1973, za katero pa so le-ti potrebovali kar tri dni. Pripada nam le zgornji

Huayna Potosí, 6090 m. Z stena — Primorska smer, ocena 80—60° (IV+), 13 h, 1430 m, plezali vsi: Janko Humar, Zarko Trušnovec, Milan Černilogar in Slavko Svetličič

Foto Slavko Svetličič

Condoriri, 5900 m, pristop opravila: Milan Černilogar in Željko Perko

Foto Milan Černilogar

del — YU varianta — v dolžini 400 metrov. Teden dni slabega vremena smo izkoristili za ogled jezera Titicaca in inkovskega naselja Tivanacu. V La Pazu smo se povezali z Francom Laznikom in ugotovili, da imenitno pozna Cordillere.

Drugega julija nas je brezplačno odpeljal pod vznožje Huayne Potosi. Že v mraku smo se bližali njeni mogočni ledeni zahodni steni, visoki 1350 m. Osrednji del stene zapirajo mogočni seraki, le-te bi morali preplezati, če bi želeli opraviti prvenstveni vzpon, saj levo in desno od njih že potekajo različne smeri. Na desni smo našli še kar dober prehod. Nadaljevali smo še do krajne poči, ki steno razpolavlja in se vije po celi njeni širini. Naslednji dan smo napredovali po žlebu z obliko S naprej proti vrhu. Okrog štirih popoldne smo prišli na vrh Huayne Potosi in preplezali v njej doslej najtežjo smer. Zahvaljujoč opisu, ki nam ga je dal Franc Laznik, smo še isti dan srečno prišli po pobočju do prelaza Zongi. Naslednji dan pa v La Paz.

Tako se je vsaj na videz končal naš glavni del odprave, saj smo uspeli doseči več kot smo načrtovali. Žarku in Janku pa to še ni bilo dovolj.

Osmega julija sta odšla proti Ancohumi, 7014 m — najvišjemu vrhu v Cordillerah, v južni steni zahodnega grebena v čudovitih razmerah preplezala novo — Tolminsko smer. Nadaljevala sta po JZ grebenu in novo smer imenovala Smer srečnega konca, vrh pa Nevada Tolmin, saj je bil doslej še deviški.

Ancohuma, 7014 m. Zahodni greben, J stena. Tolminska smer 55—35°, 800 m, 6 ur; Smer srečnega konca 35°, III, II, dolžina 1000 m, 2 h; izstop na 6000 m, plezala Janko Humar in Zarko Trušnovec.

Foto Zarko Trušnovec

Naslednji dan — 10. julija — sta zaradi rahlih omrznin obrnila in na vrh nista prišla. 12. julija smo bili spet vsi skupaj. Z Milanom sva ta čas potovala po džungli. Čas naše odprave se je počasi začel iztekati in 16. julija dopoldne smo se odpeljali na letališče v La Paz. Na letališče na Brniku smo se srečno spustili 18. julija. Tako se je naša velika pustolovščina končala. Na koncu smo še sklenili, da to še ne sme biti naša zadnja odprava.

Pregled vzponov (5. 6.—9. 7. 1983):

5. 6. Chacaltaya, 5224 m, pristop (vsi)
10. 6. neznani vrh 5400 m, pristop (Humar, Trušnovec)
11. 6. neznani vrh 5200 m, pristop (Humar)
- 14.—15. 6. Illampu, 6367 m, SZ steber, Slovenska smer, 1100 m, IV, 60°/50°, 18 ur, prvenstvena smer (Humar, Svetičič, Trušnovec)
15. 6. Illampu, 6367 m, Jugoslovanska smer, ponovitev (Humar, Svetičič, Trušnovec)
20. 6. Condoriri, 5900 m (Černilogar)
23. 6. Tiquilmani, 5595 m, južna stena — Avstrijska smer (prva ponovitev) + prvenstvena YU varianta 400 m, IV/V, 600 m, III—IV, skupaj 7 ur (vsi)
- 2.—3. 7. Huayna Potosi, 6090 m, zahodna stena, prvenstvena Primorska smer, 1350 m, IV +, 80°/60°, 13 ur (vsi)
8. 7. Ancohuma, zahodni greben, južna stena, prvenstvena Tolminska smer, 1000 m, 55°, 6 ur (Humar, Trušnovec)
9. 7. Ancohuma, jugozahodni greben, zahodna stena, Smer srečnega konca (prvenstveni sestop), 700 m, 40°, III/II, 2 uri (Humar, Trušnovec)

V petek, dne 25. februarja letos so se svojci, številni nekdanji sodelavci, planinci in prijatelji poslovili na ljubljanskih Žalah od

prof. dr. Franceta Avčina

Zadnje, poslovilne besede predsednika slovenske planinske organizacije Tomaža Banovca, namenjene prvemu povojnemu predsedniku, vrhunskemu alpinistu, znanstveniku, planinskemu pisatelju, velikemu ljubitelju narave, nesebičnemu borcu za zaščito narave, dolgoletnemu sodelavcu in sooblikovalcu Planinskega vestnika, gorskemu reševalcu, iskalcu novega tako v duhovnem svetu človekovega odnosa do narave kot v materialnem zlahtnenju opreme, ki jo potrebujejo alpinisti na svojih poteh iskanja, reševalci pri svojem delu, inovatorja, katerega ideje in rešitve so prešle moje domovine, so izzvenele v globoki žalosti ob izgubi tako dragocenega človeka, kot je to bil prof. dr. France Avčin. Njegov prispevek v duhovnem in materialnem pogledu v razvoju planinstva in alpinistike vobče predstavlja hkrati tudi vez med preteklostjo in prihodnostjo, vez med ljubeznijo do domače grude, trde, kamnite, a prelepe in enkratne — vsemi doma in po svetu, ki so ga poznali, ga cenili, občudovali, ljubili in ga spoštovali.

(O prof. Francetu Avčinu, o njegovem delu in življenju, bomo spregovorili obširneje v prihodnji številki Planinskega vestnika.)

MED PASTIRJI V PROKLETIJAH

EDO TORKAR

Globoko v srcu Balkana, na tromeji med Črno goro, Kosovom in Albanijo, se razprostirajo planine s strah vzbujajočim imenom — Prokletije. Odmaknjene so in težko dostopne, ne toliko zaradi naravnih preprek in slabih prometnih zvez, kot zaradi negostoljubne albanske meje, tega nevidnega berlinskega zidu, ki ga Enver Hodža in njegovi že 35 let gradijo med dvema sosednjima socialističnima državama. Velik del Prokletij pripada Albaniji, vendar tudi jugoslovanski del ni zanemarljiv: med skalnate vrhove Deravice (2656 m), Bogičevce (2502 m), Bogdaša (2530 m) in Visitora (2210 m), se zajedajo gozdnate doline Lima na črnogorski in štirih Bistic — Ločanske, Kožnjerske, Dečanske in Pečke — na kosovski strani. V dolini Lima je tudi Plavsko jezero, prostrano ogledalo, v katerem se ogleduje nečimrni lepotec Visitor, in precej manjše Ridsko jezero pod Bogičevico.

Motorizirani popotnik si lahko bežno ogleda Prokletije med postankom na 1849 m visokem cestnem prelazu Čakoru. Kdor pa želi navezati pristnejše in neposrednejše stike s temi kraji in ljudmi, bo šel peš po pastirskih poteh in kozjih stezah; namesto z markacijami in vodniki, si bo pomagal z busolo in vojaško specialko, pa tudi planinskih koč ne bo pogrešal, saj ga bojo gostoljubni pastirji zmeraj radi pogostili in prenočili v svojih kolibah.

Izhodišče za tako pot je lahko Čakor, kjer ustavljajo avtobusi na liniji Ivangrad—Peč, lahko pa tudi Plav. Če imaš srečo, boš naletel na tovornjak gozdnega podjetja, ki ti bo prihranil tri ure pešačenja do vznožja Bogičevce, ali pa te bo — tako kot mene — pobral kombi brivca Meda Purišića, ki se s krampom in vrečo, pa s svojima sinovima, odpravlja na Bogičevico po marmor, s katerim bo okrasil pročelje svoje nove brivnice v Plavu. Dovolj je, da je tebi ime Edo, njemu pa Medo in že je prijateljstvo sklenjeno, in če imaš pri sebi še fotoaparata, s katerim ovekovečiš to malo odpravo, se boš lahko zastoj obril in ostrigel, če boš še kdaj zašel v te kraje.

Preden se zagrižeš v hrib, se moraš obvezno ustaviti tudi v letnem stanu Braha Pečinovića na Babinem polju. Pogostil te bo s kavo, kajmakom, koruznim kruhom in rakijo. Tako čistega in urejenega pastirskega stanu kot je Brahov zlepa ne boš našel daleč naokoli: na tleh so preproge, stene so obložene z ovčjimi kožami in v spalnici na podstrešju visi slika device Marije. Ko pohvališ njegovo prebivališče in izraziš željo, da bi ga fotografiral, Braho ročno sname device Marijo iznad postelje in jo obesi zunaj nad vrata, da bi se tudi ona videla na fotografiji, skupaj z drugimi družinskimi člani.

Pa naš Braho ni samo redoljubljen in pobožen — je tudi pameten mož. Ovce ima tako naučene, da se grejo zjutraj same past na planino, da si tam same poiščejo pašo in vodo in da se tudi same vrnejo v stan — in to vsak dan natanko ob šestih zvečer. Dobrih in lepih stvari ni konec niti potem, ko se posloviš od Braha in greš naprej. Si žejen? Žive vode je v Prokletijah kolikor hočeš, malone izpod vsake skale žubori studenček. Se ti je zahotelo borovnic? Poglej predse in videl boš, da že lep čas hodiš med samimi borovnicami. Samo skloniti se ti je treba in jih nabrati. Si se že utrudil od vzpenjanja navkreber? Glej, konec je strmine, še čez tole položno livadico se potruji in že boš na temenu Bogičevce.

Se ti zdi nahrbtnik pretežak? Odloži ga in počij. Bi se ti oko rado spočilo na lepih razgledih? Stoj in glej: globoko pod teboj je Babino polje, gorska dolina, po kateri se vijeta dve prepletajoči se črti: gozdna cesta in potok Temnačka reka. Eno pobočje doline je poraslo z najlepšim jelovim gozdom, kar si jih lahko zamisliš, drugo pa je travnato in nad njim kraljujejo tri mogočne sive glave prokletijskega zmaja: Starac, Marjaš in Pasji vrh, nobena ni nižja od 2400 m. Se ti je zahotelo še večjih daljav? Tam zadaj, v sinjih meglicah, že v neposredni bližini albanske meje, se vzpenja pod nebo Deravica, pred njo njena predstraža Bogičevski Krš, levo od nje, na kosovski strani pa se nad globoko vrezano dolino Dečanske Bistrice gomilata podolgovata Koprivnik in Streočka planina. Bi rad poslušal glasbo in ti ni do hreščanja radla in kasetofona? Prisluhni vetru — in prisluhni tudi oddaljeni melodiji, ki jo pastir izvablja iz svoje piščali; vesela in poskočna je ta melodija, gibko se preliva iz tona v ton, spominja te na žuborenje gorskega potoka med kamenjem. Ni ti treba z voskom zalivati ušes, kot je to storil Odisej, da ga petje siren ne bi zapeljalo v pogubne čerl, kar brez skrbi leži v travo in se ji prepusti — medtem ko visoko nad teboj, pod belimi cirostratosi dva orla, samec in samica, plešeta svoj svatbeni ples in preizkušata verodostojnost pesmi dobrega starega Walta Whitmana: »...hlasten ljubezenski stik visoko v prostoru, sprijeti oklenjeni kremplji, živo, žarno vrteče se kolo, četvero mahajočih kril, dvoje kljunov, zvrtničena tesno objeta gmota, ki v krožnih, strmoglavih zankah pada naravnost navzdol...«

Nazadnje se naveličaš teh samotarskih užitkov in si zaželiš človeške bližine; kajti kamorkoli gremo in naj so naše poti še tako samotne — cilj teh poti so zmeraj drugi ljudje. Spustiš se navzdol na kosovsko stran, v dolino Dečanske Bistrice. Srečuješ pastirje in se pogovarjaš z njimi. Prvi se ti pritožuje čez davek na ovce, ki da je na Kosovu veliko večji od tistega, ki ga plačujejo v Črni gori; drugi čez gozdno gospodarstvo, ki kljub obljubam še zdaj ni zgradilo ceste, po kateri naj bi bila planina dostopna vsaj s traktorjem, če že ne z avtomobilom; tretji, ki je pravkar odslužil vojsko v Mariboru, te sprašuje, če mu ne bi mogel najti službe natakarja v Sloveniji; četrti ti ponuja petdeset jurjev za uro, ki si jo prav pred kratkim kupil za stopetdeset jurjev; petega zamika tvoj daljnogled in te prosi, če bi smel pogledati z njim v katun, če so se že vrnile vse ovce v stajo; šesti ti pripoveduje žalostno zgodbo o tem, kako je pred dnevi omahnil v prepad dvaindvajsetletni mladenič, ki je pod vrhom Marijaša nabiral zdravilne zeli; sedmi ti nadvse resno zatrjuje, da je bil Aleksander Makedonski Albanec, tako da že ne verjameš več svoji srednješolski profesorici zgodovine, ki te je učila čisto drugače; osmi bi rad zvedel, kako se obnesejo Slovenke v postelji in če je res, da v Sloveniji lahko žena toži moža za posilstvo; deveti, svetopisemski starec z belo albansko kapo na glavi, pa ničesar ne sprašuje in ga tudi nič ne zanima, ničesar ne kupuje in ne prodaja, ničesar ne uči in se tudi ničesar ne želi naučiti, nič se ne pritožuje in nič ne prosi, ničesar se več ne boji in ničesar si ne želi; komaj da ti odzdravi, ko ga pozdraviš, mar mu je za nekega zmešanega slovenskega hribolazca, ki kot konj prenaša prtljago na hrbtu, namesto da bi jo natovoril na konja in hodil kot človek. Po turško sedi v svojih hlačah hlamudračah, puši cigaro in se vleče za brke, medtem, ko se ovce napajajo ob izviru. Mar je njemu za ves svet — pasel bo ovce in molil k Alahu, dokler ga bojo noge nosile, potem bo legel in umrl. A to še ne bo takoj jutri; ves siv je že in koščen, a oči se mu še zmeraj bistro svetijo izpod košatih obrvi, in ko vstane, da bi pogledal za ovčami, se ne opira na palico.

Pastirsko naselje Beška Belegit:

Trava, kamenje, tropi ovac, stari pastirji z belimi albanskimi kapami na glavah, kamnite kolibe in ovčje staje, pokrite s ceradami in polivinilastimi pliantami, pisane preproge, ki se sušijo po kamnitih ograjah, pesem piščal, razcapani, na pol goli otroci, ženske z belimi prti okoli glav, moški, ki trpajo vreče z zdravilnimi zelišči, ki jih bojo potem prodali v dolini, deklice s kanglami, polnimi sladkih borovnic — in potem je planina konec, začne se gozdnata dolina Dečanske Bistrice. Spet nova skupina deklet z borovnicami. Prosijo me, če jih fotografiram, vse se postavijo pred kamero, le najlepša med njimi se brani. Prigovarjam ji — a vse bob ob steno. Dekleta se smejuje, gobčki so jim vsi plavi in sladki od borovnic, oči se jim vražje živo svetijo (se bo to videlo na slikah, se sprašujem), napišejo mi naslov, na katerega naj pošljem slike, napolnijo mi lonček z borovnicami in mi ga ponudijo: »Ná, jej, gotovo še nisi nič večerjal danes, naj ti bo to za predjed!« Medtem pride še več deklet z borovnicami, tudi one bi se hotele slikati, a jih zavrnem, češ da mi je zmanjkalo filma, saj so luštne, a preden pridem do doline, bi rad spravil na film še kakšno drugo zanimivost s Prokletij, vsaj Dečanski manastir, na filmu pa imam res prostora samo še za tri, štiri posnetke. Sonce se nagiba v zaton. Zmeraj globlja, zmeraj ožja in zmeraj bolj temačna je dolina. Pošteno sem že utrujen od celodnevne hoje. Komaj da še vlačim noge za sabo po blatni gozdni cesti; pri vsakem studenčku se ustavim in pijem.

Hodim eno uro, pa še zmeraj ne pridem do drvarskih barak, v katerih naj bi prespal. Hodim poldruge uro, hodim dve uri, pa še zmeraj nič. Zdaj mi je žal, da nisem sprejel povabila gostoljubnih pastirjev na planini, naj prespim pri njih v Beškem beležitu. A tedaj je bilo sonce še visoko in menil sem, da se nisem še dovolj nahodil ta dan in vrag me je gnal naprej. Tema je že tako gosta, da moram predse svetiliti z baterijo. Tako se pritipam do križišča dveh cest, do sotočja dveh rečic. Po kateri cesti naj zdaj grem, katera izmed obeh rečic naj mi bo za kažipot? S karto si ne znam več pomagati, tudi z busolo ne, zdaj ponoči ne najdem nobene točke, ki bi mi lahko bila za orientacijo. Iz teme posveti medla luč. Pridem do samotne hiše na dnu doline. Vprašam za drvarske barake. Povejo mi, da sem jih zgrešil, da se moram vrniti pol ure nazaj, prečkati potok in se vzpeti na drugo stran doline.

Zdaj hodim že čisto samodejno, z baterijo tipam po zunanjem robu ceste, da bi našel odcept za drugi breg. No končno — kravja steza, pokrita s kravjeki. Spotikam se ob korenine, zdravam na mokrih kamnih, stopam na kravjeke. Na oni strani potoka zagledam dve luči: ena miruje, druga pa se premika.

»Ahooo!« zakličem v temo.

»Ahooo!« mi nekdo odgovori.

Grem čez potok in trčim v dva fanta iz bližnje kolibe. Iščeta izgubljena teleta, ki se niso vrnila s paše.

»Videl sem vajina teleta,« rečem.

»Kje? Kdaj?«

»Zgoraj na cesti, pred eno uro, ko je bil še mrak. Pet ali šest jih je bilo.«

»Res so najina. Šest jih nama manjka. Pojdimo jih iskat, še preden jih zavoha medvedka. Drvarske barake iščeš? Čemu? Da bi prespal v njih? Pojdimo po teleta in potem lahko spiš pri nas, dovolj prostora imamo v kolibi.«

In tako še enkrat v breg, še enkrat na cesto. Fanta svetila v grmovje, mečeta kamenje pod cesto, vpijeta: »Ajd, kilok kilok kilok!« — o teletih pa kajpak ne duha ne sluha.

»Počakajmo do jutra. Zjutraj jih bomo laže poiskali,« predlagam.

»Kaj pa medvedka?«

»Vam je mar kdaj že raztrgala kakšno tele?«

»Nam ne, drugim pa.«

»Medvedi imajo zdaj dovolj druge hrane.«

»Kakšne hrane?«

»Borovnice, maline...«

»Vaši, slovenski medvedi so že morda taki, da se zadovoljijo z borovnicami in malinami. Našim, prokletijskim, pa še najbolj prija sveža teletina in ovčetina, borovnice pa imajo samo za posladek po obedu.«

Pred nami luč.

»Drvarji,« rečeta fanta.

Vstopimo.

V silju petrolejke sedi za mizo kakih deset mladih Albancev. Rokujemo se, ponudijo nam cvrtja in vode.

»Še!« rečejo, ko neham jesti, da bi ostalo še kaj za druge. Ne dam se prositi, cvrtje je odlično. Nabašem se s cvrtjem, da komaj diham, oni pa še kar: »Še! Je! Mi smo že večerjali.«

»Si se najedel?« rečeta fanta, ki sta me bila pripeljala. »Pojdimo domov!«

»Pa teleta?«

»Mogoče so se medtem že vrnili.«

»Pa če se niso?«

»Če se niso, se še bojo.«

»In če se ne bojo?«

»Jih bomo pa šli jutri še enkrat iskat.«

»Pa medvedi?«

»Naj delajo, kar hočejo, jaz vem samo to, da me bolijo noge in da grem domov. Ajd, pojdimo!« je rekel starejši od obeh fantov.

In smo šli.

Njuna koliba je stala dolj ob potoku, čisto sama zase. Pozdravil sem se z materjo, ki nam je prišla naproti z leščerbo, v kolibi pa še s staro materjo, majhno, zgrbljeno, na eno oko slepo in brezzobo starko, ki so jo iz Dečanov pripeljali na planino, da bi se okrepila na svežem zraku. Obe, mati in stara mati, sta bili opravljeni po stari šegi, obe sta bili nepismeni in nista znali srbski.

Večerjali smo mleko in polento, jaz samo mleko, ker sem se bil že gori pri drvarjih najedel cvrtja, stara mati pa se še mleka ni pritaknila, pač pa je vsa zgrbljena čemela na pručki in si z ruto neprestano brisala solze iz slepega očesa.

Šli smo spat. Eden izmed fantov je ostal pri ženskah, z drugim pa sva šla v sosednjo kolibo. Tej drugi kolibi se je videlo, da je bila bolj na hitro stesana skupaj. Med bruni so zijale za dlan velike reže, skozi katere je pihal veter. Ponoči je začelo še doževati, in ker mi ni bilo do spanja, sem vse do jutra prisluškoval smrčanju svojega soseda, škropotanju dežja po strehi, šumenju potoka in prestopanju živine zunaj na dvorišču. Šele proti jutru sem zaspal, a ne za dolgo. Prebudilo me je nekaj toplega in raskavega, ki me je lizalo po licu. Odprem oči in kaj vidim: sosednji pograd je prazen, vrata so na stežaj odprta, v kolibi stoji krava in me liže. Najbrž zato, ker se sinoči nisem umil in sem bil še ves slan od posušenega potu. Vstanem, spodim kravo iz kolibe, se oblečem, grem ven. Zunaj pa: dež, blato do kolen, krave resignirano buljijo v tla, nič jih ne premakne z mesta.

Zajtrk. Fotografiranje (kot zmeraj). Vsi skupaj. Fanta posebej. Fanta s psom. Fanta s konjem. Mati in stara mati posebej. Mati posebej. Stara mati posebej. Koliba od znotraj. Koliba od zunaj. Koliba, staja, živina in ljudje v širokem planu. Že po prvih dveh posnetkih mi je zmanjkalo filma, vse druge posnetke sem naredil na prazno.

Fanta gresta spet iskat štiri izgubljena teleta (dve sta se ponoči vrnili), jaz pa gor na cesto in po cesti v Dečane. Ne tako hitro kot sem napisal, pač pa po petih urah utrudljive, dolgočasne hoje. Mimo manastira Dečani grem kakor da ga ni, mar mi je zdaj za zgodovinske znamenitosti, še najmanj za take, ki so pod zaščito države in jih stražijo stražarji s puškami v rokah.

Dečani. Peč. Beograd. Ljubljana. Jesenice. Pika.

Jesenice, avgust 83 in januar 84.

GANDIJEV MEMORIAL

VIKTOR KOŠIR

Pohod planincev, tokrat peti po vrsti, v spomin na akcijo partizanov prve dni oktobra 1944, ko so se na poti iz taborišča na Mežakliji, da bi prešli nekdanjo nemško-italijansko mejo pri Ratečah, povzpeli z vso bojno opremo in z zalogami hrane vred čez že zasneženi greben Grlo (2429 m). Tako so postavili svojevrsten rekord — bila je to najvišja točka, ki so jo dosegli partizani v borbeni akciji v vsej NOB in tudi na področju vse Jugoslavije.

Skupino šestdesetih partizanov je vodil Andrej More-Gandi. Bili so domačini — Gorenjci, Štajerci, Dolenjci in Primorci, zraven je bil tudi en Italijan. Iz taborišča so šli v dolino Krme, pa čez Tnalo v Vrata. Pri Peričniku so prespali, se v naslednjem jutru oskrbeli z vrvmi in drugo razpoložljivo planinsko opremo in na koncu zložne poti, pri Poldovem rovtu, vstopili v strugo Rdečega potoka in težko olovorjeni prišli do Bivaka II na Jezerih (2140 m). Tu so spet prespali in zjutraj »naskočili« greben Grlo. V tistem letu je po gorah že zgodaj zapadel sneg. Tako so se partizani srečali še z enim sovražnikom, saj je bil pred njimi pravi alpinistični vzpon. Vodnik je organiziral varen vzpon na Grlo in potem spust po severni steni, po zaledenem kaminu, v krnico Za Akom. Napor in doživetja so nam dandanes nedojemljiva. Spustili so se še v dolino in prenočili pri Jasenih. Naslednji dan so po gozdnih poteh hodili mimo Kranjske gore, Podkorena in Rateč. Prekoračili so mejo. Nalogo — zanetiti plamen upora tudi med antifašisti v Kanalski dolini jim je onemogočil mnogo močnejši sovražnik. Nemci so namreč imeli tam močno utrjene postojanke, da so se partizani morali vrniti na Mežaklijo, to pot po dolini in ne čez gore.

Čeprav akcija ni bila uspešna, je pot dokazala, česa vsega je zmožna partizanska vojska. Šestdeset partizanov, nevajenih visokih gora, je opravilo pravcati alpinistični vzpon in to brez nesreče. Izgubili so samo kotel za kuhanje, ki jim je padel v prepad. V spomin na ta pohod partizanov in v spomin na alpinista, gorskega reševalca Andreja Moreta-Gandija je AO Jesenice, ob sodelovanju ZZB, pred leti ustanovil vsakoletni pohod gornikov — Gandijev memorial!

Oktober lani je bil ta pohod že peti po vrsti. Udeležil sem se ga prvič in reči moram, da je pohod v celoti uspel.

Pohod smo začeli v Mojstrani, končali smo ga pa v Martuljku. Prejšnji pohodi so se zaradi slabih vremenskih razmer vedno končali v Vratih ali na Bivaku II in so le posamezniki prešli Grlo.

— — —
Hodili smo, bilo nas je enajst, od jutra do večera. Davorin, vodja, Andrej, Beni, Jani, Boris in še drugi, pa še jaz, ki že na prvi pogled nisem sodil zraven. Od vseh sem bil mnogo starejši in brez vsakršnih izkušenj, potrebnih za ta pohod.

Grizli smo kolena po strminah, bili smo na poteh, ki se jih lotevajo najbolj drzni; za prehode čez skalne previse in strma melišča smo iskali sledi že izbranih korakov; plezali smo kot gamsi; se izgubljali v valovih meglenega morja; iskali skromna razgledišča skozi koprne sivkaste megle, da bi se vendarle pretipali z očmi do katerega izmed vrhov v soseščini; se dvignili prav na vrh Oltarja in se čez greben Grlo spustili Za Ak in šli potem v dolino.

— — —
Jutro sredi oktobra, še vkleleno v mrak, ko se zaspanost v ljudeh še ni povsem preselila prek robu zavesti, ko še ni bilo skrbi o vremenu, ki ni obetalo nič dobrega in ta skrb še ni načela sladkih besed sna... V takem maku smo se torej zbirali pred trgovino v Mojstrani.

Sami mladci so se zgrinjali skupaj, v obroč, k posvetu, sami alpinisti in pripravniki ter dvojica, ki se s plezarijo le spogleduje. Bil sem edini, ki o alpinizmu nima pojma, saj nisem vedel niti tega, kje točno je Grlo... V tistih trenutkih sem se počutil med njimi kakor padalec, tak, ki bi drugim še utegnil nakopati težave.

Poskusiti pa vseeno velja, sem si dajal poguma. Po cesti, ki drži v Vrata, sem lovil korake z mladeniči in jim, štirim v predhodnici, kmalu nisem bil več kos. Pri Peričniku mi je nekdo, upehanemu, dejal: »Hitimo, ker gremo plezat v steno Oltarja!« Do Poldovega rovta sem ob bolj umirjenih korakih že prišel k sebi. Pa sem že obupaval poprej. Na Poldovem rovtu mi je skodelica kave, z obilico smetane, povrnila voljo. Bil sem kot prerojen. Medtem so prišli tudi drugi. Zbrali smo se v skupino, izkušeni so

si porazdelili naloge in že smo se znašli v strugi Rdečega potoka. Vzpenjali smo se kar po grapi, ki je bila seveda brez oznak. Zapirala jo je stena, čez katero je padal slap. To oviro smo obšli po desni strani, našli uhojeno stezo skozi pravcati gaj macesnov — viharnikov, šli čez melišča, ki so bila utesnjena med stenami Šplevte na desni in Rokavov na levi strani. Nad nami pa so viseli grozeči temni oblaki. Od Poldovega rovta do Bivaka II smo potrebovali le dobri dve uri! Pri bivaku, nasproti nas je stal Triglav, sem odvezal nahrbtnik, da bi se okrepil; misel mi je ušla na sprehod po okolici. Šinila je v rumeneče macesnove gaje, kjer so takrat še pele ptice in so še vroli studenci iz presušene zemlje; sveža se je vrnila v areno. In tedaj mi je bilo v duši lepo.

Moje misli so se igrale z lepoto.

Dvoje lepote je v gorah, morda še več; jaz poznam le dve. Prvo dojamem v jasninah, ko vrhovi žare v soncu in je sivina skale prelita z modrino neba, druga pa se skriva za meglenimi ogrinjali, ko vidnih razdalj ni, samo razdalja človek — presenečenje je še. V tem drugem odtenu lepote človek čaka. Čaka na vrtino v oblaku, da se mu prikaže včasih prav grozljiva lepota sten, melišč, osamljenih vrhov, na videz nedostopnih... In tako lepoto sem doživljal tistikrat. Kar po vrsti so se odkrivali vrhovi in stene Rokavov, Šplevte, Dovškega Kríža, pa Grla, ki se je, najnižje od bližnjih vrhov, skrivalo v megli. Oprtali smo si nahrbtnike in zastavili korake v melišče pod Grlom. Od stene nad meliščem pa je zavel hlad, kot nekakšno opozorilo.

Stena!

Ko bi ne videl tovarišev pred seboj, kako rinejo vanjo, se vzpenjajo kot prikazni, bi dejal, da je ni mogoče preplezati. Tako sem jim pa sledil. Ves napor se je prilepil na stopinje, na varne oprimke na robah kamina, po katerem smo plezali. Zame je bil to enkratni in nov občutek.

Plezati!

Do noči bo pa treba priti v Martuljek... Kaj vse bo še potrebno preiti! Premagati goro in samega sebe... Oprjel se me je varljiv občutek, ko se mi je zazdelo, da plezam, da se dvigujem v nebo, ne v steno, da v morje megle vstopam breztežen, da se plazim v dotlejš neokušeno mehko, v plamen, ki tako greje, k zvezdam da potujem... Vse moje obzorje pa je bilo na trenutke ena sama megla, brez občutka višine, brez pogledov v brezna pod seboj.

No, saj, ko je občutje nemogočega le prešlo v verjetnost, sem spoznal, da sva si s steno — eno.

Tako je to, v gorah. Če sije sonce, je v očeh njegov odsev, če je megleno, hodiš tudi nad brezni, blodiš v svojih že pozabljenih sanjah, uživaš v razgledih, tvegaš in nazadnje — zaupaš vase.

V skali se razprši vonj prvinskosti, blaže se bolečine duše, vzbudi se najčistejša sla po življenju.

Grlo!

Ampak, tu še ni vrhunec dosegljivega. Do vrha Oltarja je še stena, kamin, po katerem bomo plezali.

Nekje, v neki vdolbini za skalami, tam, kjer se greben Grla zaje v masiv Velikega Oltarja, smo pustili nahrbtnike in se, lahkotnejši, zajedli v kamin, katerega konec se je skrival v megli. Takrat sem se spomnil, da v Vodniku po Julijcih piše, da je Oltar dostopen samo plezalcem in kar nisem mogel doumeti, kaj jaz počenjam tu, neokreten šodrovec? Kolikokrat sem že prej zrl v vrhove, ki sestavljajo Martuljkovo skupino, pa je Oltar tako skrit dolincem, da nimaš prave predstave o njem. Torej gora za izbrance. Užival sem v lahkotnosti, grabil sem za robovi krušljive stene, se dvigoval kot zlit s steno, se počutil tako varnega med izkušenimi tovariši.

To je zaupanje. Zaupal sem jim. Kako čudoviti so ti ljudje, alpinisti!

Čas pa je tisti dan tako tekel! Kar bežal je pred našo silno zaposlenostjo...

Ko sem končno le stopil na vrh te skrivnosti, sem najprej zaznal skromnost v tej nesluteni veličini enkratno oblikovanega vrha. Pravi dojem enkratnosti; nič narejenega, bilo je pravo izplakovanje nevednosti iz mojih predstav o lepoti gora...

Na vrhu sem razmišljal o lepoti, o čarobnosti in o nekakšni zakletosti, dotlej neznane divjine. V tistih trenutkih si še nisem bil na jasnem ali je vse to resnična lepota, ali je le blodna upodobitev mojih hotenj?

Veselil sem se, da sem na trdnem. Na vrhu sem čemel, na vrhu, ki je podoben nekakšnemu trapezu nad menažerijo divje narave. Naenkrat se je videlo v dno Krnice, pa tam čez Malo in Veliko Ponco na levi se je odkrila vzdoljna stena Škrlatice, na desni pa s soncem ožarjena Široka peč in Dovški Kríž.

V pločevinasti skrinjici na vrhu Oltarja je še povsem ohranena vpisna knjiga. Prvi, ki je gotovo knjigo prinesel sem, se je vpisal 15. septembra 1945. Knjiga je približno do polovice popisana z imeni obiskovalcev te gore.

Spuščanje nizdol po kaminu je bilo zahtevno. Moral sem slediti tovarišem na poti do grebena Grlo, kjer smo pustili nahrbtnike.

Ko smo zapuščali Grlo, se je stena vendarle toliko razkrila, da sem dojel njeno veličino. Spuščanje je bilo zame novo in se sprva nisem prav znašel. Pri preskokih čez police se je vrv razpotegnila, da sem pri prvem sunku mislil, da se do dna stene ne bom več ustavil; da bom poletel kot poletna ptica... Spust sem opravil, kot da to ne bi bilo prvič. Pa sem ob spustu v steni večkrat pomislil na to, kako sva jaz in skala pravzaprav monolog enega. Na dnu stene je bilo konec plezarije. Še drsenje po kratkem ledeniku, nato naravnost navzdol po melišču, tja do travnate police Pri treh macesnih. Kratak počitek, zbiranje moči za spust do Bivaka za Akom. Večerni mrak se je nezadržno spuščal nad krnico. Še za dne smo morali čez ploščadi nad drugim slapom, naprej potem ni več nevarno. Kar padli smo v dolino, na cesto, k avtobusu, za pot domov...

— — —
»Človek najde v gorah tisto, kar prinese s seboj,« je napisal nekoč v pismu Kugyju njegov prijatelj. S to presenetljivo resnico pred očmi ne morem drugače, kakor zapisati, da so bila vsa moja pričakovanja izpolnjena. Dosegel sem jih le s tem, kar sem bil vzel s seboj. Bila je poplačana glavnica, z obrestmi, karkšnih ni moč dobiti nikjer drugje...

Kadarkoli se vračam v spominu na doživetja tistega dne, vedno znova doživljam nekaj skrivnostnega. Nekaj, kar sem doživljal in se je spet odelo v tančico, ki jo bom moral spet in spet odgrinjati...

In še nekaj je, kar je bilo vredno tega dejanja. Spoznal sem nove vrednote v življenju. In navsezadnje, ponovitev dejanja NAŠE vojske, ki ga je bila opravila pod težo okupatorjevega škornja. Pa še spomin na našega Gandija!

V LOUFOVEM KRALJEVSTVU

URŠA STRITAR

I.

Ko sem zadnjič (nedelja je bila in še deževalo je povrh) brskala, po svojih predalih, sem odkrila neodposlano pismo o starem potepanju po naših, oziroma sosednjih (vsaj uradno) gorah.

Kar mi se mi je strilo. O jej, kakšni spomini, o jej, kakšna leta! Kaj hočeš! Vse teče, teče tudi čas in to grozeče hitro, posebno sedaj, ko mi otroci krajšajo minute in tisti neznatni prosti čas. Sama dirka, večni tek in borba za vsaj en samcati ah. Dirka v službo, dirka domov, dirka v trgovino, dirka na koncert, dirka, dirka, dirka... Vse ostalo, cunje, stanovanje, stari gospodinjski grehi, zlasti kar se pospravljanja tiče, pa ostanejo za konec tedna.

No, nedeljska romanja so ostala, ampak gore so postale nizki hribočki, naši planinski podvigi pa zelo naporene psihične in fizične preizkušnje »ubogih« staršev, ki že zelo zgodaj zastrupljajo otroke s hribomanijo. Spredaj hodi oči, ki danes že najmanj 325-krat pripoveduje in dramtizira Pepelko, zraven njega Mojca. Ravno kar je presunljivo zacvillila in zajokala, kajti v čevlju jo spet nekaj špika in bode, da naša »špikasta princeska« ne more več naprej. Zada sem jaz; tovorim sina na vratu ali v nahrbtniku in si izmišljam pesmice in uganke. Rok, ki pa si planinski svet ogleduje bolj zviška, se zadovoljno smeji, prepeva pesmice in nenehno prosi za bonbone. Spredaj pa teka črn cucek, naš kuža seveda, ki tako zares lepo dopolnjuje izbrano družčino. Priprave na takšne izlete so seveda dolgotrajne in temeljite in zahtevajo od sodelujočih skrajne napore in uglašenost.

In kam romamo? Najbolj priljubljen je Sv. Jakob. Sv. Jakob pozimi, Sv. Jakob spomladi, Sv. Jakob poleti, Sv. Jakob jeseni. Sv. Jakob je pač najljubši hrib najinih otrok in se po priljubljenosti lahko kosa z živalskim vrtem in kinom Mojca. Zelo priljubljena je tudi Polhograjska Grmada (obdelana z vseh strani), dobro raziskani Tošč in še ostala bližnja okolica Ljubljane, ki telesno in tudi bencinsko ni preveč zahtevna.

Dvakrat na leto pa se nam posreči tudi višje. To pa je že prava gorska odprava, odkritje Amerike in potešenje starih gornikov, ki ližejo nezaceljene rane. No, še pet let, bolje deset, pa bo bolje. Takrat pa bova že midva sopihala za otroki.

Še vedno pa velja IN MONTE SANUS (V gorah je zdravje), pa čeprav na našem ljubem, zlažnanem in tako otroško oboževanem Sv. Jakobu.

Spomini živijo in tak lep utrinek iz leta 1978 pa je tole Loufovo kraljevstvo.

Soparno je bilo. Vročina je pritiskala k tlom, muhe so vneto poplesavale okoli najbolj aromatičnih delov telesa. Sitne so bile kot se muham spodobi, neumno pa kot le še skrajno neciviliziran planinski mrčes. Mirno so pričakale smrtonosno roko in udarec, zato pa je bil nekajkrat prav nevarno ogrožen rekord Grimmovega Pogumnega krojačka (7 na en mah). Težki, leni oblaki so se počasi basali v skalne grape in kotanje. Prav nič dobrega niso obetali. Pridružili so se tisti znani kljubujoči bolečini v gležnju, ki vedno tako brezhibno napove nebesno žegnanje. Najraje bi že obupala. Kaj, je bilo to sploh poletje? V vročih dneh ti ponavadi sije sonce, pa spet sonce, vabi te hladna kopel in kopne gore. Leta 1978 pa nas je vsako nedeljo močil dež, dež in spet dež. Vrag ga pocitraj! Včasih se je dežnik bratil z Angleži in nezaupljivimi Bohinjci, v tistih mesecih pa je postal že tradicionalno orožje najvztrajnejših planincev.

Z Andrejem sva hitela kot bi nama gorelo pod nogami. Težka prizidka sta nenehno dokazovala gravitacijski zakon, meteorološki obeti pa so dodajali nenavadne pospeške, ki so se upirali počitkom na ozki, včasih kar malce nevarni stezi nad globoko sotesko. Spet sva bila nekje bogu za hrbtom. Navzgor so silile tisočmeterske pačine mogočne Montaževe stene, spodaj nama je grozila skrivnostna tesen Clapadorie. Takšno je bilo torej Loufovo kraljestvo — strašno samotno, divje in osamljeno. Tu je verjetno gospodaril skoraj že čudežni Pesamosca. Nič čudnega, da ga nikoli niso našli v pozabljenem svetu Zahodnih Julijcev. Spodaj se zvija tiha Dunja, zgoraj grozijo brezmejna pobočja, razparana s številnimi globokimi grapami in poškopljena z mnogimi potočki, hudourniki in slapovi, ki so po deževju skakljali, se lovili in se spet združevali na dnu doline. Legendarni divji lovec iz Reklanice še danes ni izgubil svojega kraljestva. Mali bog svoje divjine še vedno čuva svojo skrivnost, pase trope divjih koz in ščiti nedostopna orlovska gnezda.

Andrej se je zapilil v zahodno steno Poliškega Špika kot se nekateri moški le v najnovejši tip hitrega avtomobila. Nujno, zelo nujno (vsaj po njegovem mnenju) sva morala preizkusiti bivač Muschi, prav v nedrju te mogočne gore. Ojoj, kakšno razočaranje! Presenetila naju je peščena luknja, nekaj penaste gume, vpisna knjiga in nekakšna pokopališka lučka, ki je bingljala izpod stropa. Kar bo pa bo! Vdala sva se v usodo in se sprijaznila s takšnim ne preveč komfortnim bivaščem. Menda so naju ostali italijanski bivaki le preveč razvabili. Preiskala pa sva tudi vpisno knjigo: nekaj vztrajnih italijanskih in avstrijskih alpinistov — pa konec. No, končno, zagledala sva znano ime: Stanko Klinar, Mojstrana. Tako vsaj nisva bila edina Slovenca na tej pozabljeni strani gore. Jutro ni prineslo nič revolucionarnega — še vedno je mračno, sivina in neprijeten prš. Hitro sva se morala odločiti. Doma sva pač delala račune brez krčmarja, sedaj pa sva jo morala ucvreti po precej lažji, a manj slikoviti smeri Via Dogna (II). Dan se še ni dodobra predramil, midva pa sva že hitela navzgor in obupano sledila preteči atmosferi nad nama. Prav nič se nisva ustavljala, prav nič ogledovala in počivala, šibala sva le gor, kjer naju je pod velikim skalnim trebuhom čakal tisti tipični, a tako zapeljivi in udobni bivač Suringar. Zaustavila naju ni niti značilna Belvedere (razgledna polica sredi stene) niti znamenita Sfinga nad prepadi. Nazadnje sem morala spet preizkusiti živce na velikanskih, imenito dresčih snežiščih, kjer se mi srčni utrip vedno nesramno poveča. In ob osmih zjutraj, takrat ko se pošteni državljani v prazničnih dneh šele prebujajo, sva midva končala turo. Zasedrila sva se v tistem čudnem pločevinastem orlovskem gnezdu le 300 m pod vrhom, temeljito raziskovala in degustirala vsebini najlinih nahrbtnikov ter se psihično in fizično pripravljala na dolg, kar krut 23-urni počitek v pravcati ptičji kletki. Urini kazalci pa niso in niso hoteli naprej. Nazadnje pa so se zavese zagnile, prijeten dremež je sklenil skrajšati muko dolgega, brezciljnega počivanja.

Kapljice so prijetno potrkavale po strehi, veter se je podil po grebenih, sanje so naju odnesle v sladko pozabljenje. Izgubil se je strah pred vrnitvijo, posušila sta po dobri topli hrani, puh in podzavest sta prinesla najlepše urice pod negostoljubnim vrhom. Nenadoma pa oster zvok, hud ropot odpirajočih vrat in spet je bila tu resničnost, a veliko lepša in prijaznejša kot pred nekaj trenutki. Menda se naju je usmilil sam Louf. Poslal nama je rešitelja, dva viteza v planinskih šlemih in tako vsaj mene rešil tistega hudega vprašanja: »Kako bo pa jutri?« Prav dobro sem poznala markirane steze, ki so vodile na ta Kugyjev idol gorskega raja. Prav nič, ampak čisto nič me ni mikal spust po precej divji, in v zgodnjem poletju precej zasneženi poti v zajzersko globino. Prav zdaj pa sta se prikazala dobra duhova, dve nenavadni (v vsakdanjem smislu kar navadni) človeški bitji s še bolj nenavadnim darom, reševati Kolence in njene razširjene veje iz zagat.

Namesto pozdrava samo vzdih, nekakšno presenečenje na obrazih in identifikacija: »A, ti si tista Kolenčevka? Kam pa naj grem, da vas ne bom srečal? Se spomniš, midva z Jožetom sva vaju z mamico potegnili iz Kota, ko sta vidve čarali po Luknji Peči in Rjavini?«

Kako naj bi pozabila tisto nedolgo, tisto enkratno babje plezanje in večerno čofotanje na Bledu. Zgodovina se menda res ponavlja. Še enkrat malo strategije in besed in že sta dobrotnika pristala na skupen napad in umik iz gorsko fronte.

Zvečerilo se je. Spet je Louf uveljavil svojo čudežno moč. Mrzel veter je pregnal sivino, čista modrina je preplavila svod in poljubila z zadnjimi, obarvanimi žarki še mokre skalne konice. V noči je umiral obsežni Kanin, spodaj pod nami pa se je poslavljala Strma Peč.

»Cop, cop, cop«, in spet »cop, cop, cop«. Andrej je zabijal stopinje v trdi sneg in nam počasi utiral pot po Findeneggovem ozebniku. Kljub jutranji jezi in protestiranju (po tej strmini že ne grem nenavezana in neopremljena!) sem se čudovito počutila. Božalo me je hladno jutranje sonce, spogledovala sem se z visoko skalno sozesko in opazovala debeli megleni oklep nad dolinami. Oba Andreja (moj in kranjski) sta se resnično izkazala. Počutila sem se tako, kot tista princeska na perjanicah in na zrnu graha. Še en raztežaj, še zvonjenje na cilju in spust po Pipanovi lestvi in konec je bilo te »strašne« ture. Trajala je kar tri dni. Pa naj kdo reče, da to ni »ornog« vzpon? Nazaj v Dunjo sva prišla z avtomobilom, naokoli. Resnično čudoviti so takšne rešitvi v gorah. Pri kapelici pa naju je stoično čakal najin Foksi (avto). Vedel je, da sva bila v varnih rokah.

MANJ ZNANA GORA

NADA KOSTANJEVIC

»Marija, zakaj meniš, da bi morali v Julijce? Mahnimo jo raje v Polhograjske Dolo-mite!« Naša mladinska vodnica me je pogledala tako debelo, kot bi jo pošiljala najmanj na Himalajo. Izvlekla sem zemljevid, pa očala in še nekaj priročnikov zraven. Za vratom mi je visel rejenček Samo in brskal po zemljevidu; pastorka, invalidka Marija pa je nekaj časa nergala, da je nikamor več ne spravim, potem pa je dodala, da zagotovo pojde. Medtem je prišla sosedka po kruh, pa še svakinja me je poklicala po telefonu. V tem direndaju sva se z vodnico Marijo nekako zmenili, da bi za »Republiko« šli v Polhograjsce. »Pa na sam praznik gremo, Marija, z redno progo. Avtobus gotovo ne bo poln.«

Prazničnega jutra sem na avtobusni postaji zagledala — 22 ljudi. Tu je bil Ivan s Slapa, frizerka Valči, moja malenkost, pismošoj Jurij, moja slavna pastorka, ki si je omislila suknjo in torbico, povrh pa še sedemnajst mulcev vseh velikosti. Če seštevek in prav točen, je razlog ta, da sta dva mulca bila »polovična«, to je — bila sta stara manj kot deset let.

»Marija moja, nič ne glej! Poskrijmo te mulce v avtobusno postajo, noben avtobus nas ne bo vzel, če nas bo toliko!« Avtobus je pripeljal, mulci pa niso strpeli, temveč so jo množično udri s postaje. Sprevodnik nas je sprejel z besedami, ki jih v Slovenskem pravopisu sploh ni. Vprašal me je, zakaj nisem naročila posebnega avtobusa. »Zato, ker je predrag,« sem mu iskreno odgovorila. »Nahrbtnike v prtljajnik!« je zagodel. Vendar je še kar nekam odobravajoče gledal, ko smo nahrbtnike tlačili drugega v drugega, da bi manj »koštalo«. Preden smo prtljago pospravili, so bili že vsi mulci v avtobusu.

Šofer je bil imeniten; dobro je vozil. Sprevodnik pa je bil res čudne sorte ptič. Zdelo se mu je, da so otroci kar pretirano pridni, da nič ne kriče in se ne tepejo. »Bodo pa bruhali, kakor hitro pridemo na Rebrnica,« ga je potolažila Valči. In res se je tako zgodilo. Sprevodnik je kar vedel, da mali planinci, če že bruhajo, bruhajo disciplinirano. Obljubil je, da bo vrečke zaračunaval. Valči se je proglasila za šefa bruhačev, delila vrečke, nadzorovala mulce, sprevodnik pa je rekel, naj bi raje prepevali in naga-jali, kot pa bruhali. Z mulci se je šalil, ženskemu svetu je vztrajno dvoril, ne glede na zunanost, leta, narodnost, vero in izobrazbo. Izjema sem bila le jaz. Ne vem, je bolj spoštoval moje škrbaste zobe ali pa mojo črno ruto.

Tako je vožnja skozi megleno Notranjsko do meglene Ljubljane kar hitro minila. Valčko in Marijo sem pustila, naj se ubadeta z mulci, Ivana in Jurija, naj se mučita s prtljago, sama pa sem šla iskat Polhograjsčana; odkrila sem ga na tretjem peronu. In tako smo se odpeljali.

Poleg mene je sedel prijazen, prileten možakar; pojasnil mi je, da so markacije na zemljevidu že zastarele in da je zdaj že mnogo novih poti. Kar za gostilno »Pri Pratkharju« naj se začnemo vzpenjati. Lepše bo kot skozi »Mačkov Graben«, ki utegne biti še pomrznjen. Dodal je še, da večina ljudi izstopi v Hrastenicah, pri Žerovnikovem grabnu, da bi šli na Topol. Tudi mi bi šli tja, pa nas je bolj mikala Grmada. Če bi s Topola šli na Grmado — popoldanskega avtobusa ne bi ulovili. Megla je še ležala nad naselji, skozi katera smo se vozili. V Dvoru smo občudovali skozi okna mogočno starinsko

cerkev. Dve cerkvi sta tam, druga ob drugi; v eno je hodilo ljudstvo, v drugo pa gospo-
da, pravijo.

V Polhovem Gradcu nas je domačin popeljal k Pratkjarju, v gostilno, ki smo jo v gosti
megli komaj videli. Potolažil so nas, da je megla le začasen ukrep. »Kakšen akvarij!«
vzklikne eden od otrok. No ja, to je bila le posoda, v kateri so plavale ribe za —
gostilno. Kitajec pa pravi: Kdor ni videl templja, še pred pečjo moli. Postrvi pa so
bile v tisti posodi tako nallučene kot mi maloprej v avtobusu.

Privežemo si dušico in hajdi na pot. Megleni Polhov Gradec si bomo ogledali, ko se
bomo vrnili. Steza je zložna. Kmalu se pokaže izza megle sonce.

Vidimo vrh zvonika v Polhovem Gradcu, potem rotundo v parku in cerkev Sv. Lovrenca
na hribu. Skozi gorovje grade mnogo novih cest, tako da moramo markacije nenehno
iskati.

Vetra tu ne more biti dosti, ugotavljajo otroci, saj je drevje lepo, ravno. Gost nastilj
pokriva tla. Že smo prišli iz gozda do vasi Setnica. Ob cesti nas pozdravi velik kozo-
lec; uporabili smo ga za dodatni motiv na fotografiji.

Prijazen kmet nam je pokazal Grmade, mi pa smo bili zelo začudeni. Saj je hudo blizu,
le zakaj nam obetajo poldrugo uro hoje? Zagrizemo se v stezo in pridemo do krotkega
sedelca. Srečamo dva, ki nam začneta razlagati, katere vasice čepijo na bližnjih grič-
kih. Prišla da sta iz Dvora in da tukaj, na koncu steze, lahko zavijemo na vrh po zelo
strmi ali pa po malo manj strmi poti. Strma utegne biti za mulce nevarna. Nevarna
v Polhograju? Pa sta le imela prav. Zadeva se je kmalu čudno zožila. Pod nami smo
videli same gozdove, na gričih pa mnogo vasic in cerkva. Pastorka se je nenadoma
ustavila: »Tu čez pa jaz ne grem.« Vodnica je povsem mirno vzela iz nahrbtnika vrvico
in punco navezala kakor kozo. Marija ji je pokorno sledila in mimogrede »kome-
ntirala«: »Ta neumna mati me vlačí po teh hribi? Mar bi ostala doma pri kravah! Nikdar
več ne grem v hribe! Nikdar več ne pogledam matere! Mati, mati, le kam si šla? Mati,
mati, na pomoč! Mati, le ti me boš tu čez zvlekla!« Pa je mati sama komaj vlekla
svojih osemdeset kil, šestinpetdeset let, Marijino suknjo ter rejenčkovo bundo,
ker je otrok ni mogel spraviti v svojo majhno torbico. Končno smo prešli še en neva-
ren skok. Ko smo začeli zaključni vzpon, smo občudovali mivko, ki jo je veter naphal
na pobočje grmade. Kako mehka in lepa je. Človek bi jo kar v vrečah odnesel domov
za omet. Joj, kakšna gneča je na vrhu Grmade! Gor je že nekaj družin, naša je najšte-
vilnejša. Tu sta zakonca z dvema pa zakonca s tremi otroki pa stara mama s kupom
vnukov pa zakonca s psom, ko razlagata: »Ne vidiš, da je naš kuža živčen, ko je toliko
ljudi tukaj!« Naša vodnica Marija hiti otrokom razlagat imena gora. Tudi jaz ogledujem:
»Topol, Brezovica, Krim! In Snežnik tam daleč! Saj, to je naš Nanos! Triglav, mati,
Triglav! Storžič, Stol, Zelenica!« Privežemo si dušo. Počasi se je začela Grmada praz-
niti; tudi mi moramo dol. Odločili smo se za sestop skozi Mačkov Graben. No, šlo je
tudi — »hodi dol poriti!«. Marijo smo seveda zopet dali na vrvico. Prišli smo do prve
kmetije, tam kjer bi moral biti žig. Bili smo deležni nadvse pristranskega sprejema. Pri-
letna kmetica nas je ozmerjala, da ona že ve, kaj so barabe, da je že imela opraviti
s planinci in turisti in da so vsi sami škodljivci... Litanije, ki jih je molila na naš
račun, so bile precej dolge. Mulci pa ne bi bili mulci, da je ne bi povprašali, če lahko
pijejo vodo. Kje neki! Ob poti je izvir, naj pijejo tam. Poguma pa je niso zgubili. Ali
lahko plezajo po kozolcu? Na naše največje začudenje je veselo vzkliknila: »Na kozolec
pa le plezajte!« In na to je dodala: »Vse late so gnile in nalomljene! Upam, da si boste
polomili rebra!« Kljub takemu voščilu si mulci niso pustili dvakrat reči. Kar naenkrat
jih je bil poln kozolec, ki pa se na največjo žalost kmetice ni in ni hotel sesuti. Vendar
jo je požrla — in pustila mulce, da so se vsaj njenega kozolca naučili do sitega. Jasno,
na Vipavskem kozolcev ni in jim je bilo to v veliko veselje.

No, pa smo se spet vrnili na sedlo. Pri kažipotu smo imeli krajši simpozij. Sprejeli smo
naslednje sklepe:

1. Vrnemo se skozi Mačkov graben.
2. Vsak naj lovi markacije, kot ve in zna, dobimo se pri Pratkjarju.
3. Marijo bomo spet navezali, edino tako ne bomo zamudili avtobusa.

Mačkov Graben je senčna, a prijazna reč, kjer ne manjka ne vode, ne blata, ne mar-
kacij. Moraš biti resnično zabit, če bi se tam zgubil. Sicer pa, voda teče navzdol, mi
pa za njo. Moja pastorka je zdaj začela druge litanije: »Še na pokopališče me spr-
vite! Jaz tod dol ne grem!« »Marija, saj bi te kar pokopali, pa pokopališča tu ni, pa še
lopatе nimamo!« »Bom pa tu ostala živa!« »In kaj boš jedla?« Deklič je očitno bil
lačen — in je začel mirno slediti Mariji. Neprijazen greben se je razširil, ob robu je
bilo videti nekaj domačij. Na vem, ali se temu reče Setnica ali Gonte ali pa Božna,
zadevo je treba prehoditi. Prišli smo v bolj ravne predele, kjer so pota bolj položna.
Tu so že počitniške hiše. Razne »vikendaške« mamice hodijo po gozdu in izkopavajo
korenike ciklam, da bi jih nasadile krog vikendov. Ker pa je ciklam dosti, škode ne
delajo, le razmnožujejo jih. Sklenili pa smo, da na povsem ravni poti Marije ne bomo
odvezali. Edino tako bo dovolj hitro hodila. »Če pridem srečno v Polhov Gradec —

vsem odraslim plačam kavo!« Zdaj smo že na asfaltu. Polhov Gradec ima celo grajska vrata. Vstopimo skozi ta vrata, ogledamo si Neptunov vodnjak, graščino s ploščo, ki nam pove, da so se tod kmetje upirali. Vdrli smo k Pratkarju. Odrasli smo proslavili Grmado s »kofetom«, Marija je držala besedo; mulci pa s čajem.

Če niste ravno preveč razmišljeni pri branju, ste razumeli, da imamo dve Mariji. Ena je moja pastorka, druga pa naša vodnica.

Mulci se seveda spet ustavljajo pri »akvariju«, kjer so lačni gostje že nekoliko razredčili postrvi. Se mi bi jih, če bi bili kaj pri denarju.

Štiri je ura, mi pa se tlačimo na polhograščana. Tam pri Šuici se spet potopimo v meglo. V Ljubljani bi si jo lahko pa že na kruh mazali, če ne bi bila tako polna smoga. Na ljubljanski »avtobusni« smo morali plačati rezervacije, pa smo kljub temu sedeli drug na drugem. Kljub gneči smo na Rebrnicah že bolj ali manj vsi dremali. Tudi Marijina kava ni nič pomagala. Grmada je bila močnejša.

NA GRAD OSTROVRHARJEV NAD SVIBNIM

ALEKSANDER ČIČEROV

»Bo spremenljivo do pretežno oblačno, v prvi polovici dneva bodo v notranjosti Slovenije manjše padavine« — je zapisalo Delo v vremenski napovedi HMZ SR Slovenije za 12. november 1983. Si lahko kot vodja izleta v neznano zaželim še kaj »lepšega«?

Na večer pred izletom Vongrčkov v neznano, ko smo pri meni doma utrjevali program, protokol in scenarij izleta ter se do solz nasmejali Jožetu, Živku in Lojzu, ki so poskušali spraviti nase hudo »kunšten« Mirov plezalni pas, nisem niti pomislil, da nam pri vsaj stvari lahko odpove le vreme. Najbrž sem slepo zaupal naši sreči, ki nas je spremljala doslej, saj smo vse izlete opravili v skoraj idealnem vremenu. Zato sem prelišal Živkovo zaskrbljeno vprašanje: »Kaj pa, če bo deževalo?«

Spal sem bolj malo. Prehude skrbi sem si nakopal na glavo, ko sem pristal na to, da se bomo paljali z dvema avtobusoma. Kaj lahko se zgodi, da ostane prazen celo en sam avtobus.

Jutro ni kazalo dobro. Dežja res ni bilo, pa tudi sonca ne. Avtobusa sta že čakala na koncu ulice, nekateri Vongrčki so se od nestrpnosti sprehajali po Bergantovi, drugi pa so zaklepali vrata svojih hišic. Avtobusa sta se hitro napolnila, strahovi so minili in začel se je program.

Od Trzina do Podkuma smo ugibali kam gremo. Za nekaj minut smo se ustavili in v gostilni pri Knezu je mala Vitka iz društvenega klopučka potegnila imena treh srečnih nagajencev — Sonje, Darinke in Jane, ki si bodo dolge zimske urice krajšale z Ingo-ličvo Pretrgano navezo, Kmeciovimi Prijatelji pod macesni in Mencingerjevo Hojo na Triglav.

Sonce se nam je veselo smejala, ko smo se po zaviti in prašni cesti spuščali v dolino rečice Sopote. Ustavili smo se v Jágenci in si za začetek ogledali davno fužinsko kovačnico, vsaj 400 let je stara, v kateri še danes izdelujejo kovano orodje. Najmlajši so z začudenjem opazovali, kako se žareče železo pod udarci kladiva spreminja v sekuro. Iskre so letele na vse strani, pokedilo se je, tla so se tresla pod močnimi udarci kladiva, ki ga danes poganja elektrika, včasih pa je to zmogla voda iz bližnjega potoka Sopote. Prijazni lastnik Mirko Dornik nam je, ko je zvedel, da smo pravi Trzinci, podaril pravkar skovano sekuro, ki bo v društvenem prostoru prav gotovo zasedla častno mesto. Nam v spomin in Trzincem v tradicijo, bi dejali.

Zapustili smo prijazno Dornikovo kovačnico in se po lepi cesti odpravili proti Svibnim. Mimogrede smo lahko opazovali še cerkev Sv. Marjete, od katere je ostal samo še zvonik. Nova cerkev, ki stoji v neposredni bližini, je novjša, opremljena s predmeti iz 17. stoletja. Na levem bregu Sopote so po podatkih na ledinah pri Križih leta 1879 izkopali gomilo z grobovi.

Počasi smo se vzpenjali. Toplo je bilo in vsak po svoje smo si skušali čim bolj zapomniti značilnosti kraja, kjer smo hodili. Novi in novi razgledi so se ponujali za vsakim ovinkom. Dolina Sopote pa je z naše višine vse bolj in bolj postajala podobna našim alpskim dolinam, ki jim strme stene in modro nebo dajejo še privlačnejšo podobo.

In potem smo stali na zadnjem ovinku in zrl čez drevesa, stara in oguljena ter polna bele omele, na majhno belo vasico v vznožju strmega hriba z ostanki gradu. Pred nami je v vsej lepoti modrega neba in v jasni luči opoldanskega sonca, pod mogočnim Ostrovrharjevim gradom, ležala vas Svibno. Ustavili smo se pri prijaznih domačinih in malo pomogovali. Veseli so bili našega obiska in smeja malih razposajanih Vongrčkov. Ta dan je vasico polnila radost najmlajših. Ogledali smo si staro romansko cerkev

s prezbitarijem iz 13. stoletja. Glavni oltar je baročen, »pieta« pa je celo iz zgodnjega 15. stoletja. Gotski stolp stoji samostojno, župnija pa se omenja že v 12. stoletju. Svibno sámo je razloženo hribovsko naselje nad dolino Sopote. Leta 1869 so tod našli kar 588 prebivalcev, danes pa jih je le še okrog 200. Svet je apnenčast in slabo rodoviten. Svibno je imelo svoje čase tudi tržne pravice in življenje tod okoli je bilo nabrž precej razgibano.

Želodčki so se začeli oglašati. Posedli smo po travi in začeli inventuro. Izkoristil sem ta »delovni odmor« in povedal nekaj podrobnosti iz zgodovine kraja in gradu. Grad je stal baje že leta 928. Največji razcvet pa je doživel v 13. stoletju pod Scharffenbergerji, ki so tu predstavljali obrambo Vojne krajine. Svibenski grad se z gotovostjo omenja leta 1175, Valvazor pa ga je našel že v razvalinah. Dostop na grad je tako strm, da so po Valvazorju celo golobi morali počivati, preden so prišli nanj. Znana je tudi pravljica, ki pripoveduje, kako je vila podarila Viljemu Ostrovrhaju zlat prstan; ta je imel čudežno moč. Varoval ga bo, je rekla vila, vse dotlej, dokler se ne pregreši. Viljem se je uprl svojemu vladarju, skupaj s koroškim plemičem Ulrihom Vovbarskim in leta 1292 padel v bitki pri Grebinju. Vladar je njegovemu sinu Konradu odpustil očetovo nezvestobo in sin je ostal na gradu.

Otroci so se lotili risanja razvalin. Za nagrado smo jih potem v navezi odpeljali na vrh, s katerega je bil ta dan še posebno lep razgled. Kum je bil tako blizu, da bi ga lahko prijel z roko. Toda nas je čas že priganjal in morali smo k Ježu.

V dolino je šlo zlahka. Le hruške, skrite pod odpadlim listjem, so nas še zadrževale, in kmalu smo bili v topli sobi gostilne pri Jažu v Jágenci. Soba je bila skoraj premajhna za vse, toda z dobro voljo in pomočjo Alojza Martinčiča in njegovega osebja smo se le spravili pod streho in se prepustili dobrotam iz njegove kuhinje. Na mizo so prišle še sadne kupe, ki so jih krasili papirnati dežniki. Vse skupaj je bilo tako okusno, da so se starši že resno spraševali ali bodo finančno zmogli zahteve najmlajših. Toda to še ni bilo vse. Jože in Miro sta poskrbela tudi za smeh in smejali smo se do solz. Družabne igre so si sledile druga za drugo (saj poznate tisto »jemo klobaso« in »poročno kosilo«) in komaj smo utegnili sporočiti še kaj idej za prihodnje leto, že je bilo treba domov. Bili smo zadovoljni, še posebej pa gostilničar Martinčič, ki nam je vse rekvizite, ki jih ni bilo mogoče pojesti, podaril. Obljubili smo mu, da še kdaj pridemo v Jágenco.

Odpeljali smo se novim dogodivščinam nasproti.

Skrbi so za meno, čakajo pa me nove. Pa kaj bi to! Saj v gore hodimo zato, ker so! Tudi mi, Vongrčki.

NA BLEGOŠ

IVANKA KOROŠEC

PD PTT Kranj je 23. oktobra lani organiziralo izlet na Blegoš. Dan je bil lep, kot iz čistega zlata ulit. Že jutraj v Škofji Loki se nam je smejalo sonce z neba. Do odhoda avtobusa v Javorje je ostalo še nekaj minut časa; izkoristili smo jih za ogled tega starega mesta.

Škofja Loka se po gospodarskih in trgovskih uspehih ne more meriti s Kranjem, prekaša pa ga po svoji izvirnosti. Med vsemi slovenskimi mesti je mesto Škofja Loka ohranilo svojo prvotno podobo. Že od daleč je pogled slikovit, še slikovitejša je njegova notranjost z dvema trgovama, ozkimi ulicami, lepo razčlenjenimi hišnimi pročelji. Ta so ostala v bistvu nespremenjena od potresa leta 1511. Med zgodovinskimi stavbami so najbolj zanimiva stara žitnica-kašča, Homanova hiša, župna cerkev in seveda grad.

Z avtobusom smo se nato odpeljali po Poljanski dolini, kjer se v Poljanah od dolinske ceste odcepi cesta za Javorje, vas je položena na prisojne terase pod glavnimi vrhovi loškega pogorja.

V Javorjah se je naša skupina ovekovečila pred Jovanovičevim spomenikom sredi vasi, nato smo se zbasali v kombi, ki sicer v teh krajih vozi otroke v šolo in domov. Vožnja z njim nam je prihranila precej hoje, tako da smo na Blegoš prišli čili in spočiti. Vse-skozi nas je spremljal bukov gozd, ves žareč od zlatopisanih krošenj, ob poti pa nas je spremljala temna pozlata odpadlega listja.

V mahu pod odejo odpadlega listja je teloh že pogljal prve cvetove, drobcene, bele in krvavo obrobljene.

Blegoš je bil pred nami in na njegovem temenu se je v soncu iskril sneg. Izbrali smo najkrajšo, a najbolj strmo pot. Uživali smo, ko smo se vzpenjali.

Tu in tam se je pred nami odprl zimski prizor — zasnežene smreke, na odprtem pa se je pod nami razgrinjal čudovit jesenski svet. Bukve in macesni, od prvih mrazov in

slane obarvani, nad njimi smreke, temno jelovje sosednjih vzpetin, v daljavi pa Kamniške Alpe, Karavanke, Julijske Alpe. Osojna stran Blegoša je posejana s samotnimi kmetijami prostrane Davče. Tod je bilo eno glavnih oporišč NOB in že leta 1944 osvobojeno partizansko ozemlje.

Pot je bila strma, snežena, pod snegom pa je šumelo listje. Kar je bilo golega drevja, je bilo v ivju, tako tudi češmin, šipek, črn trn, glog; vse je bilo prelito s sladkornim prelivom.

Blegoš je bil v soncu. Veter je spihal sneg s temena, tako da ga je pokrivala le rahla omrznjena odejica. Vrh je zelo prostoren in rahlo nagnjen, tako da imaš vtis, kot da si na slómenu prostrane strehe. Triglav je bil ves voličast in v jasnem vremenu lahko vidiš celo Triglavski dom na Kredarici. Res lep razgled na vse štiri strani noba nas je zadržal nekaj časa na vrhu in smo se šele po fotografiranju spustili do koč. Koča je bila dobro obiskana in Beno Nastran nas je povedel skozi prepolne sprednje sobe skozi kuhinjo v jedilnico. S pravo kuharsko kapo na glavi in z obilo smisla za humor nas je hitro in prijazno postregel s čajem, s slastnim ješprenjem in pljačo.

Beno Nastran je oskrbnik, ki bi bil lahko za vzgled marsikateremu naveličanemu, neprijaznemu, negostoljubnemu pustehu v gorskih kočah. Prijazna postrežba je kot pika na i pri takem izletu. Dejal je, da ga veseli delo z ljudmi in da bo na Blegoški koči skupaj z ženo delal, dokler mu bo to dopuščalo zdravje.

Med okrepčilom so nam zaigrali tudi na orglice, tako da nam je jed v prijetnem vzdušju še bolj teknila.

Spuščali smo se po drugi strani gore. Pod sneženimi strminami nas je čakala pot, prijetna, samotna, ovita v zlato in tihoto. Še lepše pa je bilo, ko smo zavili na ozko gozdno pot proti Staremu vrhu. Jeseni vse prehitro pospravimo nahrbtnike in konzerviramo planinske čevlje. Šele jeseni je narava najlepša in se pokaže v vsej svoji krasoti. Pot je držala čez rjavozlate senožeti, ki so vse skrbno pokošene, kljub strminam skozi listnate in mešane gozdove, mimo nešteti vodnih izvirkov, čez košenine z razprtimi bodečimi nežami. Na ovinku nas je v temačni sonci visokih, mogočnih smrek, pozdravil šum majhnega slapa, ki je padal čez prag in se v potoku stekal čez pot po gozdu navzdol. Ustavili smo se ob njem in ob prsečih vodnih kapljicah občudovali mavrico. In spei smo lahko šli naprej. Hodili smo mimo samotnih kmetij — prevladujejo prostorne hiše z mnogimi okni — mimo zaselkov, obdanih s polji, mimo starinskih znamenj in kozolcev.

Predsednik društva Stane Tušek, ki je domačin v teh krajih, nam je med potjo pokazal tudi pomnike NOB. Pod vznožjem Blegoša je spomenik padlim borcem Loške in Poljske čete. Konec julija 1942 sta se četi zadrževali na Blegošu, ponoči 2. in 3. avgusta so jih Nemci obkolili in vneli so se hudi boji. Padlo je 18 borcev. Pretreseni pa smo bili zlasti pri Mlinarjevi hiši, kjer so marca 1945 Nemci hišo požgali, gospodarja, ženo in štiri otroke ustrelili in vrgli v ogenj, živa sta ostala le najmlajša dva, ki sta bila takrat pri sosedu. Potok, ki teče tik ob hiši, je že davno odnesel s seboj tiste njihove strašne krike, a še opominja, naj tega ne pozabimo.

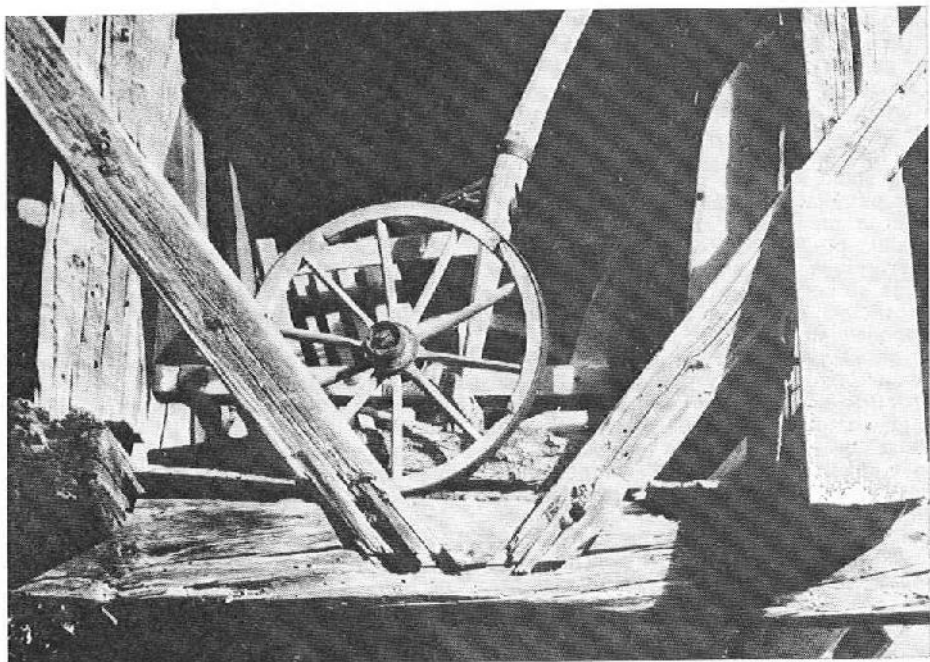
Na Starem vrhu smo doživeli dobrodošlico družine predsednika PD, ki nas je pogostila s šilcem močnega, z vročim čajem in odličnim jabolčnim zavitkom. Še bi radi ostali tam, ko je sonce tako lepo sijalo in je pod nami ležala dolina, pa, čakal nas je avtobus in morali smo po bližnjici, da smo pravočasno prišli v Javorje...

JUTRO NA PLANINI RAZOR, 11. JULIJA 1983

Janez Dolenc

Zeleni pašniki.
Beli kamni.
Rjave krave.
Rumene vetrnice.
Rožnati šipek.
Rdeči sleč.
Vijoličaste murke.
Temno ruševje.
Sivi vrhovi.
Črne kavke.
Modro nebo.
Srebrne planike.
Zlato sonce.

Paleta narave!
Kateri umetnik
jo vzel bo v roko?

Tihožitje s kolesom — kozolec na Koprivniku

Foto F. Sluga

društvene novice

SEDEMDSEET LET STANETA KERSNIKA

Planinska organizacija združuje neštete prijatelje gora, med temi je mnogo takih, ki za razvoj planinstva store več, kot zahteva njihova članska dolžnost. V vrstah teh so spet redki posamezniki, ki delu za planinstvo posvečajo ves svoj prosti čas. Ne ustavijo se pred še tako obsežnimi in zahtevnimi nalogami in v največje zadovoljstvo jim je, če jih, drugo za drugo, zmagujejo.

Eden teh je Stane Kersnik, ki bo 7. aprila 1984 praznoval sedem desetletij nadvse delovnega in razgibanega življenja. Večina tega je tako ali drugače tesno povezana z življenjem v gorski naravi.

— — —

Rodil se je na Blejski Dobravi, vasi s slikovito lego ob vznožju Mežaklje. Tam je doživel otroštvo, vendar pa mu je otroško brezskrbnost zagrenila očetova smrt, ko mu je bilo komaj 6 let.

Čar gora ga je prevzel že kot dečka, ko je s pastirji gonil živino na planino Klek in Rožco. Tako so bili njegovi prvi cilji vrhovi v grebenu nad Radovno in Krmo:

Klečica, Debela peč, v Karavankah pa Rožca in Golica.

Kmalu je postal stalen obiskovalec gora. Obležel je Stol in druge vrhove Karavank, Koroški Obir, Visoko Vrtačo, Ratitovec, Bogatin, Črno prst. Še celo tedaj italijanski Porezen ga je zamikal, kar se je pa zanj slabo končalo. Dobila ga je italijanska patrulja in tako je moral 14 dni stradati in presedeti v zaporu na Idrijskem gradu, preden se je po vseh mogočih prevorjanjih spet znašel na rodni Dobravi. Tega se še prav posebej spominja, ko se s prijatelji udeležuje vsakoletnih marčnih pohodov na Porezen.

Ti potepi po lažje dostopnih vrhah so bili Stanetu le nujna planinska enajsta šola, ki mu je dala osnovno znanje k sicer prirojenemu daru za gibanje v gorskem svetu. Zelja po doživljajih pa ga je gnala še više in v dosti težje podvige. Kmalu je začel spoznavati prostranstva Triglava, pa tudi Prisojnik mu je bil zelo pri srcu; nanj se tedaj ni dalo priti drugače kot z naše strani. Hodil je po Hanzovi poti. Posebno rad je delal zimske ture. Zato je skrbel, da je bil primerno opremljen. V Ljubljani si je nabavil cepin in dereze in jih tudi s pridom in vešče uporabljal. Marsičemu se je raje odpovedal, samo da je bilo za opremo.

Rad se je učil in spoznaval svet. Pobljže si je ogledal sosednjo Koroško. S kolesom se je popeljal vse pod Veliki Klek, ki ga je zmogel več kot enkrat, sam ali pa v družbi. Največ je prepotoval z dirkalnim kolesom po Jugoslaviji do morja in Beograda, pa v tujino do Trsta, Dunaja, Prage in Budimpešte.

Tako so mu tekla leta pred vojno; na pot je odhajal z malo denarja in s planinsko izkaznico v žepu. Član planinskega društva Gorje je bil od leta 1934 naprej; organizaciji je ostal zvest vse do danes.

Zaposlen je bil v sedanjí Železarni Jesenice. Delo med železarji ga je že leta 1940 privedlo v vrste KP, v boj za delavske pravice in v oborožene vrste odpora proti okupatorju. Na poziv Partije je aprila 1941 s prostovoljci odšel, da se kot vojak stare jugoslovanske vojske bojuje za svobodo. Že v Karlovcu pa je doživel zlom, poduhal ustaše in smodnik ter se po vrnitvi na Gorenjsko vključil v akcije KP in OF. Toda že po dveh mesecih so mu postala tla prevročja; 25. junija 1941, so ga bili na srečo pravočasno obvestili, da ga na domu iščejo Nemci. Ni se več vrnil iz službe domov, ampak je odrinil v svoje gozdove.

Nimam namena na tem mestu pisati o njegovi partizanski poti, kajti prostor sem namenil predvsem njegovemu udejstvovanju v planinstvu. Ne dvomim pa, da bi jo bilo vredno opisati v posebnem sestavku. Tu naj se omejim le na najbolj splošna dejstva, ki pa vseeno dosti povedo.

Po odhodu v ilegalo se je javil Gregorčičevi skupini pod Stolom, potem pa so

ga takoj poslali čez Savo na Mežakljo v Jeseniški vod k Jožetu Finžgarju. Sodeloval je v vseh akcijah te enote in pozneje Cankarjevega bataljona, od miniranja mostov v Mostah pri Žirovnici 1. avgusta 1941 in daljnovoda v Lipcah, v borbah na Mežakli in Jelovici pa do napada na policijske v Selški dolini 19. novembra 1941, ko je bil ranjen. Po okrevanju je bil v januarju 1942 vključen v Selško četo, nato od aprila 1942 v štab I. Gorenjske grupe odredov kot kurir in spremljevalec komandanta Gregorčiča do jeseni 1942, ko je postal namestnik komandanta Grupe do pomladi 1943. Od maja 1943 je bil načelnik Pokrajinske komisije VOS za Gorenjsko, od avgusta 1944 in vse do konca vojne pa pomočnik načelnika OZNE za oblast IX. korpusa NOV in POJ. O njem beremo v UKANI in drugem dokumentarnem in poljudnem čtivu iz dni NOB. Funkcij, dejanj in uspehov je bilo dovolj, da se človek prevzame, če bi bil šibkega značaja. Stane pa je ostal tak, kot je bil: neposreden, preprost, garač, ki se nikdar ne brani, še manj sramuje prijeti za kakršnokoli delo, samo da je pošteno.

Povojne delovne dolžnosti, osebno nagnjenje in obnova, so Staneta kaj hitro spet povedle v gore. Leta 1947 je postal član PD Ljubljana-Matica, kjer se je aktivno vključil tudi v organizacijsko delo. Bil je član upravnega, gospodarskega in gradbenega odbora ter je še danes aktiven. Kljub temu pa ni zanemaril bistva: z različnimi sopotniki, prijatelji in sodelavci je večkrat obredel vse vrhove in grebene obmejnih gora.

Spet je obnovil predvojne navade in začel ob nedeljah redno hoditi v hribe. Sam ali pa s prijatelji je obredel večino vrhov v Julijcih. Mikale so ga spet ledne ture. Bil je v Lienških Dolomitih, na Jungfrau, dvakrat na Matterhornu in vsaj petkrat na Mont Blancu, ki ga je z A. Robičem in J. Andlovicem zmogel tudi čez Breno.

Spričo mirnega in nezapletenega značaja, praktičnosti in neposrednosti, je bil Stane leta 1960 idealen vodja naše prve Himalajske odprave, ki nam je prinesla prve izkušnje, pettisočak Baroltoli ter šesttisočaka Trisul 2 in Trisul 3, potem ko se je zaradi zapletov s soglasjem morala odreči prvotnemu cilju — sedemtisočaku Nanda Devi.

Sedemdesetega leta je Komisija za GRS ob odhodu gospodarja Andreja Moreta-Gandija potrebovala pridne roke in zdravo pamet, človeka Stanetovega kova, in pridobila ga je za sodelovanje. Odtlej zanj še ni bilo predaha.

Nalog mu nikdar ne zmanjka. Nadomešča opremo, ki se izrabí v akcijah in jo posreduje postajam GRS po vsej Sloveniji. Preveč bi bilo naštevati teh sto in več delov opreme, od derez, klinov, cepinov in vponk do vetrovk, hlač, pelerin, anorakov, pa vrvi, akia čolnov, oprtnikov, gorskih nosil,

do sanitetnega materiala. Na videz so to drobnarije, a vendar je treba vložiti dosti truda in časa, pa tudi volje ti ne sme zmanjkati. No, in te ima Stane še polno mero! Varuje in hrani opremo. To delo opravlja kot gospodar komisije GRS pri PZ Slovenije že 17 let.

»No,« poreče kdo tistih, ki poznajo Stanetovo delo, »kaj pa Kredarica, si na Staneta — gospodarja pozabil?«

Nikakor! Upal sem le, da bo vse to, kar sem povedal o jubilarntu, ravno pravšen uvod ali utemeljitev, spričo česar bomo lažje dojeli njegovo delo za Kredarico, njeno nemoteno delo, obstoj in razvoj.

Gospodar je postal že leta 1951 in je med prvimi dal idejo, da bi Dom na Kredarici povečali in stari del primerno in funkcionalno preuredili. Dežela je bila temeljito obubožana, denarja malo, za helikopterje smo takrat komaj vedeli. Prva dela so se pričela že leta 1952; razširjeno, obnovljeno in prenovljeno Kredarico pa so slovesno odprli že 8. avgusta 1954. S to povečavo je Kredarica pridobila večjo funkcionalno kuhinjo, shrambo, jedilnico s 40 do 50 sedeži, 20 ležišč v sobah in 20 ležišč na skupnem ležišču, dve umivalnici in druge sanitarije. Stane je imel na skrbi material, denar, delavce, transport, organiziral je in tudi sam fizično sodeloval. Danes je od tistihmal minilo že 33 let in Dom čaka na novega gospodarja. Bo tudi ta po dvajsetkrat na leto — pozimi, poleti, spomladi, jeseni — obiskoval postojanko? Prva leta je hodil večinoma kar sam; pogosto ga je ujelo slabo vreme, megla, nevihta, dež, noč. Dostikrat je taval in iskal Dom ali pravo smer za sestop v dolino Krme. Tam je leta 1963 postavil še kočo za oskrbovanje Kredarice, ki odtlej rabi tudi nosačem in konjem, ki zalagajo Planiko in Staničev dom.

Vsako leto znova je iskal osebe za sezonsko oskrbovanje koč, organiziral obrtnike za popravila, jih vodil na Kredarico in sam fizično sodeloval pri delu. Gradil vodnjake, napeljeval vodo z ledenika, skrbel za agregat, iskal nadomestne dele, gledal, da je bila ob začetku sezone steza prehodna za konje in da so se na Kredarico lahko prebili oskrbniki in njegovi sodelavci, za kar je zadnja leta uporabljal že tudi helikopter. Sodeloval pri zadnji razširitvi Doma in zlasti njeni začetni fazi. Iskal in preverjal traso za prvotno načrtovane tovorne žičnice, organiziral sredstva, strokovnjake, sodeloval pri zbiranju denarne pomoči in organiziral po podjetjih prodajo denarnih bonov.

Zvesto je sodeloval z meteorologi sinoptične postaje Kredarica, jim olajšal bivanje in imel posluš za njihove tegobe in težave. Pogosto je naneslo, da je organiziral reševanje in nekajkrat sam sodeloval v akciji, npr. tedaj, ko je na Malem Triglavu strela pobila več mladih planincev. Seveda je bil spričo tega tudi nešteto krat na

Triglavu, morda kakih dvestokrat ali več. Saj je vedno nekoga spremljal, vodil na očaka novince, ki so ga prosili za prijaznost ali pa preprosto »skočil« do vrha, da se razgleda po deželi prav z njenega temena. No, tja gori je tovoril tudi streho za Aljažev stolp, znosil nešteto vpisnih knjig, nadomeščal izginule štampljke, menjaval jeklene vrvi, ki so varovale Aljažev stolp pred viharji. Precej pogosto je bilo treba podzidavati temelje, na katerih stoji stolp, kajti te je pogosto uničevala strela.

Marsikdaj od tega bi ne zmogel, ko bi ne imel prijateljskega razumevanja pri lovcih v Krmi, saj je na svojih poteh marsikdaj moral iskati zavetje v lovski koči in počakati, da so se umirile razbrzdane sile narave.

Skratka, bil je gospodar in pol, kakršnih zlepa ne najdemo in vse to delo je opravljal brez želje po osebni nagradi ali celo pohvali.

Ob koncu naj posredujem še njegovo misel za sodobno planinsko rabo; prizadevali naj bi si za bolj tovariške odnose, naj bi bilo manj bahanja, pa več skromnosti in volje do dela za skupnost.

Stane Kersnik vstopa v osmi križ trden, veder in zdrav. Za jubilej mu znanci in prijatelji, gorski reševalci in planinci iskreno čestitamo z željo, da bi še dolgo čil in zadovoljen romal po gorah in dolinah; za vse storjeno pa iskrena hvala!

Pavle Šegula

SREČANJE PLANINCEV SPD GORICA

Planinci, zamejski Slovenci iz Gorice so se 10. 2. v dneh Slovenskega kulturnega praznika zbrali v novem Kulturnem domu v Gorici, da bi na svojem 37. rednem občnem zboru pregledali delo in se dogovorili o programu dela za letos.

Predsednik društva Vlado Klemše in predsedniki komisij so poročali o opravlje-

M. Oblak in B. Bratož na občnem zboru SPD Gorica (10. 2. 1984)

Foto B. Kuzmin

nem delu, ko so zlasti poudarili, da želijo več koordiniranih skupnih akcij med zamejskimi društvi iz Trsta in Čedad in z društvi v matični domovini. SPD v Gorici so ustanovili 1911. leta; delovalo je vse do dne, ko je fašizem razpusil društvo, svoje delovanje pa je obnovilo takoj po II. svetovni vojni. Ocena o delu je bila deležna splošne pohvale z vzpodbudami, da se bo društvo še bolj angažiralo, ko bi do bližnje 50-letnice delovanja — skušali dodati dosedanjim 657 članom, od teh je 35 naročnikov Planinskega vestnika, čimveč mladih.

Tajnica društva Nada Sancin je poročala tudi o izletih, ko imajo težave z vodniki izletov. Lani so organizirali številne pohode skupaj s taborniki, le-ti so prav lepo uspeli, najprijetneje pa so se počutili na pohodih v Nabrežino, Žabnico, Stol, Viš, Javornik in Monte Cavallo. Udeležili so se tudi delovne akcije pri gradnji koče ob Krnskem jezeru. V pozno jesenskih in zimskih dneh pa so organizirali številna predavanja, ogledali so si nekaj filmov in priredili društvene večere. UO je imel 16 sej, komisije odbora pa so se sestale po potrebi. Smučarski odsek je poročal o uspešnih smučarskih tečajih; sodelovali so v Trnovskem maratonu. Jamarski odsek je poročal o svojem razgibanem delu; udeležili so se 64. delovnih akcij. Goriški kras je bogat z jamami, odkrili so nekaj novih arheoloških jam, v eni izmed njih so našli ostanke rimske keramike in okostja; poimenovali so jo »Rimsko jamo«. Dr. Furlani je poročal o srečanjih z jamarji »Treh dežel«; njihovih 50 članov AJS je pričakovalo večji odziv iz Slovenije. V okviru srečanja »Treh dežel« v Idriji so izvedli najgloblji spust 570 m.

Društvo vodi kroniko od 1945. leta, dokumentacijo pa je zbral in uredil Bernard Bratovš. Na zboru so se zahvalili Kmečki banki, ki spremlja delo društva.

Igor Karner, predstavnik Slovenske kulturne gospodarske zveze, je govoril o vlogi SPD v Gorici, posvetili bodo več pozornosti povezavi skupnih akcij SKGZ in SPD Trst, Čedad in Gorica v skupni povezavi vseh organizmov v Tržaški, Goriški in Videmski pokrajini, bi z več enotnosti dosegli več za globalno nacionalno zaščito. Pino Rudež je društvu čestital in je poročal, da Dom Mangart v Kanalski dolini sicer obiskujejo, da pet športnih društev stalno zaseda dom, vendar pa želi, da bi bilo skupnih srečanj in akcij v tem domu še več.

Planinsko zvezo Slovenije so zastopali Marjan Oblak, Peter Lavrič in Peter Skoberne. Marjan Oblak je izkoristil priložnost in je orisal življenjsko pot Bernarda Bratovša ob 70-letnem življenjskem jubileju in mu izročil Plaketo Planinske zveze Slovenije.

Marjan Oblak

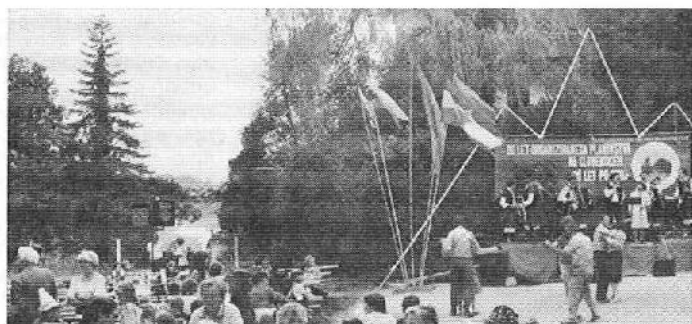
HALOŠKA PLANINSKA POT

Vse leto 1983 je pri PD Ptuj bilo, zraven rednih aktivnosti, v znamenju priprav na otvoritev Haloške planinske poti. Člani komisije za pota so jo začrtali najprej na zemljevidu, nato pa so skupaj s planinci PD »Donačka gora« Stoperice in PD Majšperk na terenu preverjali možnosti začrtane poti, ali bo ta šla skozi vinograd, po cesti, po grebenu ali okoli hriba, se bo potrebno spustiti v doline ali ne, bo potrebno vsekati nekaj stopinj in podobno. Poiskati je bilo potrebno določene točke in ljudi, ki bi bili pripravljeni sprejeti kontrolno točko. Nato je bilo potrebno pot markirati, pritrčiti smerne table in če na razpotju ni bilo hiše, ograje, drevesa ali česa podobnega, je bilo potrebno vkopati smernik.

Natančno opisana pot je dobila svojo tiskano obliko v VODNIKU-DNEVNIKU. Od otvoritve poti, 11. septembra 1983 pa do konca decembra 1983, je 23 ur dolgo pot, ki se začne na Borlu in konča na Donački gori, v celoti prehodilo že 50 planincev. Mnogi planinci so pot prehodili le na posameznih območjih, več v vinorodnih in manj v gozdnatih Halozah. Vodniki-Dnevnik, 1000 po številu, so že pošli in v februarju že pripravljajo ponatis.

Haloška planinska pot živi. Tudi nas je prvi ponovoletni dan zvalil na pot. Obiskali smo po dve ali tri kontrolne točke in sicer št. 9 na Kupčinem vrhu (Bedenik) in št. 8 na Jelovicah (Novina). Prišli smo kot pač pridejo planinci, nenajavljeni, malce utrujeni in željni okrepčila. Naš prihod je za trenutek spremenil dogajanje na obeh domačijah-kmetijah. Pri Bedenikovih so nosili gnoj, pri Novinovih so orali v vinogradu. Oboji so si vzeli čas in nas postregli. Vedeti namreč moramo, da v Halozah ni planinskih postojank, kamor prideš in zahtevaš nekaj za svoj želoдец, razen tam seveda, kjer so kontrolne točke, v gostilni ali bifeju. Planinec pač pride k hiši, ki je dobrovoljno in brezplačno prevzela le obveznost, da bo hranila vpisno knjigo in žig kontrolne točke. Haloška prijaznost in odprtost rešuje problem planinskih postojank, ki jih razen planinske koče na jasi pod Donačko goro, ni. Vprašanje prenočevanja planincev, ki jih je ujela noč na Jelovicah, so na kontroli 8 rešili tako, da so se domačini pač malo stisnili. Do poletja pa kanijo urediti 10 ležišč v lastnem vikendu blizu domačije. Skoraj povsod skuha tudi čaj, vendar je za to treba malo počakati, za vino pa tako in tako ni težav. Razen seveda, če prevelika količina ne postane problem za planinca in mu obarva Haloze in življenje v njih v presvetlih barvah.

Približno v takem razpoloženju smo bili tudi mi tedaj, ko smo mimo znanega spomenika iz NOB prispeli do Novinovih, ki so v mladem vinogradu orali na »vitlo«. Tak način oranja so uganili sami, sami so

tudi sestavili okopavalnik in dodatek za traktor. Delo na težki lapornati zemlji in predvsem na zelo strmih pobočjih opravljajo tako mnogo hitreje in kar je najpomembnejše — bolj varno. Taka inovacija gotovo zasluži priznanje in posnemanje.

Naslednji teden smo v malo drugačni sestavi obiskali še tri kontrolne točke in sicer št. 5 na Dravinjskem vrhu (Koletnik), št. 6 v Podlehniku (Bife Trafela) in št. 7 na Janškem vrhu (Rodošek). Hodili smo ravno v nasprotni smeri, najprej smo se po zasneženi globeli, porasli z bukovim gozdom, povzpeli na 461 m visok Janški vrh. Po planinski navadi smo na kontroli 7 pri gozdarju Rodošku, ki mu je težko delo skoraj izpilo življenjske moči, pomalicali. Pot je potem zavila mimo cerkvice Janeza Krstnika iz 15. stol. Cerkev ima velik zvonik in majhen prezbitarij, ki ga krasi »zlati oltar«, dragocen rezbarski izdelek 17. ali 18. stol., vendar je pozlato že razjedel čas. Z »Janža« je prekrasen razgled po Halozah. Kot na dlani so pod nami gozdni hrbti gričev, vinogradi, zaplate njiv, globeli in ozke doline. Proti severu se kaže v vsej svoji lepoti Ptujška gora. Zidati jo je dal Ulrik Walsee (umrl 1400), njegovo delo je nadaljeval njegov bratranec in prejšnji varovanec Bernard Ptujski (1385—1420), pozneje pa so za opremo skrbeli zlasti Bernardov sin Friderik (1420—1438), Žiga Dobrniški in Grofje Celjski.

V čudovitem vremenu smo se po isti poti vrnili v dolino in nato ne čisto po planinski nadaljevali pot na kontrolno točko 5, kjer smo tri Koletnikove zmotili pri kosilu. Izredno zanimiv je bil pogovor s krepko in hudomušno gospodinjico, ki je dala nekemu planincu le en žig, čeprav je ta s seboj prinesel pet Vodnikov-Dnevnikov. Pa tudi to je ugotovila, da Haloze zaradi planincev ne bodo ravno bolj bogate. Tu smo zaključili naše zimske pohode po Halozah. Predsednik društva je v imenu društva poklonil koledarje PZS in sicer na kontrolah, ki smo jih obiskali. Pot po vinorodnih Halozah bomo nadaljevali, ko bodo v gorica rezali in vezali.

Kristina Šamperl-Purg

PLANINSKI POHODI

Planinska društva čedalje pogosteje prirejajo planinske spominske ali rekreativne pohode. Začno se že z 2. januarjem (novoletni pohod na KUM). Letošnji sprehod po Čebulovi dolini je bil prijeten, čeprav nas je vrh sprejel z meglo in vetrom. Ob tej priložnosti sem dobil tudi seznam pohodov. Dal mi ga je Hinko Lobinger, ki jih je lani skrbno zbiral in jih je zbral kar — nad 60!

Letos je minil že šesti pohod OSANKARICA—ROGLA z izkaznico ali sedmi za značko. S temi pohodi je PD Zreče začelo menda že leta 1975. Pohod je bil 8. januarja, prav na dan obletnice bitke I. pohorskega bataljona. V koloni je bilo okoli 400 pohodnikov. Zanimiv je dopis Skupnosti borcev 1. Slov. brigade — II. grupe odredov, dne 21. 12. 1983: »Kakor že imajo ostala področja Slovenije, npr. Gorenjska, vsakoletni masovni pohod na Stol in Dražgoše, Primorska na Porezen, Dolenjska skupaj s Hrvatsko na Gorjance — Žumberak, itd., naj bi tudi za severovzhodno Slovenijo oblikovali podoben množični pohod, ki naj bi postal tradicionalen, in sicer na Pohorju, povezan s herojsko borbo in tragedijo Pohorskega bataljona — II. grupe odredov.« Menda je prvi tak pohod bil res na Stol, na Porezen je bil letos devetič, torej je leto dni starejši od tega na Pohorju. Največ udeležencev na Pohorju je iz Savinjskega MDO, pomurskega, zelo malo pa iz Štajerskega (Mari-bor, Slov. Bistrica).

V nedeljo, 15. 1., je bil že sedmi »POHOD KRAJANOV« do planinskega doma pod Reško planino, prireja ga PD Prebold. Letos je od starta do Žvajge doževalo, naprej pa snežilo. Vseeno pa se je zbralo v domu okoli 100 pohodnikov. Najstarejšemu (moškemu in ženski) dajo skromno darilo. Letošnjega pohoda so se udeležili tudi Ptujčani poleg nekaj sosednjih PD.

V soboto, prvi dan naših letošnjih zimskih počitnic (21. 1.), je bil II. planinski pohod »ZDRAVJU NAPROTI« (org. PD Polzela). Udeležilo se ga je, kljub slabemu vremenu, 61 planincev iz 7 PD (Prebold 27, Polzela

20, Žalec 7, Zabukovica 4, Aero in Železničar Celje, Ljubljana-Matica po 1). Pohodna kolona je šla letos iz Titovega Velenja, mimo spomenika talcem v Starem Velenju, do Sv. Jakoba (528 m), kjer je spominsko obeležje okrožni konferenci SKOJ, 1939, mimo spominskega obeležja partizanske bolnišnice »JELKA« ali »BRE-ZA«, do spominskega obeležja pokrajinske konference SKOJ nad planinskim domom na Gori Oljki. Vsak nov udeleženec je dobil posebno izkaznico pohoda, vsi drugi pa le žig. Za Hinka Lebingerja je bil to že 96 planinski pohod. Pot iz Velenja do Stanovška ni označena (vodili so PLV), od tu naprej pa je šlo po stari poti iz Šoštanja. Na pohodu smo se spomnili 80. obletnice šaleške podružnice SPD, 45. obletnice konference SKOJ, 25. letnice PD Polzele in 10. obletnice Šaleške planinske poti, ki ima svojo točko tudi v planinskem domu na Gori Oljki.

B. J.

NA DURMITOR IN V KANJON TARE Z NOVIM ZEMLJEVIDOM

Prijatelj Branko Cerović, neumorni planinski delavec, skoraj bi mu lahko rekli »očo Narodnega parka Durmitor«, izreden poznavalec in ljubitelj Durmitorja, me je in upam, da tudi vse tiste planince, ki radi zahajajo v Durmitor, prijetno presenetil s turistično karto Durmitorja in kanjona Tare v merilu 1 : 25 000. Karto je izdal Narodni park Durmitor, njen avtor pa je Branko Cerović. Za vse tiste, ki so kdaj že bili v parku, bo karta gotovo dober pripomoček za obujanje spominov o prehojenih poteh ali preplezanih stenah v gorah. Vsem, ki pa bomo še kdaj prišli v njegovo kraljestvo, pa bo odličen pripomoček za spoznavanje še neznanih kotičkov tega resnično lepega koščka naše domovine. Karta je dvostranska. Na eni je zemljevid Durmitorja, na drugi pa Kanjon Tare od Ljutice do Ninkovića Luka. Karta je opremljena s seznamom vrhov nad 2000 m, planinskih prelazov, seznamom ledeniških kotanj in jezer, s seznamom planinskih tur, spomenikov NOB, opisom narodnega parka in turističnega centra Žabljak. Omenimo še, da je dodan tudi angleški prevod. Poleg te karte pripravlja Branko Cerović še pregled zimskih vzponov in pristopov na vrhove Durmitorja, pa tudi opis nevarnih in zanimivih mest na Tari. Na svidenje na Durmitorju!

Aleksander Čičerov

PODELITEV ZNAČK TRANSVERZALE KURIRJEV IN VEZISTOV NOV SLOVENIJE

Vsako leto za Dan republike povabi Odbor za transverzalo kurirjev in vezistov NOV Slovenije vse pohodnike, ki so v tem letu

prehodili pot po Transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije, na svečano podelitev transverzalnih značk. Tokrat jih je ta odbor povabil 45.

Doslej je to 1000 km dolgo transverzalo pot od Gančanov v Prekmurju do Slavnik v Slovenski Istri prehodilo 321 pohodnikov. To transverzalo so odprli 13. junija 1969. Že tega dne je odšla na pot skupina dijakov Izobraževalnega PTT centra iz Ljubljane in pot tudi prehodila.

Na sprejemu je pohodnike pozdravil Ivan Jelen, predsednik Odbora za transverzalo kurirjev in vezistov.

Pohodnikom je transverzalne značke izročil polkovnik Ivan Plvk, predsednik Skupnosti vezistov NOV Slovenije.

Jože Dobnik

II. NOVOLETNI POHOD NA KUM

Planinsko društvo Kum Trbovlje je 2. 1. 1984. pripravilo II. Novoletni pohod na Kum. Udeleženci so bili iz Zasavja, Ljubljane, Gorenjske in iz drugih krajev Slovenije. Večina planincev se je odločila za pot iz Trbovelj do vasi Završje in po Čebulovi dolini na Kum. Čeprav je bila pot lepa, so vseeno pogrešali sneg, s katerim bi polepšali vesele novoletne dni. Obnovljena koča na Kumu je bila ta dan premajhna za vse ljubitelje tega zasavskega očaka. Število pohodnikov se je, glede na prejšnje leto, skoraj podvojilo. Vseh, ki so prišli do cilja, je bilo kar 756. Prireditelje je tolikšno število skoraj presenetilo.

Pokrovitelj letošnjega pohoda je bila delovna organizacija IPOZ iz Trbovelj; tam deluje tudi marljiva planinska skupina. Največ dela so imeli člani pripravljalnega odbora, pohvaliti pa moramo tudi nekaj zunanjih sodelavcev, predvsem delavce od zvez, zdravstva in sredstev obveščanja.

Janez Brinar

KAJ VAM POMENI POPOTNIŠTVO?

Komisija za popotništvo je oktobra imela sestanek, na katerem so se dogovorili o izredno bogatem programu za letošnje leto. »Obvestila« o popotniški dejavnosti in gozdnih učnih poteh v št. 14 nas podrobno obveščajo o skoraj neverjetni dejavnosti popotnikov, njihove komisije in podkomisij. Hkrati pa odkrivajo načrte in pobude za še množičnejše popotovanje. V Evropi je že približno 2,5 milijona organiziranih popotnikov. Evropska mreža se bo v naslednjih letih razširila za dve novi: E-7 in E-8. Nekatere prejšnje bodo podaljšali. Evropska peš-pot, ki bo vodila po južnem obrobju Alp, bo prečila Slovenijo počez — od Tolminskega proti Kumrovcu, vodila bo prek Slavonskega hribovja na

Fruško goro in bo prekoračila jugoslovansko-romunsko mejo v Železnih vratih. Pri nas je znana Ciglarjeva pešpot od Drave do Jadrana ali na kratko E 6-YU. Pokroviteljstvo za to pešpot so prevzeli gozdarji. Povsem nared pa naj bi bila 1986. leta, ko bo v Jugoslaviji svetovni gozdarski kongres.

Na Limbarski gori, kjer je bila oktobra 1983 7. skupščina ustanoviteljev slovenskega popotništva, je bil hkrati tudi I. zbor popotnikov po Ciglarjevi pešpoti od Drave do Jadrana. Tega zbora se je udeležilo 70 popotnikov, ki so to pešpot že prehodili. Dogovorili so se, da bi zbor popotnikov po E 6-YU organizirali vsako leto po končani popotniški sezoni in to vselej v drugem kraju. Za letos so predlagali Taborsko jamo pri Grosuplju.

S. M.

PLANINSKI ZVEZI SLOVENIJE STA 18. JANUARJA T. L. MARJETA RADEŽ IN IGOR KOGOVŠEK PISALA TOLE PISMO:

V soboto, 14. 1. 1984, sva bila namenjena na Vršič v Erjavčevo koč. Ker pa se je vreme hitro slabšalo, sva se odločila, da bova prespala v Mihovem domu, zjutraj pa bi nadaljevala pot proti Vršiču ali pa bi se vrnili v Kranjsko goro.

Oskrbnico sva vprašala, če lahko prespiva. Odgovorila nama je, da lahko in da ima tudi skupna ležišča.

V koči sta bila poleg naju še dva gosta. Vsi štirje smo dali planinske izkaznice. Čez čas se oskrbnica vrne in pove račun (400 din za prenočišče — 2 osebi in 1 pivo). Kot sva zvedela, je pivo 60 din. To pomeni, da je prenočišče za eno osebo 170 din. Nisva mogla verjeti, saj je prenočišče v Erjavčevi koči na Vršiču 52 dinarjev (vračunana tudi taksa). Ta cena je 60 %. Zakaj teh 60 % ne velja v Mihovem domu? Oskrbnici sva povedala, da sva registrirana in da imava pravico do 60 % popusta v planinskih postojankah. Grobo nama je odgovorila, da to ni nobena planinska postojanka, ampak da je to privatni objekt in da so cene za vse goste enake, da ne dela izjem.

Zahtevala sva račun, a ga, žal, nisva dobila. Nima ustreznih blokov za račune (v Erjavčevi koči jih pa imajo). Oskrbnica je bila zelo neprijazna in potem, ko sva še vztrajala pri računu, naju je skoraj vrgla iz koč. Midva sva bila mnenja, da moraš za vsako stvar, ki jo plačaš, dobiti račun. Prosim vas, da se pozanimate, ali je to planinska postojanka, v kateri velja popust 60 % za prenočišče z registracijo za alpiniste, ali pa je to privatni objekt, kot je trdila oskrbnica. Prosim, da ustrezno ukrepate.

Igor Kogovšek

TUDI PISMO, KI GA JE PZS PREJELA 20. 1. 1984 — NAPISAL PA GA JE ALOJZ MATIČIČ — OBRAVNAVA PODOBEN PRIMER:

Rad grem v hribe, še posebno na zrak, malo pa smučat. Tako se je zgodilo tudi v petek, 6. 1. 1984, ko sem šel na Areh nad Mariborom. Zgodil se mi je neljub dogodek, ki ga bom opisal.

Nameraval sem prenočiti na Ruški koči. Med letom sem tam večkrat smučal, potem pa sem prespal na skupnem ležišču. Rad obiščem to koč, ker je prijetna, gospodinja pa pripravi dobro hrano. Tokrat me je oskrbnik odklonil, češ, da ima polno. Čudno se mi je zdelo, da ima polno, če pa je samo nekaj ljudi v koči. Malo sem bil jezen, malo pa prizadet, ker sem imel občutek, da mu ne »pašem« (ne vem zakaj?). Nalašč sem se zadržal dalj časa (do 20.00 ure) v koči, toda bilo ni nikogar. Pogledal sem tudi v skupni prostor; od 16 postelj sta bili zasedeni le dve. Noč sem prespal za 650 din v hotelu Areh. Občutil sem že tovariški odnos planincev, ko je bilo na tesnem s prostorom, v tem primeru pa je bilo prav nasprotno. O tem sem se pogovarjal tudi z znanci in moja pritožba ni edina.

Želim le to, da bi skrbnik Ruške koč dal odgovor za svoje ravnanje!

Pozdravl!

Matičič

MNENJE GOSPODARSKE KOMISIJE PRI PZS:

Pravilnik Gospodarske komisije pri PZS o upravljanju in poslovanju v planinskih postojankah, GO PZS ga je sprejel 19. decembra 1981. leta in velja za vsa PD in za vse planinske postojanke, natančno ureja gospodarstvo s planinskimi postojankami in planinsko premoženje. Kljub temu pa so znani primeri, ki grobo kršijo določila tega pravilnika. GK je obravnavala tudi oba gornja primera in o vsebini pogovora obvestila tudi IO PZS. Obravnavali pa ju bodo tudi na MDO Gorenjske in Štajerske, ko bodo sprejeli ustrezne sklepe.

Ljubljana, dne 23. 2. 1984

Gospodarska komisija pri PZS

27. 2. 1984 — PD LJUBLJANA-MATICA

(Planinsko društvo Ljubljana-Matica je 6. 5. 1983, ob Prazniku »osvoboditve« prejelo »Nagrado mesta Ljubljana« kot priznanje za delo pri razvoju planinstva)

SPD — današnje Planinsko društvo Ljubljana-Matica ima za seboj 90 let dela pri

utrjevanju organiziranega planinstva — alpinizma, GRS, gospodarstva, vzdrževanja in oskrbovanja planinskih objektov, potov, založniške dejavnosti. Sem sodi tudi osrednje glasilo SPD (danes glasilo PZS) Planinski vestnik, saj izhaja od 1. 1. 1895 in torej vstopa v svoje 90. leto, kot eno izmed najstarejših slovenskih glasil. Tako kot je imelo SPD program prilagojen potrebam svojega časa, tudi danes PD vključuje v svoje delo pomen planinstva za splošno ljudsko obrambo, ohranjanje kontinuitete z NOB, obravnava naloge varstva narave in pomen gorskega sveta za telesno kulturo in za duhovno razvedrilo.

Planinstvo se napaja iz življenjske duhovne moči ljudi, črpa iz njega vsebine delovnega programa in zavzeto dodaja nova spoznanja v planinski kulturi.

Minulo leto je bilo delovno, saj skoraj ni bilo ne doma ne na tujem, kjer žive Slovenci, da ne bi spremljali gradnje Triglavskega doma na Kredarici, pa tudi gradenj drugih planinskih domov po naših gorah.

Naši fantje — alpinisti — imajo za seboj uspešno »Jugoslovansko Himalajsko odpravo Gangapurna 1983«. To je bila odprava našega društva. Sestavljalo jo je 10 članov, od tega 7 alpinistov, od teh so štirje stopili na 7454 m visok vrh Gangapurne — prvič s severa. Odprava je bila na poti 30 dni. Javnosti so svoj uspeh predstavili v Kulturnem domu Ivana Cankarja 26. januarja letos. Alpinistični odsek ima 88 aktivnih članov in 31 članov strokovnega kadra. Skupna »vseslovenska akcija« — Dom na Kredarici — je za nami. Letos pa bo potrebno odpraviti še manjše pomanjkljivosti, urediti okolico in obnoviti spalnice v starem delu doma. Tako bo Triglavski dom pripravljen, da na široko odpre svoja gostoljubna vrata številnim planincem. Društvo je za investicijsko vzdrževanje in za nadomestilo opreme vložilo v Dom na Komni 3 250 000 dinarjev, v Kočo pri Savici 200 000 dinarjev, v Kočo pri Triglavskih jezerih 10 000 dinarjev in v Dom v Kamniški Bistrici 406 000 dinarjev, od tega znaša vrednost prostovoljnega dela članov 160 000 dinarjev. Po oceni bi v letu

1984 za vzdrževalna dela potrebovali dosti večja sredstva.

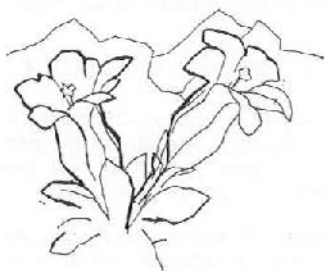
Mladinski odsek posveča največ pozornosti izobraževanju. Deluje po osnovnih in srednjih šolah s planinsko šolo in organizira izlete. Uspešno je zaključilo planinsko šolo 115 obiskovalcev; osnovnošolskih planinskih izletov je bilo 39, srednješolskih pa 16. Letos naj bi bila društvena aktivnost prisotna na vseh 7 osnovnih šolah in 5 srednjih šolah, kolikor jih »pokriva« društvo Ljubljana-Matica.

Markacijski odsek je od 15. 7. do 31. 7. 1983 obnovil in zavaroval pota v okolici Triglava, v Dolini Sedmerih jezer in na Lepem špičju ter na območju Komne. Postavili so številne nove smerne in napise table, hkrati pa so očistili Aljažev stolp in okolico, tako tudi Staničevo zavetišče, ki ga nameravajo zavarovati tudi z vrati.

Odsek za VN in GS je izvedel tečaj v marcu in aprilu; obiskovalo ga je 35 tečajnikov, izvedli so pet študijskih izletov, očistili so okolico koč in domov, ki jih oskrbuje društvo, skupaj z revijo Antena so izvedli akcijo čiščenja Triglava.

Izletniški odsek je imel na 35 nedeljskih, 6 sobotnih avtobusnih izletih, 14 sezonskih, 7 več dnevni in na 11 spominskih pohodih — 4246 udeležencev. Posebnih avtobusov je bilo 64, prevozili pa so več kot 18 000 km.

Predavateljski odsek je slavil svojo 90-letnico. V minuli sezoni je izvedel 20 predavanj za 4000 poslušalcev. Predavateljski odsek sodeluje z zamejskimi društvi, s Slovenskim domom v Zagrebu in s poštenim društvom »Kamenjak« z Reke. In za konec: Vsem darovalcem, osebam, delovnim organizacijam, družbeno-političnim skupnostim, društvom, skratka vsem, ki ste, so in bodo v kakršnikoli obliki pomagali pri izgradnji doma na Kredarici, omogočili nov alpinistični vpis »Gangapurne« v anale svetovne zgodovine alpinizma, prispevali k nabavi društvenega prapora, vsem, ki bodo ostali zvesti bralci ali se bodo na novo naročili na Planinski vestnik kljub povečani naročnini ali na katerikoli način pomagali v društveni aktivnosti, pristrčna javna zahvala.

NEJCA ZAPLOTNIK: POT (OB DRUGI, DOPOLNjeni IZDAJI)

Imel sem priložnost srečati ljudi, ki so se zanimali za Nejčevo »Pot«. Govoril sem z njimi, jih poslušal, ali samo opazoval. Sprva sem bil — presenečen, kasneje ne več. Ljudje, še osmošolci, dijaki, srednjih let, starejši. Ljudje, kakor je zapisal Miha Potočnik v spremni besedi »Ob ponatisu Poti«, ki niti ne hodijo v gore. Ljudje, ki niso niti športniki, niso pretrani častilci lepote narave, če dopolnim Potočnikove misli. Je mar »Pot« s svojim poštenim, odkritosrčnim, neposrednim in povsem človeškim pričevanjem, če spet citiramo Potočnikove besede, prodrli v zamotane poti meščanstva, ali drugače rečeno — malo-meščanskega življa s svojo »bleščečo« navlako ubijajočega ritma monotonosti? Je mar »Pot« prodrli v materialno revno, a sicer — vendarle še kako bogato dušo preprosto čutečega proletarca? Mnogo ljudi, ki so v divjem ritmu iskanja in tavanja preživeli mlada vihrava leta, šele sedaj zazna okolje okrog sebe. Srečujemo jih na športnih igriščih, med tokom po gozdnih stezah, na smučiščih, v gorah... v knjigarnah, v knjižnicah, v dramah, na poteh umirjenosti. Začutijo, da je življenje treba zapolniti še drugače: bolj bogato, bolj pestro, tudi bolj zdravo... Veliko se jih je zavedlo, da nad njihovim mestom ali vasjo, stoji hrib, stoji gora, kjer je še precej pozabljenega miru in lepote. »Pot« kaže pot. Vsem, ki že dolgo skušajo čim bolj polno in srečno živeti in vsem tistim, ki so to začeli poskušati. In še vsem tistim, ki še niso našli svoje poti in smisla v bivanju in se bodo mogoče sedaj zavedli. Za srečo in lepoto in duševni mir se je treba borovati in jih nenehno iskati. Toda vse je minljivo, zato je treba iskati in biti bojevit — venomer. Pa, saj vendar, ali ni to smisel vsega? Pa, saj to iskanje in bojevitost, ali ni to pot skozi življenje, kjer se zoperstavljajo porazi in zmage in skušnje? Kjer se zastavljajo cilji! Treba se je sedaj le znajti, biti previden! Treba se je učiti in znati! In predvsem — biti delaven in pošten! Kako je znal Nejca o tem zapisati: »Kdor išče cilj, bo ostal prazen, ko ga bo dosegel, kdor pa najde pot, bo cilj vedno nosil v sebi.« Miha Potočnik še pravi o »Poti«, kot o resnični izpovedi z globokim razmišljanjem, čustvovanjem, govorenjem o nečem, kar je za večino ljudi nedosegljivo, nerazumljivo in nekoristno. »Pot« vodi stran od sveta, kjer se venomer mora hiteti, kjer je čas gospodar, kjer čisto materialna tvarina in njen »sijaj« velja in obvelja več kot duševna sreča. Kot skromnost. Tudi kot pravo iskreno prijateljstvo. »Pot« vodi v svet, ki za marsikoga ne zna več obstajati, ali sploh ne

obstaja več, in sedaj nenadoma presečen ugotovi, da ta — je. To je svet, ki si ga marsikdo še kako želi, pa ne more do njega, ali pa se ga tudi boji in ga zato neosnovano obsoja, ker bi bile tamkaj porušene vse njegove vsakodnevne norme. Ker bi se tamkaj lahko — izgubili! Tamkaj, kjer se še da srečati s preprostostjo, življenjem, ki je v svoji navidezni revščini tako drugačno, pa tako bogato obenem za tiste, ki ga znajo živeti. Predvsem se vanj vživeti, ga zaživeti in doživeti. Z vso eksotiko zraven. Potem je tudi trpljenje lažje. Nejca s svojo tragično smrtjo in svojim — drugačnim življenjem — postaja junak? Človek, ki si je upal in drznil pobegniti v stran od ustaljenih navad večine? In brez oklevanja pokazati na napake in zmote? Ni jih veliko, njemu podobnih! Veliko jih morda hoče biti njemu podobnih, pa tega ne zmorejo. Izbrati pravo, res svojo pot v življenje, je težavna naloga in velika zahteva do sebe, do svojih najbližjih, pa tudi do okolja! Pomeni pa resnično živeti!

ln pred nami je sedaj torej druga, dopolnjena izdaja knjige Nejca Zaplotnika »Pot«. V čem se ob tem ponatisu lahko razume izraz — dopolnjena? Knjigo je ob koncu lanskega leta ponovno izdala Cankarjeva založba iz Ljubljane v uredništvu Toneta Pavčka, tokrat brez oznake »Medzaložniška zbirka Žepna knjiga«. Predvsem je potemtakem »Pot« tokrat »knjiga«. Knjiga: trde platnice, zunanji ovitek, fotografije, spremna beseda, bibliografija literarnih del avtorja. Oglejmo si te novosti! Na zunanem ovitku se poleg običajnih podatkov (avtor, naslov) na zadnji strani pojavlja fotografija A. Štremfija, ki prikazuje Nejca 13. maja 1979 pod vrhom Everesta; hrbtna stran je opremljena z majhno avtorjevo sličico; naslovna stran je enaka kot na žepni izdaji: Zaplotnik med plezanjem v previsu. Podoba: svoboda in hotenje. Više. Naprej. Naprej po poti, od cilja do cilja. Skozi prepreke in radosti življenja. Sprednja notranja stran zavihka vsebuje del teksta iz zadnjega nedokončanega literarnega Nejčevega dela »Peter Simsen«, zadnja stran pa priobčuje »iz Nejčevega pisma uredništvu CZ, oktobra 1980, kjer razlaga vsebino in slog tega svojega novega pisanja«. Pravi tudi: »Poskušal sem narediti konec slikanju alpinista kot nadčloveka in ga prikazati z vsemi slabostmi, z vsemi dvomi in iskanjem.« Fotografije so poleg A. in M. Štremfija prispevali še J. Gradišar, V. Grošelj, T. Jamnik, T. Perčič, T. Škarja, F. Šter in iz avtorjeve zapuščine. Okvirno, po tehniki, fotografije lahko razdelimo na črno-bele in barvne. Prve so večinoma vzete »Iz družinskega albuma« in kažejo Nejca v mladih letih. Pod drugo piše: »Že kot deček je ljubil življenje v naravi, in ovce...«. Tu je še

pogled na avtorjevo rojstno vas Rupa pri Kranju in posnetek vzhodne stene Mavencije v Afriki z Nejcem v ospredju, kjer je s T. Perčičem preplezal novo smer. Barvne fotografije so novejšega datuma in govorijo predvsem o Zaplotnikovem življenju v gorah. Julijske Alpe doma, italijanski Dolomiti, ameriški Yosemite, Himalaja. Posnetek z vrha Everesta in spodaj že kar znameniti stavek: »Sediva pri kitajski piramidi in ne veva, kaj bi...«. Vmes je tudi »drugačen« posnetek: Nojc na jadralski deski na južnem Jadranu. Zadnja fotografija je naslovljena: »Nejčeva pot se je tragično končala pod Manaslujem.« Preprosti križ v ospredju in zadaj gore. Spremno besedo ob ponatisu »Poti«, omenjeno že prej v uvodu tega zapisa, je občuteno, kratko in jedrnat, z lepim in bogatim jezikom, napisal dr. Miha Potočnik. Prepišimo zadnji stavek: »Zato se njegova 'Pot' ne bo nehala niti z drugo izdajo!« Bibliografijo je prispeval Mitja Košir. Tu preberemo da je Zaplotnik, poleg izdaje svojega knjižnega prvenca »Pot« (prvič leta 1981), objavil še članke, med leti 1972/78 v Planinskem vestniku, kasneje pa v Alpinističnih razgledih.

Milan Vošank

MESSNERJEVI MEJI SMRTI NA ROBO

Pravkar sem bil odložil nenavadno knjigo. Pripovedovala mi je namreč o ljudeh, ki so se z *onstranosti* vrnili nazaj v *tu-bivanje*, v življenje. Pripovedovala mi je o alpinistih, ki so preživeli nemogoče, preživeli so strahotne padce v stenah, padce v globoke razpoke, neskončna tavanja po himalajskih prostranstvih, skratka, pripovedovala mi je o meji smrti.

Knjiga je izziv vsem, ki jim je alpinizem tako ali drugače blizu, je hkrati resnica in protislovje, čista apologija in totalna kritika, istočasno pa je, in to je najpomembnejše, možnost, tako kot je tudi gornišstvo za njenega avtorja — predvsem možnost. Gornje besede bi bile lahko pomenile: vse *povedano* zato, ker mora knjiga govoriti sama o sebi in iz sebe, *nič povedanega* pa zato, ker bo knjiga slehernemu govorila na svoj način, s samo njemu razumljivim jezikom, kot bi bila samo zanj pisana. Vendar so knjige napisane za vse tiste, ki jih jemljejo v roke in prav zaradi tega zapisujem nekaj utrnjenih misli, ki jih je razgibalo branje.

Predvsem je to drugačna knjiga o alpinizmu, saj pripoveduje od konca nazaj in ne tako, kot je v navadi, od začetka naprej. V tej knjigi se vse najprej konča in se potem razvija kot vzvratno vrteči se film, tja do akterjeve mladosti in otroštva (spominsko seveda). V začetku je konec: padec, plaz, absolutna, smrtna izčrpanost, ki kot blisk prešinja zavest. Retrospektiva življenja in čustveni naboj se združita v neboleč, neobčuten konec. Mnogo bolj bo-

leče je vračanje od mrtvih med žive. To je povezano z razbolelimi kostmi, ranami, omrzlinami, duševnimi pretresi, vendar pa jo le vračanje v bivanje. Vračanje nazaj prek meje smrti v življenje.

Padec v smrt je neboleč, ugotavlja Messner in vsi tisti, katerih pričevanja je zbral v svoji knjigi. In še nekaj ugotovi. Dejstvo namreč, da se je večina tistih, ki so preživeli prestop meje smrti, še vedno vračala in se vrača nazaj v gore. Kaj je torej gornišstvo? Je to bolezen, je to omama, je to spoznavanje v odporu zoper izzivano smrt ali iskanje višjih stopenj zavesti? Prav gotovo je vse to in še več hkrati. Je, kot pravi sam Messner, povečana razsežnost bivanja, torej sprotno premagovanje lastne bivanjske omejenosti, končnosti, seveda na zavestni, intelektualni ravni, kajti biološka raven tu volji ne more slediti. Predvsem pa je tudi za Messnerja in njegove pričevalce alpinizem način in del življenja, ki nima v sebi nič mističnega, nič religioznega, zato jih od gornišstva ne more odvrniti nikakršen, še tako krut usodnostni rez, kakršen je, denimo, komaj doumljiv Lammerjev padec v Matterhornu.

Poleg Messnerja v knjigi s svojimi pričevanji nastopa še vrsta slovitih alpinističnih imen, kot so, med drugimi, Hias Rebitsch, Walter Bonatti, Herman Buhl, René Desmaison, Eugen Guido Lammer, pa vrsta slovitih Angležev, med vsemi njimi pa tudi naš France Avčin z opisom svojega padca v ledeniško razpoko pod čamoniškimi Iglami. Vse njihove pripovedi, čeprav vsebinsko izrazito različne, saj so se dogajale v različnih časih in krajih, pa imajo skupno pomembno idejo. Idejo življenjskosti tudi v najekstremnejših in najusodnejših situacijah. Tudi prostovoljna smrt v obliki tihe privolitve v umiranje — pri padcu, v plazu ali pri popolni izčrpanosti — piše Messner — nima nič skupnega s samomorom. Ta negacija avtodestruktivnosti, še kako prisotne pri vrsti drugih zasvojenosti, je za alpinizem značilna že od njegovih zgodnjih, klasičnih začetkov in zanj je značilna tudi dandanes. Kajti, pravi Messner, ko alpinist tvega življenje, to nima nič opraviti s smrtjo.

S podobnimi premišljevanji se srečamo tudi pri našem Jugu. Ta je nekoč zapisal, da sicer ne da veliko na življenje samo, sicer bi se imel tolikšnega zadoščenja v tem, da se je izpostavljaval nevarnostim in zmagoval oviro za oviro. Smešno majhni so se mu zdeli vsi, ki v oboževanju samega sebe po filistrsko pazijo, da pač ne pride njihovo malopomembno življenje v najmanjšo nevarnost. Toda, piše Jug, če postavi človek svojemu življenju neki življenja vreden cilj, tedaj je dolžan živeti. Poglejmo še k Lammerju, ki ga Messner najpogosteje citira. Ta veliki klasični alpinist piše, da ga je marsikdaj trdo vrglo ob mejnik življenja, vendar nikoli v samomorilsko počutje, kajti prav tedaj je začutil, kako so iz največjih globin njego-

vega bitja vstajale vse tiste moči, ki so se oklepale življenja.

Vsa Messnerjeva knjiga je pisana kot zagovor alpinizma, ki ga postavlja kot most med tostranstvom in onstranstvom, kot most med nebom in zemljo, kot vsakokratno ovedenje v dejanju. Je pa tudi knjiga, ki brez olepševanj in kozmetike govori o tistem najhujšem, kar se lahko primeri alpinistu, vendar ga hkrati ne odvraca od njegovega početja, osmisliti svoj odnos do alpinizma in opredeliti tisto mesto, ki gre alpinizmu v njegovem življenju. Zato je knjiga *Na meji smrti* knjiga možnosti, različnih pojmovanj in sploh različnosti v enem — v potrebi po bivanju v gorah.

Mitja Košir

NOVA KNJIGA O NAŠIH GORAH
ERIK WALLENSPERG, WILLI SENFT:
DOŽIVETJE JULIJSKIH ALP
(PO KUGYJEVIH SLEDOVIH)

Založba Leopold Stocker, Graz-Stuttgart, je ob koncu lanskega leta izdala bogato opremljeno knjigo z gornjim naslovom, ki

prinaša na 204 straneh 24 barvnih in 48 črno-belih celostranskih fotografij. Avtorja opisujeta Julijske Alpe z vidika popotnika, ki potuje iz Koroške proti jugu z avtomobilom ali vlakom. Takoj za mejo ga namreč presenetijo mogočne gorske podobe. V nebo štrleči vrhovi in grebeni, prepadne stene bleščeče belega apnenca. Vse to ponuja gorniške podvige v še nedotaknjeni naravi, razkošno sonce nad divjim skalovjem in bogastvo starodavne, že nekoliko južnjaške kmečke kulture v dolinah.

Toda avtorja popeljeta bralca tudi na steze in vrhove teh čudovitih gora in pri tem čutita dolžnost, da to storita po sledovih velikega alpinističnega mojstra Juliusa Kugyja. Prav zato je nemara v njunem besedilu čutiti nekaj njegove poetičnosti. Knjiga v velikosti velike osmerke je za naše razmere precej draga, saj velja 470 avstrijskih šilingov.

(Po »Der Tourist«, november/december 1983.)

M. A.

varstvo narave

SPOMINSKA PREDSTAVITEV
OB STOLETNICI ROJSTVA
PAVLA GROŠLJA, GVIDONA SAJOVICA
IN BORISA ZARNIKA

V počastitev kulturnega praznika sta Prirodoslovni muzej Slovenije in Narodna in univerzitetna knjižnica pripravila razstavo ob stoletnici rojstva treh slovenskih biologov polpretekle dobe; biologov, »ki so aktivno posegli v boj za napredno misel v naravoslovju pri nas«, kakor jih je označil avtor razstave Marko Aljančič. Razstava je bila hkrati tudi ilustracija simpoziju o življenju in delu treh slovenskih biologov. Simpozij so pripravili Znanstveno društvo za zgodovino zdravstvene kulture Slovenije, Prirodoslovni muzej Slovenije in Prirodoslovno društvo Slovenije.

Naj na kratko povzamemo nekaj najvažnejših biografskih podatkov o teh treh biologih.

Pavel Grošelj (1883—1940) je naravoslovje študiral na Dunaju. Do smrti je poučeval na gimnaziji in predaval na fakulteti. Udeleževal se je literarno kot pesnik, se ukvarjal s slovstveno zgodovino, kasneje pa se je posvetil poljudnoznanstvenemu pisanju in bil nazadnje prvi urednik Prosteusa, za katerega je tudi pisal.

Gvidon Sajovic (1883—1920) je prav tako študiral naravoslovje na Dunaju. Bil je profesor na ljubljanski realni in gimnaziji.

Delal je v muzeju, nekaj časa prostovoljno, v zadnjih letih pa kot stalni sodelavec. Prav tako kot Pavel Grošelj je v mladih letih pesnikoval, pozneje pa pisal poljudne in strokovne članke. Kot muzealec si je prizadeval, da bi muzejske zbirke preuredili po naprednejših ekoloških načelih. Boris Zarnik (1883—1945) je začel visokošolski študij v Jeni, nato nadaljeval v Cluju in ga končal v Würzburgu. Posvetil se je raziskovalnemu delu na različnih institucijah po Evropi, leta 1918 pa je začel delati in predavati na medicinski fakulteti v Zagrebu, kjer je ostal do smrti. Do prve svetovne vojne je mnogo pisal v slovenski dnevni tisk. V Zagrebu se je hitro vključil med vidne osebnosti javnega življenja. Odlikoval se je kot pogumen kritik razizma v tedaj okupirani Evropi.

N. P.

GARJE — CIVILIZACIJSKA BOLEZEN
GAMSOV

Več kot tretjina gamsov v vzhodnem delu Alp boluje po najnovejših podatkih za kužno boleznijo, ki se nenehno širi. Reka Inn je še nekakšna naravna meja okuženosti, vendar se je bati, da bo bolezen že v kratkem hudo prizadela tudi živali v Švici in Franciji.

Gre seveda za garjavost in ta bolezen je v Alpah znana že več kot 200 let. Povzročitelji bolezni so majhni zajedalci v velikosti 0,2 do 0,4 mm. Parijo se na površini kože, samice se nato zavrtajo v kožo, kjer odložijo nekako 30 jajčec. V vrtnah pride praviloma do infekcij in vnetij zaradi iztrebkov in izločkov. Živali se seveda praskajo, to pa okužbo le še pospešuje. Bolni gamsi se praviloma premikajo zelo počasi.

Medtem ko je bolezen v prejšnjih časih kmalu sama od sebe izginila, imamo danes opraviti z nenehno okuženim področjem, ki obsega precejšen del Avstrije, južne Tirolske in Jugoslavije. Garjavost se širi od vzhoda proti zahodu, poglavitne vzroke pa je treba iskati v spremenjenih ekoloških razmerah, v katerih živi črna divjad. Gotovo je za skokovito naraščanje okuženosti kriv predvsem previsok stalež divjadi. Nekoč je bilo mogoče srečati gamsa le na skalnatih področjih, stalež pa je bil razmeroma skromen zaradi nenehnega lova. O tem so najbolj zgovorne številke: medtem ko so leta 1950 uplenili na celotnem področju Alp 13 000 gamsov, so jih leta 1980 že 45 000. Sedanja okuženost je torej z vso gotovostjo nasledek pretirane gojitve. Bolezen bo potemtakem mogoče omejiti ali preprečiti le z radikalnim zmanjševanjem števila živali, to pa je v alpskem svetu mogoče storiti le z odstrelom vseh obolelih in okuženih živali. (*»Alpin«*, 12/1983.)

M. A.

NARODNI PARK VIŠOKE TURE NA KOROŠKEM LEDENIŠKA POT PO PASTERCI

V zadnjih nekaj letih so gradili in lani tudi dogradili imenitno ledeniško pot po Pasterci, slavnostno pa so jo odprli 14. avgusta 1983 s skromno slovesnostjo. Pot je speljana po zunanjem robu največjega vzhodnoalpskega ledenika in si je na njej mogoče ogledati vrsto ledeniških, botaničnih in živalskih redkosti in posebnosti prav v središču področja, ki ga tako mogočno obkrožuje Grossglockner. Stezo so speljali tako, da skoraj vsa leži na zemljišču, ki meri 40 kvadratnih kilometrov in je skoraj v celoti last avstrijskega alpskega združenja, saj si ga je le-to pridobilo že leta 1916.

Pot se začne pri Glocknerhausu, gre preko Elizabetinih skal do jezera Sander in naprej ob zaključnih jezikih pasterškega ledenika do Franz-Josefs-Höhe. Da bi obiskovalci in ljubitelji visokogorskega sveta kar najbolj s pridom odhajali na to pot, je avstrijsko alpsko združenje izdalo posebno brošuro z naslovom *»Ledeniška pot po Pasterci«*, ki na 60 straneh opisuje ledeniške značilnosti ter rastline in živali, ki si jih je mogoče ogledati na posebej urejenih 13 postajališčih. Vodnik je seveda tudi bogato ilustriran.

(*»Obvestila«* avstrijskega alpskega združenja, 6/1983.)

M. A.

alpinistične novice

SAMOTAR NA KANGČENDZENGI

S svojimi 8598 m je Kangčendzenga tretja najvišja gora na svetu. Kot prva sta se nanjo leta 1955 povzpela Angleža Joe Brown in George Band, in sicer po jugozahodnem pobočju. Po tej isti smeri se je Francoz Pierre Beghin v oktobru 1983 sam samcat povzpel vse do vrha, ki ga je dosegl ob 17.10. Vse od baznega taborišča naprej Beghinu ni bil v pomoč niti en sam višinski nosač, med vzponom pa tudi ni uporabljal dodatnega kisika. S tem je izpolnil vse pogoje, ki jih je bil Reinhold Messner postavil za absolutno samotarski vzpon.

Kanč je tako po Everestu in Nanga Parbatu tretji osemtisočak, ki je bil preplezan v takšnem slogu. Doslej je bil 31-letni Pierre Beghin kaj malo znan, četudi sodi med najvzdržljivejše in večkrat preizkušene francoske Himalajce. Dobro pozna tudi številna slavna ostenja v zahodnih Alpah, v katerih se je preizkušal posebno v zimskem času. V perujskih Andih je v alpskem

slogu preplezal severno steno Huascarana, v Himalaji pa je bil že štirikrat in bil leta 1982 uspešen prav tako v alpskem slogu v zahodni steni Manasluja.

(*»Alpin«*, 2/1984.)

M. A.

NOV PLEZALSKI FILM IZ VERDONSKE SOTESKE

Med najbolj marljive proizvajalce plezalskih filmov gotovo sodijo Francozi. Tako je dvojica Patrick Edlinger in Jean-Paul Jansen v lanskem jeseni posnela film o prostem plezanju v južnofrancoskem plezalskem raju Verdon. Avtorja sta filmu dala naslov *»Verdon-Opera Vertical«*. Snemalec je bil tudi Robert Nicod, znani Edlingerjev hišni in dvorni fotograf, s katerim sta skupaj pripravila tudi knjigo z istim naslovom.

Omenjeni film je seveda sestavljen iz najbolj napetih prizorov, ki jih je kamera po-

snela v najbolj zračnih in srhljivih vrhnih dožinah v sloviti »L'Escales«. Med plezanjem so si avtorji privoščili posebno napet in uspešen filmski »geg«: Edlinger je plezal naravnost proti kameri, obvisel na enem samem oprimku, zaklical, da nujno potrebuje vrv in spustil... 10 metrov! Seveda smo nestrpni, kdaj bomo lahko ta film videli tudi pri nas.
(»Alpin«, 2/1984.)

M. A.

EVERESTOVA VZHODNA STENA PRVIČ PREPLEZANA

Prvenstveni vzpon v zadnji deviški steni najvišje gore na svetu se je posrečil ameriški odpravi, ki jo je vodil dr. James Morrissey. Moštvo je sestavljalo 13 plezalcev, odprava pa je prišla do baznega taborišča 26. avgusta 1983, in to na levem bregu ledenika Kangšung v višini 5150 m.

Skalni steber v spodnjem delu stene je pomenil najhujšo težavo (5.9/A₄), vendar je bilo plezanje na njem olajšano zaradi ostankov vrvi, ki jih je bila v stebru pustila neuspešna odprava v letu 1981.

Vrh stebra je odprava dosegla 10. septembra 1983 in tam uredila tretji tabor v višini 6500 m. Do 4. oktobra je moštvo postavilo tri nadaljnje tabore, najvišjega pri 7865 metrih. Tako so naposled 8. oktobra Carlos Buhler, Kim Momb in Louis Reichard priplezali na 8848 m visoki vrh, pri čemer so se v višini 8475 m priključili na normalno smer po jugozahodnem grebenu. Dan za tem so prišli na vrh Jay Cassell, George Lowe in Dan Reid. Višinski vihar je preprečil naslednji trojici, da bi bila prišla na vrh. 12. oktobra je odprava zapustila bazno taborišče. Pripomniti še velja, da so plezalci v zgornjem delu stene deloma uporabljali dodatni kisik.

(»Alpin«, 2/1984.)

M. A.

razgled po svetu

32. MEDNARODNI FESTIVAL PLANINSKEGA IN RAZISKOVALNEGA FILMA V MESTU TRENTU

Letošnji festival bo trajal od 29. aprila do 5. maja. Festival organizirata Italijanska alpinistična zveza in pa občina mesta

Trenta. Tudi tokrat bodo podelili sedem festivalskih nagrad: Velika nagrada mesta Trenta — zlati svišč; srebrni svišč — skupaj pet nagrad za najboljši gorski film, alpinistični film, dokumentarni film, za film z raziskovalno vsebino in za film o jamarstvu. Predvidena je tudi plaketa »trofeja narodov« za najboljšo državo-udeleženko. Poleg teh nagrad bodo podelili tudi posebno nagrado AGERALP za najboljše obdelano temo s področja alpskih regij Bayern, Graubünden, Lombardija, Salzburg, St. Gallen, Juž. Tirolska, Trentino in Vorarlberg.

Tudi letos bodo podelili nagrado Mario Bello za filme, ki bodo najbolj uspešno prikazali razvoj alpinizma v vseh oblikah in pa izsledke v raziskovanju gorskega sveta.

PRIZADEVANJA ZA MNOŽIČNOST TURISTIKE NA ČESKOSLOVAŠKEM

Eugen Zörkler piše v 11. številki revije Turista na cestu o pomenu turisticke (vse oblike rekreacije, ki so povezane z bivanjem v naravi) v okviru celotne družbene dejavnosti. Posebno pozornost namenjajo mladini od najmlajših naprej s težnjo, da jih usmerjajo od individualnega k organiziranemu udejstvovanju. To dejavnost poskušajo čim bolj povezati s kolektivi, v katerih posamezniki delajo (razredi, šole, delovni kolektivi), seveda z vključitvijo celotne družine. Zadnja leta zlasti vzpodbujajo vsestransko udejstvovanje v različ-

nih panogah (hoja, veslanje, kolesarjenje, smučanje, planinarjenje).

V prihodnje bodo morali bolj skrbeti za tiste družbene sloje, ki nimajo sredstev za nakup opreme. Najprej bodo morali zagotoviti dostopnejšo opremo, ki jo sedaj zelo nesmotno in potratno uporablja ozek krog ljudi. Organizirati bodo morali javne izposojevalnice opreme s plačilom odškodnine, predvsem tam, kjer jo je možno uporabljati (kampingi, letovišča, končne postaje) in v to vključiti tudi del opreme telesno-vzgojnih društev.

Poglavitni omejitveni dejavnik masovnega razvoja turizma pa je pomanjkanje zavetišč in prenočišč v večjem delu dežele in temu bodo morali dati prednost pred ostalimi problemi, ki so prav tako pereči.

Karel Natek

MAKEDONIJA JESEN

Luděk Leder opisuje v predzadnji lanski številki revije Turista na cestu popotovanja skupine češkoslovaških planincev po Makedoniji. Obiskali so narodna parka Pelister in Galičica in se povzpeli na Pelister. Najbolj jih je presenetila zelo slaba planinska urejenost obeh parkov, zlasti Galičice, kjer je označena samo ena pot, ter dejstvo, da ni možno nikjer kupiti zemljevidov niti planinskih vodnikov.

Karel Natek

TOURFILM 1983

V Karlovih Varih je bil od 26. do 30. septembra že 16. mednarodni festival turističnih filmov, na katerem je bilo predvajanih 65 filmov in videoposnetkov iz 23 dežel, med drugim tudi iz Jugoslavije. Prvo nagrado Grand Prix Tourfilm 1983 je dobil madžarski film Budimpešta, drugo sovjetski film Od Petrograda do Leningrada in tretjo nizozemski film Nizozemska.

Močnejše kot v prejšnjih letih so bile v ospredju najrazličnejše oblike aktivne rekreacije v naravi, od ribolova do vrhunskega alpinizma. Namesto nekdanje teatralne folklorne in eksotike igra glavno vlogo človek z ulice, obale, poti, posnet s skrito kamero.

(Po reviji Turista na cestu 12/83 povzel

Karel Natek)

TRETJI FESTIVAL ALPINISTIČNIH FILMOV V TEPLICAH NAD METUJI

V začetku septembra se je skoraj 5000 alpinistov in ljubiteljev gora zbralo, da bi prisostvovali projekciji 20 alpinističnih filmov iz skoraj vse Evrope. Prvo, drugo in tretjo nagrado gledalcev so dobili filmi:

Kongur (avtor Jim Curran, Vel. Britanija), Plezanje v pesku (Karel Vlček, ČSSR) in Mount Asgard (Ruedi Hombergger, Švica). Žirija, ki so jo sestavljali alpinistični strokovnjaki, je v skupini 16-milimetrskih filmov nagradila Kongur (J. Curran, Vel. Britanija), Mount Asgard (R. Hombergger, Švica) in Severno steno Eigerja 1936 (Gerhard Baur, NDR), v konkurenci 8 mm filmov pa Bojogenes direct (Miroslav Šmíd, ČSSR), F. B. (M. Šmíd — Jiří Středa, ČSSR) in Stekleno steno (Jiří Tesař, ČSSR).

Žirija, ki so jo sestavljali filmski strokovnjaki, je v prvi skupini (16 mm) nagradila filme Iz sence na sonce (BBC, Vel. Britanija), Kongur (J. Curran, Vel. Britanija) in Športno plezanje (Lackner, Avstrija), v drugi (8 mm), pa Maturitetno vprašanje (Jiří Tesař, ČSSR), Bojogenes direct (M. Šmíd, ČSSR) in Za deveterimi rekami (Jindřich Martiš — J. Tesař, ČSSR). Posebno nagrado za najboljšo kamero pa je dobil Ruedi Hombergger za film Mount Asgard.

(Po reviji Hoteji 3/83 povzel

Karel Natek)

ZGORNJI IBAR (ČRNA GORA)

Stalna rubrika za kajakaše po divjih vodah priporoča v najnovejši številki (12/83) revije »Alpin« bralcem sotesko Zgornjega Ibra v Črni gori. O tej mogočni soteski med Rožajem in Bacom je rečeno, da je bila zagotovo že večkrat prevožena, vendar ni najti v ustrezni literaturi o tem nikakršnih podatkov. Soteska je na omenjenem odseku pokrajinsko posebno impresivna, vendar ima tudi hudo lepoto napako. V Rožaju namreč odmetavajo v njegovo strugo vso krajevno nesnago in odpadke. Visoke vode odplavljajo vso to gnusobo seveda tudi v sotesko, kjer jo je mogoče videti na skalah in v zatokih. Da bi se izognili najhujšemu onesnaženju, je treba začeti vožnjo nekako 4 km pod Rožajem, in to na desnem bregu pri cestnem mostu. Tehnično vožnja s kajakom skozi sotesko ni posebno zahtevna, saj dosega le težavnost 2. in 3. stopnje. Navaren je le zelo kratek odsek s 3-metrskim slapom, vendar je prenos čolna na tem mestu dokaj preprost. Vožnja se konča na desnem bregu kmalu za mostom v kraju Bac. Nadaljnja vožnja do umetnega jezera pri Ribaričih je pri zadostnem pretoku zelo hvalевна in tudi pokrajinsko lepa. Najugodnejši čas za vožnjo je od aprila do konca maja.

Razdalje: od Rožaja do Bace 10 km, od tod do Ribaričev 18 km. Iz osebnega avtomobila je mogoče progo le deloma opazovati.

M. A

ZANIMIVO DELO PLANINSKE SKUPINE

Šop listov, na katerih so zabeleženi vtisi minulih izletov, je dokaj tanjši kot je bil prejšnja leta. Tudi planinci smo na svoji koži občutili stabilizacijske ukrepe in stisko z bencinom.

18. 9. 1982 je 16 učencev z opravljeno planinsko šolo šlo na Komno in na Bogatin. Na Snežnik so se povzpeli tudi učenci nižjih razredov. 2. 10. 1982 so obiskali Nanos, smučarji pa so si na Sviščakih nadelili smuči in se v smuku spustili po strmini. 23. 4. 1983 so veselo vriskali na Kumu, nazaj grede pa so se ustavili na gradu Bogenšperk. V maju so se udeležili srečanja pionirjev-planincev vseh ilirsko-bistriških šol na Jelšanah. Učenci 5., 6. in 7. razreda so se v juniju lani odpeljali na zaključno šolsko ekskurzijo v Logarsko dolino k slapu Rinka. Na planinskem večeru v novembru so marljivim članom podelili 12 klobučkov in bronastih značk. Lani je 23 učencev od 28 prijavljenih pripravnikov opravilo tudi planinsko šolo. 18. septembra so se udeležili Dneva planincev v Krmi, obiskali pa so tudi 1242 m visoki Javornik.

»Delo naše planinske skupine je odlikovala pestrost in mnogi lepi uspehi,« so skupaj s tovarišicami mentoricami Mirjam Čeligoj in Jožico Smrdelj ugotovili na zadnjem planinskem večeru. Sprejeli so tudi program dela. Zdaj imajo že 23 novopečenih planincev-prvošolčkov, ki bodo nadaljevali tradicijo planinske skupine.

Tatjana Urbančič,
8. r. OŠ »Tone Tomšič«, Knežak

ŠENTJURSKI PLANINCI

Šentjurski planinci so jubilejno leto uspešno zaključili. Uspeli so uresničiti program izletov in tudi program planinskega mladinskega odseka v šoli. Navezali so tudi stike s PD Kozjak iz Splita. Bili so tudi pri njih v gosteh in se povzpeli na Kozjak. Prijateljske slike pa imajo tudi s planinci onstran meje. Dvakrat so se tako srečali z učenci in starši slovenske dopolnilne šole iz Ofenbacha na Resevni. V minulem letu so v Domu na Resevni marsikaj popravili. Tako so uredili sanitarije, razširili cesto do doma, načrtujejo pa obnovo žlebov, pregled kritine, ureditev podstrešja in napeljavo vodovoda. Radi pa bi imeli centralno kurjavo in pa stolp na vrhu Resevne. Šentjursko planinsko društvo ima 242 članov in njihov program za februar je Donačka gora, v marcu izlet na Paški Kozjak, aprila pa na Menino planino.

S. M.

PRIJATELJSKO DARILO ČESKEGA PLANINCA

V št. 10/82 PV smo objavili, da so štirje planinci iz ČSSR prehodili Slovensko planinsko pot in so v prostorih PZS prejeli spominske znake.

Eden izmed te četverice, tov. ing. Jan Zvánovec iz Prage, je novembra (1983) poslal Komisiji za planinska pota vzdolžen profil celotne poti v zaporedju, kot so jo prehodili, z odcepi na bližnje vrhove. Razdalje je meril po zemljevidih Kamniških in Savinjskih Alp.

Za dragoceno darilo, ki je sestavni del katastra planinskih poti pri PZS, se je komisija za pota ing. Zvánovcu zahvalila z lepim knjižnim darilom.

Franci Vesel

GLASILO LITOSTROJ

V glasilu delavcev Titovih zavodov Litostroj v Ljubljani imajo planinci tega kolektiva svoj kotiček. V njem objavljajo vse, kar nameravajo storiti in kar so že postorili. Vabijo v gore, na izlete in iz »veselega nahrbtnika« marsikakšno pikro zapišejo. V prvi številki 1984 vabijo planinci člane in ljubitelje gora na redni letni občni zbor, kjer so udeleženci slišali poročila o bogati dejavnosti Planinskega društva in se pogovorili o načrtih.

V planinskem kotičku obveščajo delavce Litostroja o izletih v mesecu februarju. Tako so bili 4. 2. na Polhograjski Gmadi in na Tošcu. 25. februarja pa so odšli na vsakoletni množični pohod na Stol.

Hkrati »Planinski kotiček« vabi člane Litostroja, da se vpišejo v Planinsko društvo, saj želijo, da bi bili v svojem 35-letnem jubileju še bolj množični. Pravzaprav je to anketni poziv: »Pridite v objem naših lepih gora.« Vsak posameznik lahko izpolni ta anketni poziv z DA ali pa NE. V obeh primerih bodo člani Planinskega društva, predvsem pa poverjeniki, govorili z izpolnjevalci teh »pozivnih anketnih listin«. Ta neposredni stik je vsekakor hvale vreden in verjetno bo tudi najboljše vplival na to, da bodo povečali članstvo planinskega društva.

Naslednja posebnost »Planinskega kotička« v glasilu »Litostroj« je, da predstavljajo bralcem »Znak tabora«. To, kar je za Jugoslavijo olimpiada, je za Planinsko društvo Litostroj XIV. planinski tabor, ki bo na Polževem 27. maja. Pripravljalni odbor seveda vabi vse člane Planinskega društva in tudi nečlane, da pomagajo po svojih močeh odboru in njegovim komisijam.

Iz »veselega nahrbtnika« pa enega izmed dovtipov:

ŽIG — Ko se povzpnete na planino, udarite v knjižico žig, kot dokaz, da ste osvojili ta in ta vrh.

To je lahko... Zda pa se spomnite, koliko dni je bilo potrebno, da ste prišli do žiga v kakem uradu...

S. M.

PLANINCI FERRALITA IZ ŽALCA

V tovarni Ferralit v Žalcu imajo planinsko sekcijo, ki je bila v več kot triletni dejavnosti precej razgibana. Letos so imeli planinci prvi občni zbor in so si prav lepo razdelili delo in naredili program letne dejavnosti. Letošnjo sezono bodo pričeli s Savinjsko planinsko potjo; obiskali pa bodo v času narcis tudi Golico. Poleti bodo obiskovali visokogorje, tako Alpe kot Karavanke. Sodelovali bodo s planinsko sekcijo osnovne šole Miroslav Širca iz Petrovč. Prostovoljno pa bodo delali pri gradnji planinske koče na Bukovici.

S. M.

PLANINCI PODJETJA SLOVENIJA CESTE, TEHNIKA-OBNOVA

V glasilu delavcev Slovenskega gradbenega podjetja Slovenija ceste, Tehnika-Obnova so planinci podrobno natisnili program izletov in vzponov za letos. Program so razdelili na tri zahtevnostne skupine: izletniško-rekreativno, planinsko in alpinistično. Vsi izleti bodo enodnevní. Prijave za vsak mesec posebej pa bodo zbiralí teden dni pred izletom. Planinsko društvo tega kolektiva je prav zaradi načrtovanih izletov in vzponov v gore priljubljeno med člani kolektiva.

S. M.

VABILO JUŽNIH TIROLCEV!

Nekaj dni pred temi zimskimi vremenskimi nevšečnostmi, ko je zapadlo v zahodni Avstriji, Švici in zgornji Italiji veliko snega in je pri nas pustošil hud veter, je odšel na povabilo Južnih Tirolcev v Bruneck član Gorske reševalne službe Cveto Jakelj z Jesenic in Brane Špindler iz Celja. Južni Tirolci so namreč imeli vaje z lavinskimi psi na višini 2200 m in ker poznajo gorskega reševalca in dolgoletnega instruktora Cveta Jaklja, so pač želeli spoznati tudi novosti v delu in načinih iskanja zasutih v snežnem plazju. V Brunecku sodelujejo z našimi vodniki lavinskih psov že dobrih pet let. Povzeli so tudi našo šolo z lavinskimi psi in tako je bil Cveto

Jakelj tudi tokrat dobrodošel in so ga nadvse prijazno sprejeli.

Delali so zelo naporno. Najprej so kopali jame v snegu, da so lahko naslednji dan »markerji« zlezli v jame in da so lavinski psi iskali žrtve in seveda tudi zakopane predmete. Bilo je 20 psov in prav toliko vodnikov. Delali so dopoldne pa tudi popoldne. Vajo pa so nadaljevali tudi po večerji in je trajala do polnoči. Razen dveh psov — prvi je bil premlad, drugi prenačiv, so vsi opravili reševalne in iskalne naloge.

Po končanih praktičnih vajah so se razgovorili o problemih pri urjenju.

S. M.

PLANINSKI POHOD DRAMLJE—ŽIČE

V soboto 11. 2. je bil v organizaciji PD Dramlje 4. planinski pohod Dramlje—Žiče po delu planinske poti XIV. divizije. Na pohodu je bilo nad 200 udeležencev in to predvsem mladih, saj prav njim je namenjen. Mladi so bili iz PD Zabukovica, Prebolda, Žalca, Celja, Dramelj in od drugod. Bilo pa je tudi nekaj starejših, ki pa so imeli težave s poledenelo potjo (Maribor, Ptuj); za Hinka Lebingerja je bil to že 97. pohod!).

Pohod smo pričeli pri OŠ Dramlje, na Straži na Gori smo žigosali pohodne izkaznice in dobili spominske značke. Pohod se je končal v dolini Žičnice ob žički kartuziji, pri spomeniku Milenka Kneževiča.

B. J.

TRŽIŠKI REŠEVALCI NA ZOI V SARAJEVU

V ekipi ljubljanske TV, ki je na ZOI prenašala tekmovanje v alpskih disciplinah za moške, je bilo tudi šest članov postaje GRS iz Tržiča. Pri realizaciji TV prenosov z Bjelašnice so pomagali predvsem pri transportu tehnične opreme, helikopterskih transportih in oskrbovanju postojanke s panoramsko kamero na hribu Zminjac. V izredno slabih vremenskih pogojih, ki so bili v času ZOI na 2076 m visoki Bjelašnici, je njihova pomoč prišla do polnega izraza. Pohvale za realizacijo prenosov grede tako tudi na njihov račun, kar ljubljanska TV posebej poudarja.

Sicer pa sodelovanje med TV Ljubljana in GRS Tržič teče že od prvega TV prenosa z vrha Triglava, leta 1978. Od tedaj so tržiški reševalci redni sodelavci ob vseh večjih projektih TV Ljubljana. Ob uspešno opravljeni najzahtevnejši delovni nalogi ljubljanske TV doslej ni dvoma, da se bo sodelovanje še nadaljevalo, kar je tudi priznanje naši reševalni organizaciji.

J. K.

85 LET PLANINSTVA V KRANJU

16. in 17. junija: Dan Kokrškega odreda Kališče

16. in 17. junija — množični planinski pohodi za PD, šole, JLA, TO in ostale

17. junija — ob 12. uri proslava

16. junija — (Mače) ob 9. uri začetek orientacijskega tekmovanja za PD, MO, RVS, TO, JLA za pokal PD Kranj

30. junija in 1. julija: Ledine

Tradicionalni program PD in GRS postaje Kranj v spomin na ponesrečene reševalce v helikopterju:

30. junija — Stenska reševalna vaja v severni steni Skute
Postaje GRS: Celje, Kamnik, Kranj — organizator

1. julija — Množični planinski pohodi Ledine za PD, GRS postaje, miličnike, JLA...
Ob 11. uri komemoracija in polaganje vencev

4. julija — Ledine:

Planinsko smučarsko prvenstvo:

- mladinci do 18 let
- člani do 40 let
- člani nad 40 let

V mesecu avgustu:

Tabor v Julijskih Alpah: Krnica — pionirji, mladinci, starejši planinci, alpinisti, gorski reševalci

Oskrbovanje planinskih domov:

- Planinski dom na Gospincu — Krvavec: obratuje skozi celo leto
- Kranjski dom na Ledinah: od 15. junija do 30. septembra
- Dom Kokrškega odreda na Kališču: od 15. junija do 30. septembra in stalno v soboto in nedeljo
- Bivak v Kočni, Zavetišče GRS Krvavec, knjižnica PD, Klub planincev — uporaba po posebnem dogovoru

Informacije PD Kranj, Koroška 27, tel. (064) 22 823

Vabimo vas po planinskih poteh: Gorenjske partizanske poti in Kranjskih vrhov.